

Η Ελληνική Οικονομία

3/14

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 77, Οκτώβριος 2014

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2014 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
<i>Σταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης το τρέχον έτος .....</i>	<i>11</i>
<i>Οριακή ύφεση της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο τρίμηνο του 2014, για πρώτη φορά από το 2008.....</i>	<i>12</i>
<i>Ήπια αναπτυξιακή δυναμική στην ελληνική οικονομία το 2014 .....</i>	<i>14</i>
<i>Σε τροχιά επίτευξης ο στόχος του πρωτογενούς πλεονάσματος του Κρατικού Προϋπολογισμού.....</i>	<i>18</i>
<i>Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2015: Συνέχιση δημοσιονομικής προσαρμογής.....</i>	<i>18</i>
<i>Αποκλιμάκωση της ανεργίας στο δεύτερο τρίμηνο για πρώτη φορά μεταξύ διαδοχικών ετών .</i>	<i>19</i>
<i>Σε τροχιά επιβράδυνσης ο αποπληθωρισμός από την αναθέρμανση της ζήτησης.....</i>	<i>19</i>
<i>Ειδική Μελέτη IOBE: «Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2013-14».....</i>	<i>20</i>
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	21
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	21
<i>Το Παγκόσμιο Περιβάλλον .....</i>	<i>21</i>
<i>Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....</i>	<i>25</i>
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	30
<i>A) Οικονομικό κλίμα .....</i>	<i>30</i>
<i>B) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές .....</i>	<i>37</i>
<i>Δαπάνες.....</i>	<i>38</i>
<i>Έσοδα .....</i>	<i>39</i>
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	41
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....	41
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	61
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	73
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	79
3.5 Τιμές Καταναλωτή.....	90
<i>Πρόσφατες εξελίξεις.....</i>	<i>90</i>
<i>Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις .....</i>	<i>93</i>
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών.....	97
<i>Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....</i>	<i>97</i>
<i>Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.....</i>	<i>98</i>
<i>Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.....</i>	<i>100</i>
<i>Αποτίμηση.....</i>	<i>100</i>
4. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	105
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	111

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει τη τρίτη έκθεσή του για το 2014, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται σε μια περίοδο κατά την οποία θα οριστικοποιηθούν τα δημοσιονομικά μέτρα για τα έτη 2015-2017 και την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής, ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη διαβουλεύσεις για το ύψος και τον τρόπο κάλυψης των χρηματοδοτικών αναγκών του ελληνικού κράτους στα επόμενα χρόνια. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο για τη σημασία της υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων στην τρέχουσα συγκυρία για την ελληνική οικονομία και τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει μια νέα συμφωνία με τους εταίρους και δανειστές της Ελλάδας. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** κατά το πρώτο εξάμηνο 2014, με βάση κυρίως την πλέον πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ, καθώς και με στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο τρίτο φετινό τρίμηνο, βάσει των πλέον πρόσφατων αποτελεσμάτων των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE γ) την ανάλυση υλοποίησης του **Κρατικού Προϋπολογισμού** στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του τρέχοντος έτους.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας κυρίως στο γ' τρίμηνο του 2014. Χαρτογραφείται καταρχάς το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον** και παρουσιάζονται οι προοπτικές του για τη συνέχεια του έτους. Καταγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο πρώτο εξάμηνο ή επτάμηνο φέτος, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας στο αρχικό επτάμηνο του 2014. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο πρώτο εννιάμηνο φέτος. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την πορεία του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** κατά την προηγούμενη περίοδο Ιανουαρίου- Ιουλίου του τρέχοντος έτους.

Στην **τέταρτη ενότητα** παρουσιάζεται μελέτη του IOBE, για τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του προγράμματος GEM.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 10/10/2014.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στις αρχές Ιανουαρίου του 2015.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ !

Τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, όπως καταγράφονται στην τρέχουσα έκθεση, δεν διαφέρουν αισθητά από την εικόνα που είχε καταγραφεί και πριν από ένα τρίμηνο. Η οικονομία βρίσκεται σε εξισορρόπηση και τα βασικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι συνολικά για το τρέχον έτος ένας θετικός ρυθμός ανάπτυξης, στην περιοχή της επίσημης πρόβλεψης του κρατικού προϋπολογισμού, είναι εφικτός. Η αντιστροφή της μείωσης του εθνικού προϊόντος, που μπορεί να σηματοδοτήσει το τέλος της βαθιάς και παρατεταμένης ύφεσης, αποδίδεται αφενός στη μείωση της πτώσης της εγχώριας κατανάλωσης, αφετέρου στην αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών, τουριστικών αλλά και άλλων. Τα πρόσφατα δεδομένα επιβεβαιώνουν αυτές τις θετικές τάσεις. Επίσης όμως επιβεβαιώνουν ότι η δυναμική τόσο στις επενδύσεις όσο και στις εξαγωγές αγαθών παραμένει πολύ ασθενής. Η επίδραση της πρόσφατης αναθεώρησης των στοιχείων των εθνικών λογαριασμών, αν και σημαντική και ενδιαφέρουσα, δεν ανατρέπει τη συνολική εικόνα, ενώ το ίδιο μπορεί να παρατηρηθεί για το προσχέδιο του προϋπολογισμού που κατέθεσε η κυβέρνηση.

Έχουμε ήδη παρατηρήσει στις δύο τελευταίες τριμηνιαίες εκθέσεις του IOBE ότι η εξισορρόπηση της οικονομίας, ιδίως όπως αυτή εκφράζεται στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και αυτό των τρεχουσών συναλλαγών, είναι εξαιρετικά σημαντική, αποτελεί τη βάση για κάθε περαιτέρω βελτίωση που δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τεθεί σε κίνδυνο. Επίσης έχει τονισθεί ότι όσο υπάρχουν αναποφασιστικότητα, αμφιθυμία, έλλειψη συναίνεσης και καθυστερήσεις στην εφαρμογή των απαραίτητων δομικών μεταρρυθμίσεων, τόσο θα υπάρχει αδυναμία προσέλκυσης επενδύσεων και αύξησης των εξαγωγών και φυσικά θα υπάρχει αδυναμία επίτευξης σημαντικά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη μείωση της ανεργίας.

Όμως, παρά το γεγονός ότι τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομίας δεν έχουν μεταβληθεί τους τελευταίους μήνες, η ύπαρξη κινδύνων εμφανίζεται πλέον σημαντικά αυξημένη. Αυτό συμβαίνει κυρίως για τρεις λόγους. Διεθνώς καταγράφεται μια μικρή αλλά σαφής υποχώρηση των προοπτικών ανάπτυξης και ειδικότερα στην Ευρώπη, όπως και αύξηση των γεωπολιτικών κινδύνων στην περιοχή. Επίσης, κατά τη λογική του προγράμματος προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας, η σταθεροποίηση αποτελεί μόνο ένα ενδιάμεσο στόχο - όσο οι δομικές μεταρρυθμίσεις και η ανάπτυξη θα καθυστερούν, τόσο θα αυξάνεται και ο κίνδυνος ανατροπής της ισορροπίας που έχει επιτευχθεί και θα καθίσταται επισφαλής η τελική επιτυχία της οικονομικής πολιτικής. Τέλος και το κυριότερο, από τις ευρωεκλογές και μετά έχει κυριαρχήσει σταδιακά στον πολιτικό διάλογο η προοπτική αναίρεσης των κύριων χαρακτηριστικών της οικονομικής πολιτικής. Ειδικότερα, δημιουργήθηκε η εικόνα ότι μάλλον δεν υπάρχει η πρόθεση ή η δυνατότητα ουσιαστικής εφαρμογής και εμβάθυνσης των δομικών μεταρρυθμίσεων, ότι στο επίπεδο της δημοσιονομικής ισορροπίας η πίεση για άκριτες μειώσεις φόρων μπορεί να δημιουργήσει μελλοντικούς κινδύνους, ενώ στο επίπεδο της εξωτερικής χρηματοδότησης δόθηκε μεγάλη έμφαση στην άμεση απεμπλοκή από τη

συμφωνία με τους επίσημους πιστωτές και εταιρούς, ακόμη και αν μια τέτοια εξέλιξη μπορεί να συνοδεύεται από πρόσθετο κόστος και ρίσκο. Θα έλεγε κανείς ότι σε μεγάλο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας κυριάρχησε η επιθυμία επιστροφής στις οικονομικές συμπεριφορές που οδήγησαν στην κρίση. Υπό αυτό το πρίσμα, τόσο η αδυναμία προσέλκυσης επενδύσεων όσο και ειδικότερα η πρόσφατη ακραία πίεση στις αγορές ομολόγων και στην κεφαλαιαγορά είναι ευεξήγητες.

Καθώς αυξάνονται οι κίνδυνοι και η αβεβαιότητα που συνδέονται με την οικονομική πολιτική που θα ακολουθηθεί όπως και με το εξωτερικό περιβάλλον, θα ήταν χρήσιμο να επιχειρηθεί μια καταγραφή των κύριων σχετικών προοπτικών και περιορισμών. Ο δρόμος που ανοίγεται για την ελληνική οικονομία δεν προβλέπεται να είναι ευθύγραμμος αλλά μπορεί να είναι πολύ θετικός, βέβαια υπό όρους και προϋποθέσεις.

Πρώτον, πρέπει να τονισθεί πως μια πολιτική ανάπτυξης μέσω στροφής σε δημοσιονομική χαλάρωση και ελλείμματα δεν είναι εφικτή και ότι αυτό δεν οφείλεται στην τρέχουσα συμφωνία με τους εταιρούς. Η δημοσιονομική πειθαρχία απαιτείται για την παραμονή στο κοινό νόμισμα σε κάθε περίπτωση και είναι το απαραίτητο και εύλογο κόστος για τη σταθερότητα που αυτό το νόμισμα προσφέρει. Ακόμη και μετά τη λήξη της 'μνημονιακής' συμφωνίας, λοιπόν, η Ελλάδα θα βρίσκεται υπό δημοσιονομική επιτήρηση και συντονισμό με τους εταιρούς, όπως άλλωστε και οι άλλες χώρες της ευρωζώνης. Επιπλέον, μελλοντικά, και εκτός προγράμματος επίσημης χρηματοδότησης, η αυστηρότερη επιτήρηση και έλεγχος θα προέρχονται από τους ίδιους τους ιδιώτες επενδυτές, δηλαδή από τις 'αγορές'.

Δεύτερον, η επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης το συντομότερο δυνατό και για τα επόμενα χρόνια, αποτελεί την κομβική προϋπόθεση ώστε να μην εκτροχιασθεί το πρόγραμμα προσαρμογής. Αυτοί οι υψηλοί ρυθμοί απαιτούν σημαντική αύξηση των επενδύσεων και, δεδομένου του ύψους της απαιτούμενης αύξησης, αυτή θα πρέπει να προέρθει από πολλές και διάφορες πηγές. Όπως είναι φυσικό, η προσέλκυση επενδύσεων, προϋποθέτει αφενός ένα ελάχιστο επίπεδο πολιτικής σταθερότητας και συναίνεσης ως προς τους κύριους στόχους της οικονομικής πολιτικής, αφετέρου επιμονή σε μεταρρυθμίσεις που θα αμβλύνουν τα εμπόδια εισόδου στις αγορές. Η μη επίτευξη επαρκώς υψηλών ρυθμών ανάπτυξης ήδη από το επόμενο έτος θα δημιουργούσε σημαντικά προβλήματα στη χρηματοδότηση της χώρας και την εκτέλεση του προϋπολογισμού. Δεν υπάρχει η πολυτέλεια του εφησυχασμού και της καθυστέρησης.

Τρίτον, η συνολική βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους συναρτάται στενά με την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και δεν μπορεί να εξετάζεται σε κανένα άλλο πλαίσιο. Ακόμη και αν επιτυχανόταν μια πολύ σημαντική εφάπαξ μείωσή του, το χρέος δεν θα ήταν βιώσιμο εάν δεν υπήρχε εμπιστοσύνη για τη χώρα και υψηλά επίπεδα επενδύσεων. Αντίστροφα, μια σχετικά ηπιότερη πορεία συστηματικής απομείωσης της παρούσας

πραγματικής αξίας του χρέους θα μπορούσε να εγγυηθεί τη βιωσιμότητά του εάν λειτουργούσε ως μοχλός για προσέλκυση επενδύσεων.

Τέταρτον, η απεμπλοκή από τη 'μνημονιακή' συμφωνία αποτέλεσε το κέντρο της πρόσφατης πολιτικής αντιπαράθεσης, αλλά θα είναι το κύριο ζήτημα ενδιαφέροντος και στο προσεχές διάστημα. Εφόσον ο σαφής στόχος είναι η παραμονή στην ευρωζώνη, η απεμπλοκή αυτή είναι εύλογο να γίνει σταδιακά. Σε σύγκριση με εναλλακτικές οδούς, η έως τώρα συμφωνία συνολικά έφερε οφέλη και στην ελληνική οικονομία και στην ευρωπαϊκή, καθώς απέτρεψε την κατάρρευση. Όμως υπήρξαν και σημαντικά στοιχεία αποτυχίας: οι μεταρρυθμίσεις θα έπρεπε να προωθηθούν με μεγαλύτερη ένταση και καλύτερη στόχευση και η μεταφορά στο νέο παραγωγικό πρότυπο θα έπρεπε να υποστηριχθεί ως επείγουσα προτεραιότητα, ώστε η ύφεση να είναι πολύ μικρότερη και το χρέος ευκολότερα διαχειρίσιμο. Ως ένα επόμενο βήμα, μπορεί να προωθηθεί το συντομότερο μια νέα, αμοιβαία επωφελής, συνεννόηση ανάμεσα στην ελληνική οικονομία και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή θα πρέπει να έχει ως στόχο τη διόρθωση των αστοχιών που έχουν πλέον παρατηρηθεί και κυρίως την ομαλή σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με το κέντρο της ευρωζώνης. Αξίζει να διερευνηθούν ορισμένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που μια τέτοια συνεννόηση πρέπει να έχει, ανεξάρτητα από την ακριβή θεσμική έκφραση που μπορεί να αναζητηθεί για αυτή.

Ρητή βάση για την επόμενη συνεννόηση πρέπει να αποτελεί το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας, με έμφαση στην εξωστρέφεια, την καινοτομία και τις επενδύσεις που θα τις στηρίζουν. Από την ελληνική πλευρά, πρέπει να υπάρξει δέσμευση για τις απαραίτητες δομικές μεταρρυθμίσεις, με προτεραιότητα σε όσες βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και την αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Είναι σημαντικό μια συμφωνία για τις μεταρρυθμίσεις να περιγράφει σαφείς και μετρήσιμους στόχους, που όμως θα είναι συνολικοί. Θα πρέπει, δηλαδή, να αποτελέσει αντικείμενο και ευθύνη της ελληνικής πλευράς το πώς ακριβώς θα επιδιώξει την επίτευξη του κάθε στόχου, άλλωστε, η έως τώρα λεπτομερής εποπτεία, συχνά σε επίπεδο περιπτώσιολογίας, αποδείχθηκε μάλλον αναποτελεσματική. Απαιτείται διατήρηση της δημοσιονομικής ισορροπίας που έχει συμφωνηθεί, χωρίς όμως περαιτέρω προσαρμογή, καθώς μια τέτοια θα λειτουργούσε μάλλον αρνητικά για τις επενδύσεις, τις μεταρρυθμίσεις και τελικά για την ανάπτυξη. Από την πλευρά των πιστωτών και εταιρών, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι το βάρος εξυπηρέτησης του χρέους θα παραμένει επαρκώς χαμηλό για το ορατό μέλλον. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει ποικιλοτρόπως υποβοήθηση κατάλληλων επενδύσεων τόσο για τις απαραίτητες υποδομές όσο και για μακροχρόνιες ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις. Συμπληρωματικά, θα πρέπει να εξασφαλισθεί μια δυναμική πιστωτική υποστήριξη, για χρήση στην περίπτωση που, παρά την επίτευξη μεταρρυθμιστικής προόδου, υπάρξει πρόσκαιρη και μη αναμενόμενη δυσχέρεια στη χρηματοδότηση της οικονομίας.

Είναι σαφές ότι η καρδιά μια τέτοιας συνεννόησης είναι οι μεταρρυθμίσεις που θα εκφράζουν το νέο αναπτυξιακό πρότυπο. Βέβαια η έννοια της μεταρρύθμισης έχει απαξιωθεί

κατά την τρέχουσα κρίση, σταδιακά και για πληθώρα λόγων που άλλοτε προκύπτουν από συνειδητή και ιδιοτελή άρνηση, και άλλοτε από αστοχίες και αδυναμία εφαρμογής. Η άρνηση όμως των μεταρρυθμίσεων στην ουσία αντιπροσωπεύει το συμβιβασμό με την ιδέα ότι η ελληνική οικονομία έχει χαμηλότερη ανταγωνιστικότητα από τους εταίρους της για εγγενείς λόγους που δήθεν δεν μπορούν να αλλάξουν. Αντιθέτως η αλλαγή είναι όχι μόνο εφικτή αλλά και απαραίτητη και συνολικά επωφελής για τους Έλληνες. Άλλωστε, είναι γενικά παραδεκτό ότι συνολικά η ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής οικονομίας πρέπει να αυξηθεί, ώστε οι πολίτες της να διατηρήσουν, παρά τη σχετική δυσμενή δημογραφική δυναμική, το επίπεδο ευημερίας τους. Σε κάθε κράτος-μέλος οι προτεραιότητες μπορεί και πρέπει να είναι διαφορετικές – για την Ελλάδα που η απόσταση που πρέπει να καλύψει είναι σχετικά μεγαλύτερη, ο κύριος στόχος πρέπει να είναι η μείωση των εμποδίων και η αύξηση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών και η αλλαγή φύσης και ρόλου της δημόσιας διοίκησης, με δραστική μείωση της πολυνομίας και του διοικητικού βάρους για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Εννοείται ότι ο δρόμος μιας νέας, αμοιβαία επωφελούς, συνεννόησης με τους ευρωπαίους εταίρους περνάει μέσα και από την επίτευξη μιας έστω ελάχιστης πολιτικής σταθερότητας και συναίνεσης στη χώρα. Αυτή μπορεί να δράσει καταλυτικά για την τελική έξοδο από την κρίση και την έναρξη ενός θετικού κύκλου ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων και διατηρήσιμης ανόδου της οικονομίας. Ο εναλλακτικός δρόμος, μια εμμονή για επιστροφή στους προ κρίσης κανόνες και συμπεριφορές θα οδηγήσει την ελληνική οικονομία σε μια νέα κρίση, πολύ βαθύτερη και από τη σημερινή.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης το τρέχον έτος

Ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ επιβραδύνθηκε οριακά στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, διατηρού-μενος σε σαφώς υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Το ΑΕΠ στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ ήταν 1,9% μεγαλύτερο στο χρονικό διάστημα Απριλίου – Ιουνίου φέτος έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου, κατά την οποία ενισχύθηκε κατά 1,1%, ενώ στο αρχικό τρίμηνο φέτος η μεγέθυνση του ΑΕΠ τους ήταν της τάξης του 2,2%. Η αύξηση του ΑΕΠ συνέχισε να επιταχύνεται το τρέχον έτος στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες, καθώς στις χώρες του G-7 αυτό ανήλθε κατά 1,7% στο περασμένο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου, από 1,2% πριν ένα χρόνο. Μεγαλύτερη ήταν η επιτάχυνση στο Ηνωμένο Βασίλειο (+3,2% από +1,8%) και στις ΗΠΑ (+2,4% από +1,8%), με την εντονότερη επιβράδυνση να εκδηλώνεται στην Ιαπωνία (0% από +1,3% πριν ένα χρόνο). Η περιορισμένη λήψη νέων δημοσιονομικών μέτρων και η διασταλτική νομισματική πολιτική φαίνεται πως έχουν εδραιώσει την ταχύρυθμη ανάπτυξη στις Η.Π.Α. Ο χαμηλός πληθωρισμός και η κάμψη της ζήτησης εξαγωγών επέδρασαν ανασχετικά στην αναπτυξιακή δυναμική της ΕΕ, περιορίζοντας και τα επενδυτικά κίνητρα. Η αύξηση του φόρου κατανάλωσης στην

Ιαπωνία από το β' τρίμηνο φέτος, ενώ επιτάχυνε την ανάπτυξη στις αρχές του 2014, οδήγησε σε απότομη επιβράδυνσή της στη συνέχεια.

Από την άλλη πλευρά, ώθηση στις επενδύσεις και στην κατανάλωση το τρέχον εξάμηνο στην ΕΕ, θα δώσει η μεγαλύτερη παροχή κεφαλαίων από τις τράπεζες στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, εξαιτίας της απόφασης τον Ιούνιο του Διοικητή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Mario Draghi να ορίσει για πρώτη φορά αρνητικό επιτόκιο στις καταθέσεις των τραπεζών στην ΕΚΤ. Όμως η πολιτικοοικονομική διένεξη ανάμεσα στην ΕΕ με τη Ρωσία εξαιτίας των συγκρούσεων στην ανατολική Ουκρανία, θα πλήξει περαιτέρω τις εξαγωγές της ΕΕ, καθιστώντας ακόμα πιο σημαντική την εσωτερική ζήτηση της για την ανάπτυξή της. Οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στην οικονομία των ΗΠΑ από την ακολουθούμενη νομισματική πολιτική ευνοούν τις επενδύσεις και τη δραστηριότητα στον κλάδο των κατασκευών και του real estate. Η προσωρινή αρνητική επίδραση του υψηλότερου φόρου κατανάλωσης στην Ιαπωνία θα αποκλιμακωθεί στα επόμενα τρίμηνα, η οποία θα ανακτήσει μέρος της δυναμικής της που είχε στις αρχές του 2014 από την επεκτατική νομισματική πολιτική, τα νέα φορολογικά κίνητρα για επενδύσεις, καθώς και την ενίσχυση των εξαγωγών. Ακολούθως, **το ΑΕΠ των αναπτυγμένων οικονομιών θα είναι φέτος 1,8% υψηλότερο σε σύγκριση**

με το 2013, έναντι ανόδου 1,3% πέρυσι.

Σε ότι αφορά τις αναδυόμενες οικονομίες, η φάση μετάβασης σε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, στην οποία βρίσκεται η οικονομία της Κίνας, επενεργεί προς το παρόν επιβραδυντικά στην ανάπτυξή της, σε μικρό ωστόσο βαθμό. Στη Βραζιλία, η άνοδος των επιτοκίων και η σημαντική εξασθένηση της εμπιστοσύνης επιχειρήσεων και νοικοκυριών θα καθηλώσουν την ανάπτυξη το 2014 σε οριακό επίπεδο. Συνέχιση και κλιμάκωση της επιβράδυνσης της ρώσικης οικονομίας θα λάβει χώρα στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, εξαιτίας των επιπτώσεων των συγκρούσεων σε περιοχές της ανατολικής Ουκρανίας στις πολιτικοοικονομικές σχέσεις της Ρωσίας με τις ανεπτυγμένες χώρες. Συνισταμένη αυτών των τάσεων στις **αναπτυσσόμενες οικονομίες θα αποτελέσει η μεγέθυνσή τους περίπου κατά 4,5% φέτος, οριακά λιγότερο από ότι το 2013 (4,7%). Η επιβράδυνση της μεγέθυνσης κατά το τρέχον έτος στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, θα αντισταθμίσει την ισχυρότερη ανάπτυξη στις ανεπτυγμένες, διατηρώντας το ρυθμό μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ κοντά στο περυσινό του επίπεδο (+3,3%).**

Οριακή ύφεση της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο τρίμηνο του 2014, για πρώτη φορά από το 2008

Η πτώση του ΑΕΠ επιβραδύνθηκε στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου στο 0,3%, μείωση που είναι η δεύτερη

μικρότερη από την έναρξη της ύφεσης το 2008, όταν πριν ένα χρόνο υποχωρούσε κατά 4,0% και στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο φέτος κατά 1,1%. Στο σύνολο του αρχικού εξαμήνου του τρέχοντος έτους το ΑΕΠ ήταν 0,7% χαμηλότερο σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2013, κατά την οποία σημείωσε πτώση 5,0%. Η νέα αποκλιμάκωση της ύφεσης προήλθε από τον περιορισμό της μείωσης στις επενδύσεις, καθώς η κατανάλωση των νοικοκυριών ήταν -όπως στο πρώτο τρίμηνο φέτος- αμετάβλητη σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 5,3%, επίσης όσο στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος.

Αναλυτικά, η καταναλωτική ζήτηση των νοικοκυριών παρέμεινε στο αρχικό εξάμηνο του 2014 στο επίπεδο της ίδιας περιόδου πέρυσι, κατά το οποίο υποχώρησε κατά 7,7%. Η σταθερότητά της οφείλεται αφενός στην εξασθένηση της ανεργίας το δεύτερο τρίμηνο φέτος σε σχέση με πέρυσι, για πρώτη φορά μεταξύ ίδιων τριμήνων διαφορετικών ετών, αλλά και στη βελτίωση των προσδοκίων των καταναλωτών από την ευόδωση των προσπαθειών στο δημοσιονομικό πεδίο μέσω της επίτευξης πρωτογενούς πλεονάσματος πέρυσι και τη διανομή μέρους του σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Οριακά περιορίστηκαν οι καταναλωτικές δαπάνες του δημόσιου τομέα (-0,4%), έναντι πτώσης 7,6% στο εξάμηνο Ιανουαρίου – Ιουνίου πέρυσι, γεγονός το οποίο εκτιμάται ότι οφείλεται στην αναβολή των προγραμματισμένων μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, όπως και της αναδιάρθρωσης της απασχόλησής του,

λόγω του εκλογικού κύκλου την άνοιξη. Ακολούθως, η εγχώρια καταναλωτική δαπάνη επίσης ήταν αμετάβλητη στο πρώτο μισό του 2014, σε αντίθεση με τη συρρίκνωσή της κατά 7,6% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι. Η επιβράδυνση της συρρίκνωσης των επενδύσεων στο δεύτερο τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, από 11,9% στο 4,1%, λόγω της σταθεροποίησης του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου έναντι του αντίστοιχου περυσινού τριμήνου, διαμόρφωσε την πτώση τους στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου φέτος στο 8,1%, μείωση μεγαλύτερη αυτής στην ίδια περίοδο του 2013 (-6,2%).

Σε ό,τι αφορά τον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η σημαντική άνοδος των εξαγωγών στο πρώτο τρίμηνο του 2014 συνεχίστηκε με αμείωτο ρυθμό στο επόμενο, διαμορφώνοντας την αύξησή τους στο σύνολο του αρχικό εξαμήνου του τρέχοντος έτους στο 5,3%. Η μεγαλύτερη από το 2009 διεύρυνση των εξαγωγών οφείλεται αποκλειστικά στη σημαντική ενίσχυση των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 14,6%, ενώ οι εξαγωγές αγαθών περιορίστηκαν κατά 1,6%. Οι εισαγωγές παρέμειναν σε ανοδική τροχιά καθ' όλο το εξάμηνο Ιανουαρίου - Ιουνίου, με επιταχυνόμενο ρυθμό, ο οποίος έφτασε το 4,6% στο δεύτερο τρίμηνό του. Ως αποτέλεσμα, ήταν υψηλότερες έναντι του ίδιου χρονικού διαστήματος πριν ένα χρόνο, για πρώτη φορά από το 2008, κατά 3,4%. Η τόνωση της εισαγωγικής ζήτησης ήταν παραπλήσια σε αγαθά (3,2%) και υπηρεσίες (4,0%). Συνισταμένη των μεταβολών στις βασικές συνιστώσες του ισοζυγίου του εξωτερικού

τομέα στο πρώτο εξάμηνο του 2014 ήταν ο περιορισμός του ελλείμματός του κατά 9,2% (-€282 εκατ.), έναντι μείωσής του κατά 43,1% την ίδια περίοδο του 2013 (-€2,2 δισεκ.).

Στις 10 Οκτωβρίου δημοσιεύτηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. νέα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών για την περίοδο 1995-2013, εφαρμόζοντας το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών ESA 2010.

Σύμφωνα με αυτά, η έκταση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία την περίοδο 2008-2013 ήταν μεγαλύτερη από ότι βάσει των προηγούμενων στοιχείων Εθνικών Λογαριασμών, με τη μεθοδολογία ESA 95: **Το ΑΕΠ της Ελλάδας περιορίστηκε κατά 25,9% βάσει των καινούργιων στοιχείων, έναντι υποχώρησής του με τα προγενέστερα στοιχεία κατά 23,7%.** Η ύφεση ήταν οξύτερη από το 2008 έως και το 2011, ιδίως το 2009 και το 2011, και ελαφρώς ηπιότερη στη διετία 2012-2013. **Αλλαγές υπάρχουν και στο εύρος της προσαρμογής στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, χωρίς να μεταβάλλουν τους καθοριστικούς παράγοντες της πτώσης του, που παραμένουν ο περιορισμός της κατανάλωσης των νοικοκυριών και η κατακόρυφη υποχώρηση του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου.** Ωστόσο η **σωρευτική συρρίκνωση των επενδύσεων είναι περισσότερο εκτεταμένη** από ότι προέκυπτε με τα μέχρι πρότείνως διαθέσιμα στοιχεία, φθάνοντας το 65,3% (από 60,5%). Σαφώς **ηπιότερη είναι η κάμψη των εξαγωγών** (-8,8%, από -13,5%), **αλλά και των εισαγωγών** (-36,7%, από -42,9%), με αποτέλεσμα το **εύρος της**

προσαρμογής στο εξωτερικό ισοζύγιο σε εθνολογιστικούς όρους να είναι ελαφρώς μικρότερο.

Επισημαίνεται ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί προς το παρόν αναθεώρηση των στοιχείων των Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών για τα πρώτα δύο τρίμηνα του 2014. Καθώς η κατεύθυνση των αλλαγών σε κάθε συνιστώσα του ΑΕΠ εξαιτίας της εφαρμογής του ESA 2010 δεν είναι δεδομένη, δεν μπορούν να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το ποια θα είναι η επίδρασή του στο ΑΕΠ του 2014.

Ήπια αναπτυξιακή δυναμική στην ελληνική οικονομία το 2014

Η διεύρυνση του εκλογικού κύκλου εξαιτίας των εκλογών του Μαΐου με τον κυβερνητικό ανασχηματισμό που ακολούθησε, επέφερε νέα καθυστέρηση στη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα, τις αποκρατικοποιήσεις και την παραχώρηση μέρους της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου προς αξιοποίηση στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και τις διαρθρωτικές αλλαγές σε κλάδους και επαγγέλματα. Επισημαίνεται ότι πολλές από τις δράσεις πολιτικής που αφορούν στα παραπάνω αποτελούν προαπαιτούμενα για την τρέχουσα αξιολόγηση από την τρόικα.

Επιπλέον, οι συνθήκες και οι επιπτώσεις του εκλογικού κύκλου συνεχίζουν εν μέρει να υφίστανται. Αιτία για αυτό το γεγονός αποτελεί η διαδικασία εκλογής νέου Προέδρου της Δημοκρατίας και το ενδεχόμενο να μην ολοκληρωθεί από την παρούσα βουλή, οδηγώντας σε προκήρυξη εκλογών. Σε αυτή την

περίπτωση, η αβεβαιότητα ως προς τον κυβερνητικό σχηματισμό που θα αναδειχθεί από τις εκλογές και την πολιτική στρατηγική που θα ακολουθήσει για την οικονομία, δεν επιτρέπουν τη διαμόρφωση σαφών προσδοκιών για το επόμενο εξάμηνο, λειτουργώντας ανασταλτικά στη λήψη αποφάσεων από τις οικονομικές μονάδες, κυρίως από επενδυτές, Έλληνες και ξένους.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών εξελίξεων, εξετάζεται αυτή την περίοδο στο πλαίσιο της αξιολόγησης του Προγράμματος Δημοσιονομικής Πολιτικής η αναγκαιότητα παράτασης υφιστάμενων δημοσιονομικών μέτρων τα οποία προβλεπόταν να ολοκληρωθούν φέτος ή/και λήψης νέων μέτρων, για την περίοδο 2015-2017, εντός της οποίας θα ολοκληρωθεί η δημοσιονομική προσαρμογή. Σύμφωνα με το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2015, είναι εφικτή η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος Γενικής Κυβέρνησης στο επόμενο έτος, ελαφρώς χαμηλότερου του σχετικού στόχου στο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής, χωρίς τη λήψη πρόσθετων μέτρων. Ανεξαρτήτως από το εάν και ποια δημοσιονομικά μέτρα θα συνεχιστούν /ληφθούν το 2015, η συσσώρευση φορολογικών υποχρεώσεων (ΕΝΦΙΑ, φόρος εισοδήματος) στο τελευταίο τετράμηνο του 2014, μάλλον θα ασκήσει πιέσεις μεγαλύτερες των αντίστοιχων περυσινών (ΕΕΤΑ) στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Τα stress tests στις τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες, όπως επίσης οι διεργασίες που θα προξενηθούν από

ενδεχόμενο τερματισμό της χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους από το ΔΝΤ, κατόπιν αιτήματος της ελληνικής κυβέρνησης, θα οδηγήσουν σε επαναπροσδιορισμό των χρηματοδοτικών αναγκών του ελληνικού κράτους και του τρόπου κάλυψής τους. Μέχρι την ολοκλήρωση των stress tests και της κάλυψης των εκτιμώμενων μικρών προσθετων κεφαλαιακών αναγκών που θα προκύψουν από αυτά για όλες ή κάποιες τράπεζες, σχεδόν ως το τέλος του 2014, δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές στην ακολουθούμενη το τρέχον έτος πιστοδοτική πολιτική τους. Η πιστωτική συρρίκνωση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις συνεχίστηκε στο πρώτο οκτάμηνο του 2014 για πέμπτο χρόνο, με ρυθμό ελαφρώς χαμηλότερο το τρέχον έτος από ότι το 2013 (-5,3%, έναντι -6,8% την ίδια περίοδο πέρυσι). Ωστόσο, το 2015 αναμένεται να είναι έτος καμψής για την τάση των τραπεζικών χορηγήσεων, οι οποίες εκτιμάται ότι θα διευρυνθούν κυρίως προς τις επιχειρήσεις. Σε αυτή την εξέλιξη θα συμβάλλει και η πρόσφατη απόφαση της ΕΚΤ για περιορισμό του «κουρέματος» στα ελληνικά ομόλογα που αυτή διακρατεί ως ενέχυρο για την παροχή ρευστότητας προς τις ελληνικές τράπεζες.

Από την άλλη πλευρά, αναμένεται αναθέρμανση του διεθνούς επιχειρηματικού ενδιαφέροντος κατά το τρέχον εξάμηνο, μετά τον εαρινό εκλογικό κύκλο. Στο τρίμηνο Μαΐου - Ιουλίου, κατά το οποίο η επίδρασή του άρχισε να εξασθενεί, η καθαρή εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων έφθασε τα €790,6

εκατ., έναντι €228,6 εκατ. στο αρχικό τετράμηνο του 2014. Στο σύνολο του πρώτου επταμήνου οι ΞΑΕ διαμορφώθηκαν σε €1,02 δισεκ., σχεδόν τετραπλάσιες από ότι πριν ένα χρόνο (€235,4 εκατ.), όταν βρέθηκαν σε ένα από τα διαχρονικά χαμηλότερα επίπεδά τους. Όμως, όπως ήδη επισημάνθηκε, μέρος της προερχόμενης από τον εκλογικό κύκλο αβεβαιότητας παραμένει, ενόψει της εκλογής νέου Προέδρου της Δημοκρατίας, συνεχίζοντας να επενεργεί ανασταλτικά στην ανάληψη επενδυτικών εγχειρημάτων από τμήμα των ξένων επενδυτών.

Οι ξένες άμεσες επενδύσεις και γενικότερα η επενδυτική δραστηριότητα πλήττονται εν μέρει από τη χαμηλή και φέτος δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ. Η προς τα κάτω αναπροσαρμογή των προβλεπόμενων εσόδων του στην προηγούμενη αξιολόγηση από την τρόικα, η οποία αφορούσε κυρίως στο τρέχον έτος (στα €1,5 δισεκ., από €3,6 δισεκ. στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2014), θα έχει επιπτώσεις στις επενδύσεις και την παραγωγική δραστηριότητα όχι μόνο τη φετινή χρονιά, κατά το οποίο θα γινόταν ως επί το πλείστον η συμβασιοποίηση και η διευθέτηση γραφειοκρατικών ζητημάτων για την εκκίνηση των επενδύσεων, αλλά κυρίως το 2015. Αντίρροπα στις περιοριστικές επιδράσεις στις επενδύσεις από το μικρό αριθμό ενεργειών του ΤΑΙΠΕΔ έχει λειτουργήσει η περισσότερο εμπροσθοβαρής σε σχέση με το 2013 υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Παρότι ο συνολικός προϋπο-

λογισμός του ΠΔΕ δεν είναι σημαντικά υψηλότερος του περυσινού (€6,8 δισεκ. έναντι €6,65 δισεκ.), η επιτάχυνση των δαπανών του κατά 30% στην περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου φέτος αποτελεί καταλύτη για την πληρέστερη λειτουργία των σχετικών πολλαπλασιαστών.

Η σημαντική ενίσχυση της δραστηριότητας στον τομέα του Τουρισμού, η οποία αποτυπώνεται στη μεγαλύτερη από τους υπόλοιπους βασικούς τομείς άνοδο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του στο αρχικό εξάμηνο του 2014, αποτελεί το βασικό παράγοντα ανάσχεσης της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας. Το εάν αυτή η τάση θα συνεχιστεί και με πόση ένταση στο τρέχον εξάμηνο, θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την τάση του ΑΕΠ φέτος, όπως επισημάνθηκε στις προηγούμενες εκθέσεις του IOBE. Στο επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου το πλεόνασμα του Ταξιδιωτικού Ισοζυγίου Πληρωμών ήταν 13,8% μεγαλύτερο από ότι πριν ένα χρόνο ή κατά €662 εκατ. Εξ' αυτών, πλεόνασμα €610 εκατ. σημειώθηκε στο τρίμηνο Μαΐου-Ιουλίου, γεγονός το οποίο θεωρείται ότι σηματοδοτεί μια ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στο τρίτο τρίμηνο. Αυτή θα συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης στον Τουρισμό και τις συναφείς με αυτόν δραστηριότητες, οι οποίες άλλωστε είναι έντασης εργασίας, ως εκ τούτου στη συνέχιση της αποκλιμάκωσης της ανεργίας.

Στο τρέχον κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από την ανάσχεση της ύφεσης με την ώθηση στο ΑΕΠ πρωτίστως από τον τομέα του

Τουρισμού, από την αξιολόγηση του Προγράμματος Δημοσιονομικής Πολιτικής, τις διαβουλεύσεις μεταξύ των επίσημων δανειστών του ελληνικού κράτους για τη διαχείριση της χρηματοδότησής του στα προσεχή έτη, αλλά και από τις πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών από τη συσσωρευμένη στα τέλη του έτους καταβολή φόρων και τις περικοπές σε μισθούς-συντάξεις που έγιναν έως τον Ιούλιο, **αναμένεται μικρή ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, ιδίως στο τρίτο τρίμηνό του.**

Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι αυξήθηκαν στο τρίμηνο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου τα καταναλωτικά έξοδα των νοικοκυριών, κυρίως λόγω της ανόδου της απασχόλησης στο δεύτερο και στο τρίτο τρίμηνο, την οποία ευνοούν οι διαρθρωτικές αλλαγές των τελευταίων ετών στην αγορά εργασίας, αλλά και εξαιτίας του αποπληθωρισμού. Αυτή η τάση διεύρυνσής τους θα μετριάσει ή ακόμα και θα ανακοπεί στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, καθώς η εποχική απασχόληση θα ολοκληρωθεί και οι πληρωμές φόρων των νοικοκυριών είναι ελαφρώς μεγαλύτερες των περυσινών, ενώ υψηλότερο σε σχέση με τα προηγούμενα τρίμηνα είναι και το επίπεδο καταναλωτικών δαπανών στο ίδιο τρίμηνο του 2013, το οποίο αποτελεί βάση σύγκρισης. **Ακολούθως, η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών θα είναι περίπου 0,7% υψηλότερη το τρέχον έτος σε σύγκριση με πέρυσι.**

Η **δημόσια κατανάλωση** συγκρατήθηκε στα περυσινά της επίπεδα ή κοντά σε αυτά έως και το τρίτο τρίμηνο, λόγω των ανασταλτικών επιδράσεων του εκλογικού κύκλου στη μεταρρυθμιστική πολιτική στο δημόσιο τομέα. Ωστόσο η υλοποίηση ιδίως κατά το τέταρτο τρίμηνο όσων μεταρρυθμίσεων είχαν προγραμματιστεί να έχουν ολοκληρωθεί ή προωθηθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας αξιολόγησης, όπως οι 6.500 απολύσεις, θα οδηγήσει σε συρρίκνωση της δημόσιας κατανάλωσης σε αυτό το χρονικό διάστημα και ευρύτερα το 2014, με αποτέλεσμα **την περιστολή της κατά 1,5% φέτος.**

Στο σκέλος των **δημόσιων δαπανών για επενδύσεις**, η ώθηση από την ταχύτερη της περυσινής υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στις επενδύσεις θα συνεχιστεί καθ' όλο το 2014. Σε ότι αφορά τις **ιδιωτικές επενδύσεις**, η οικοδομική δραστηριότητα δεν θα ανακάμψει και στο δεύτερο εξάμηνο του 2014. Η νέα εκτεταμένη μείωσή της στο πρώτο εξάμηνό του, που έφτασε το 40% στις κατοικίες, θα μετριαστεί στο τρέχον εξάμηνο, αλλά θα συνεχιστεί, εξαιτίας και της σύγχυσης για το νέο τρόπο φορολόγησης των ακινήτων με τον ΕΝΦΙΑ που σημειώθηκε στο δίμηνο Αυγούστου - Σεπτεμβρίου. Ανασχετικό παράγοντα στην επενδυτική δραστηριότητα θα συνεχίσει να αποτελεί η χαμηλή παροχή κεφαλαίων από τις τράπεζες στις επιχειρήσεις, έως ότου αποκατασταθεί η κεφαλαιακή επάρκεια όσων θα έχουν πρόσθετες κεφαλαιακές

ανάγκες, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των stress tests από την ΕΚΤ.

Από την άλλη πλευρά, η ολοκλήρωση του εαρινού εκλογικού κύκλου θα επιδράσει καταλυτικά και στην υλοποίηση **ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων**, κυρίως από ξένους επενδυτές, οι οποίοι αποφεύγουν τις επιχειρηματικές κινήσεις σε συνθήκες πολιτικής αβεβαιότητας. **Ως αποτέλεσμα των τάσεων στους επιμέρους προσδιοριστικούς παράγοντες που διαμορφώνουν τις επενδύσεις, αναμένεται μικρή υποχώρησή τους για ακόμα ένα έτος, κατά 2-3%.**

Στην πλευρά του εξωτερικού ισοζυγίου της οικονομίας, η συνέχιση του σαφώς μεγαλύτερου του περυσινού διεθνούς τουριστικού ρεύματος, ενδεχομένως σε μικρότερη κλίμακα στο τρέχον εξάμηνο, καθώς η διεύρυνσή του ξεκίνησε την ίδια εποχή πέρυσι, θα οδηγήσει σε **αύξηση του συνόλου εξαγωγών, περίπου κατά 4,0-4,5%**. Η μείωση των εξαγωγών αγαθών θα επιδράσει ανασχετικά σε μεγαλύτερη άνοδό τους. Στον αντίποδα, αύξηση θα παρουσιάσουν οι εισαγωγές αγαθών, εξαιτίας της αναθέρμανσης της καταναλωτικής ζήτησης και, σε μικρό βαθμό, της μείωσης του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης. Σε συνδυασμό με τις υψηλότερες εισαγωγές υπηρεσιών, λόγω της ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες, **θα σημειωθεί διεύρυνση εισαγωγών φέτος, για πρώτη φορά από το 2008, της τάξης του 2,5%.**

Οι παραπάνω τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ διατηρούν αμετάβλητη την πρόβλεψη του IOBE για ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας το τρέχον έτος, στην περιοχή του 0,7%.

Σε τροχιά επίτευξης ο στόχος του πρωτογενούς πλεονάσματος του Κρατικού Προϋπολογισμού

Τα €1,95 δισεκ. έφτασε το πρωτογενές πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου, έναντι €2,95 δισεκ. την ίδια περίοδο του 2013. Όμως, το πλεόνασμα που επιτεύχθηκε ήταν διπλάσιο του στόχου για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα φέτος (€980 εκατ.). Όπως καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το θετικό πρωτογενές αποτέλεσμα προήλθε μέσω του περιορισμού των δαπανών, στις οποίες οι περικοπές έφτασαν τα €1,06 δισεκ. Συγκεκριμένα, οι λειτουργικές και λοιπές δαπάνες ήταν φέτος €1,0 δισεκ. λιγότερες, ενώ και οι κοινωνικές δαπάνες περιορίστηκαν, κατά €791 εκατ. Τα έσοδα ήταν σχεδόν €2 δισεκ. λιγότερα, υπολειπόμενα κατά €329 εκατ. του σχετικού στόχου. Παρότι τα φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν κατά €550 εκατ. (+0,9%) από μεγαλύτερες πληρωμές άμεσων φόρων (+€1,1 δισεκ.), από την άλλη πλευρά σχεδόν διπλασιάστηκαν οι επιστροφές φόρων (+€1,0 δισεκ.). Η εισπραξη του ΕΝΦΙΑ, η πρώτη δόση του οποίου αναβλήθηκε για ένα μήνα και του φόρου εισοδήματος, αναμένεται να υπερκαλύψουν τις έως τώρα υστερήσεις.

Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2015: Συνέχιση δημοσιονομικής προσαρμογής

Σύμφωνα με το προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2015, το πρωτογενές πλεόνασμα Γενικής Κυβέρνησης θα φτάσει το επόμενο έτος, χωρίς τη λήψη πρόσθετων μέτρων, τα €5,4 δισεκ.¹ (2,9% του ΑΕΠ), ελαφρώς χαμηλότερο από το στόχο που έχει τεθεί στο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής (€5,65 δισεκ.). Στον Κρατικό Προϋπολογισμό, η πρόβλεψη για τα έσοδα είναι υψηλότερη κατά €2,2 δισεκ. έναντι του ΜΠΔΣ 2015-2018, προερχόμενη κυρίως από τα κατά €1,2 δισεκ. μεγαλύτερα τακτικά έσοδα (περισσότερα έσοδα από άμεσους φόρους). Η προβλεπόμενη άνοδος αναμένεται να επιτευχθεί χωρίς τη συνεκτίμηση ορισμένων θετικών δυνητικών επιδράσεων (πχ. σημαντική εισπραξη μη φορολογικών εσόδων το τρέχον έτος) και παρά τη μείωση φόρων, όπως ο ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης, η εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης κατά 30%, η κατάργηση φόρων υπέρ τρίτων κ.ά. Οριακά μεγαλύτερες των προβλεπόμενων στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (+€170 εκατ.), θα είναι οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, λόγω αύξησης κατά περίπου €400 εκατ. των πρωτογενών δαπανών, από υψηλότερες πληρωμές μισθών και συντάξεων. Υπενθυμίζεται ότι στις πλέον πρόσφατες έκθεσεις τους για την αξιολόγηση του Προγράμματος Δημοσιονομικής Πολιτικής, τόσο το ΔΝΤ όσο και η ΕΕ επίσης προβλέπουν ισχυρό

¹ Κατά τον ορισμό του Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής

θετικό πρωτογενές αποτέλεσμα στη Γενική Κυβέρνηση για το επόμενο έτος (3,0%). Όμως, για την επίτευξή του θεωρείται αναγκαία η λήψη πρόσθετων μέτρων (ή η επέκταση υφιστάμενων), ύψους 1,0% με 1,1% του ΑΕΠ.

Αποκλιμάκωση της ανεργίας στο δεύτερο τρίμηνο για πρώτη φορά μεταξύ διαδοχικών ετών

Η συνεχής επιβράδυνση της ύφεσης από το δεύτερο τρίμηνο του 2013 άρχισε να επενεργεί με χρονική υστέρηση ορισμένων τριμήνων, περιοριστικά στη ανεργία, όπως είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE. **Στο β' τρίμηνο φέτος το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 26,6%, έναντι 27,3% στο αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο και 27,8% στις αρχές του 2013, υποχωρώντας για πρώτη φορά σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους από το 2008.** Η ανεργία ήταν ελαφρώς χαμηλότερη της περυσινής και στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου του 2014, 27,3% έναντι 27,5%.

Η ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά το τρέχον εξάμηνο, προερχόμενη κυρίως από δραστηριότητες έντασης εργασίας, όπως αυτές στον τομέα του τουρισμού και της εστίασης, θα συνεχίσει να ασκεί περιοριστικές πιέσεις στην ανεργία, τουλάχιστον έως και το τρίτο τρίμηνο. Οι εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για τους ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. κατά 3,9% από τον περασμένο Ιούλιο θα υποστηρίξουν

τη διεύρυνση της απασχόλησης. Τονωτικά στην απασχόληση θα συνεχίσουν να επενεργούν και τα προγράμματα του ΟΑΕΔ για ανέργους, με μεγάλο αριθμό ωφελουμένων. Αντίθετη, αυξητική επίδραση στην ανεργία, αλλά μικρής έκτασης, θα ασκήσει προς τα τέλη του έτους η πραγματοποίηση των 6.500 προγραμματισμένων απολύσεων στο δημόσιο τομέα. Συνεκτιμώντας το διαχρονικά μέγιστο επίπεδο της ανεργίας στις αρχές του 2014, η πρόβλεψη **για το μέσο επίπεδο της το 2014 διατηρείται στο 26,7%**, ελαφρώς χαμηλότερα του περυσινού (27,5%).

Σε τροχιά επιβράδυνσης ο αποπληθωρισμός από την αναθέρμανση της ζήτησης

Η πτώση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή περιορίστηκε στο 0,6% το περασμένο τρίμηνο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου, από 1,5% στο δεύτερο φετινό τρίμηνο, χαμηλότερα και του αντίστοιχου τριμήνου του 2013 (-1,0%). Στο σύνολο του πρώτου εννιαμήνου του 2014 σημειώθηκε αποπληθωρισμός 1,1%, έναντι 0,5% πριν ένα χρόνο. Η αποκλιμάκωση της πτώσης του εγχώριου εισοδήματος από την ήπια αύξηση της απασχόλησης έως το τρίτο τρίμηνο, θα επιδράσει τονωτικά στην καταναλωτική ζήτηση των νοικοκυριών, επιβραδύνοντας περαιτέρω την πτώση του ΓΔΤΚ έως το τέλος του τρέχοντος έτους. Αυτή την επίδραση θα αντισταθμίσει εν μέρει η μείωση κατά 30% του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης από τον Οκτώβριο και η πτώση των τιμών των εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες

στην Αθήνα και τον Πειραιά. Ακολουθώς **ο αποπληθωρισμός θα συνεχιστεί και το 2014, με παραπλήσια ένταση με την περυσινή, 0,8%, έναντι 0,9%.**

Ειδική Μελέτη IOBE: «Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2013-14»

Το IOBE συμμετέχει από το 2003 ως ο ελληνικός εταίρος στο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας (Global Entrepreneurship Monitor, GEM), που ξεκίνησε το 1999 με τη συμμετοχή 10 χωρών, όμως πλέον συμμετέχουν σε αυτό 70 χώρες. Πλέον, το GEM διερευνά το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας σε περιοχές του πλανήτη που καλύπτουν τα $\frac{3}{4}$ του παγκόσμιου πληθυσμού και πάνω από το 85% του παγκόσμιου προϊόντος. Βασικός στόχος της έρευνας του GEM είναι η εξέταση των τάσεων του πληθυσμού στην εκδήλωση νέας επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένης της αυτόαπασχόλησης.

Από την προκαταρκτική επεξεργασία των στοιχείων για τη φετινή έκθεση του GEM, που θα δημοσιευτεί από το IOBE στα τέλη του 2014, η «επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων», δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας ηλικίας 18-64 ετών το οποίο βρίσκεται στη φάση εκκίνησης μιας νέας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, περιορίζεται για δεύτερη χρονιά το 2013 στο χαμηλότερο επίπεδο του από όταν ξεκίνησε η έρευνα το 2003, στο 5,2%. Επίσης, διαπιστώνεται ενίσχυση της επιχειρηματικότητα ευκαιρίας (3 στους 4 επιχειρηματίες αρχικών σταδίων) και εξασθένιση της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας είναι γενικά επιθυμητή σε μια οικονομία, αφού αντανακλά μια ενεργητική επιλογή του ατόμου, ενώ η ανάγκη μπορεί να οδηγεί σε εγχειρήματα που δεν έχουν μεγάλο βαθμό βιωσιμότητας.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παρέμεινε ελαφρώς επιταχυνόμενη καθ' όλο το αρχικό εξάμηνο του 2014 σε σύγκριση με πέρυσι. Το ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ σημείωσε στο δεύτερο τρίμηνο φέτος άνοδο της τάξης του 1,9% έναντι του αντίστοιχου περυσινού τριμήνου, κατά το οποίο αυξανόταν κατά 1,1%, ενώ συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 0,4%. Από την άλλη πλευρά, οι πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις για την εξέλιξη του παγκόσμιου ΑΕΠ στο σύνολο του 2014 (ΔΝΤ) καταλήγουν σε σταθεροποίηση της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας στο περυσινό της επίπεδο (3,3%). Αυτή η πρόβλεψη του ΔΝΤ αποτελεί επί τα χείρω αναθεώρηση της προηγούμενης του για το τρέχον έτος, σύμφωνα με την οποία η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θα έφθανε το 3,6%. Οι αναθεωρημένες προβλέψεις είναι μετριοπαθέστερες και για την αναπτυξιακή δυναμική αμφότερων των ζωνών της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 σε όρους κυρίως συσσώρευσης δημοσιονομικού χρέους και υψηλής ανεργίας συνεχίζουν να υφίστανται και η διαχείρισή τους αποτελεί κομβικό σημείο. Εφόσον δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα δημοσιονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής, είναι πιθανή μια εκ νέου αναταραχή στην παγκόσμια οικονομία. Μεταξύ των

ανεπτυγμένων οικονομιών, οι ΗΠΑ φαίνεται πως έχουν οριστικά ξεπεράσει την κρίση. Στην Ευρώπη, το πρόσφατο αποτέλεσμα του δημοψήφισματος σχετικά με την παραμονή ή την ανεξαρτητοποίηση της Σκωτίας από το Ηνωμένο Βασίλειο, απέτρεψε και πιθανούς οικονομικούς κλυδωνισμούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να επεκταθούν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, ο χαμηλός πληθωρισμός στην ΕΕ συνεχίζει να αποτελεί πρόβλημα, παρά τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για θέσπιση αρνητικών επιτοκίων. Επιπλέον, η ένοπλη σύγκρουση στην Ανατολική Ουκρανία, αποτελεί εστία αυξανόμενων πολιτικοοικονομικών διενέξεων μεταξύ των ανεπτυγμένων οικονομιών, κυρίως των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και της Ρωσίας, επηρεάζοντας αρνητικά κυρίως τις μεταξύ τους εμπορικές ροές και τον ενεργειακό εφοδιασμό της ΕΕ.

Στις αναδυόμενες οικονομίες επικρατούν ποικίλες τάσεις: Στην Κίνα τα υψηλά επίπεδα ανάπτυξης διατηρούνται για ακόμα μια χρονιά, ενώ στη Βραζιλία ο ρυθμός ανάπτυξης έχει σημειώσει σημαντική επιβράδυνση. Αναλυτικά, σε ό,τι αφορά την οικονομική δραστηριότητα στις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως έως τα μέσα του τρέχοντος έτους και τις εκτιμήσεις για το σύνολο του 2014:

Το ΑΕΠ στις **ΗΠΑ** το δεύτερο τρίμηνο του 2014 ενισχύθηκε κατά 2,4% σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους,

έναντι ανάπτυξης 1,9% στο α' τρίμηνο φέτος. Για το σύνολο του τρέχοντος έτους εκτιμάται σταθεροποίηση της ανάπτυξης της αμερικανικής οικονομίας στο περυσινό της επίπεδο (2,2%). Η συνέχιση της ανάπτυξης με σχετικά υψηλό ρυθμό θα προέλθει κυρίως από διεύρυνση των επενδύσεων και της δραστηριότητας στον κλάδο των κατασκευών. Η σταδιακή λήψη δημοσιονομικών μέτρων σε συνδυασμό με την ευνοϊκή νομισματική πολιτική δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μία σταθερή τροχιά ανάπτυξης της αμερικανικής οικονομίας.

Στην **Ιαπωνία**, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ επιβραδύνθηκε απότομα, από 2,7% στο περυσινό δεύτερο τρίμηνο σε μηδενικό στο φετινό. Η ιαπωνική οικονομία ήταν στάσιμη για πρώτη φορά από το α' τρίμηνο του 2013. Σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, ο ρυθμός μεγέθυνσης σημείωσε πολύ απότομη πτώση από +1,5% σε -1,8%. Η έντονη αποκλιμάκωση αντανακλά κατά κύριο λόγο το γεγονός ότι στο αρχικό τρίμηνο του έτους σημειώθηκε σημαντική αύξηση στην κατανάλωση εν αναμονή της επικείμενης αύξησης στον φόρο κατανάλωσης. Η επακόλουθη μείωση της κατανάλωσης μετά την εφαρμογή των επιπρόσθετων φόρων ήταν αναμενόμενη. Για το σύνολο του τρέχοντος έτους εκτιμάται επιβράδυνση της ανάπτυξης κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι, στο 0,9% (από 1,5%).

Το ΑΕΠ της **Κίνας** παρουσίασε άνοδο στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 κατά 7,5% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο,

όσο ακριβώς αυξανόταν τότε και στο πρώτο φετινό τρίμηνο. Η σταθεροποίηση της ανάπτυξης οφείλεται καταρχάς στην ανάληψη ενός συνόλου πολιτικών με στόχο την ώθηση των επενδύσεων σε δημόσιες υποδομές και τον κατασκευαστικό κλάδο. Σημαντική ήταν η επίδραση της αύξησης των εξαγωγών, προερχόμενη από τη βελτίωση της ζήτησης από τις ανεπτυγμένες οικονομίες, σε συνδυασμό με την εξασθένιση της ισοτιμίας του νομίσματός της. Στο σύνολο του έτους, προβλέπεται ότι το ΑΕΠ της κινέζικης οικονομίας θα αυξηθεί κατά 7,4% σε σχέση με το 2013, οριακά λιγότερο από ότι αυξήθηκε πέρυσι (7,7%). Ωστόσο, οι κίνδυνοι για την οικονομία της Κίνας παραμένουν, κυρίως λόγω του ασταθούς περιβάλλοντος που χαρακτηρίζει την αγορά ακινήτων καθώς και την χρηματοπιστωτική αγορά.

Η άνοδος του ΑΕΠ στη **Ρωσία** επιβραδύνθηκε εκ νέου στο περασμένο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου, στο 1% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο. Συνολικά για φέτος το ΔΝΤ εκτιμά ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 0,2%, αισθητά λιγότερο από ότι στην προηγούμενη εκτίμηση του, η οποία κατέληγε σε αύξηση 1,3%. Η σημαντικά επί τα χείρω αναθεώρηση της πρόβλεψης ήταν αναμενόμενη, λόγω της συνέχισης των συγκρούσεων στις ανατολικές περιοχές της Ουκρανίας και των πολιτικο-οικονομικών αντιπαραθέσεων μεταξύ ΗΠΑ-ΕΕ και Ρωσίας. Οι επενδύσεις έχουν μειωθεί σημαντικά στην Ρωσία, με τα ίδια χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης των επιχειρηματιών να συνεχίζουν να

εξασθενούν. Επιπλέον, καταγράφηκε υποτίμηση στο ρούβλι, οδηγώντας σε αύξηση του πληθωρισμού. Στον αντίποδα, θετική εξέλιξη για την οικονομία της Ρωσίας αποτελεί η αύξηση των εξαγωγών που αφορούν μη ενεργειακά προϊόντα και υπηρεσίες.

Σε ό,τι αφορά το δείκτη οικονομικού κλίματος που εκτιμά το IFO για την

παγκόσμια οικονομία, ενισχύθηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014, καθώς διαμορφώθηκε στις 105,0 μονάδες, έναντι 102,3 μονάδων στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση επίσης παρουσίασαν βελτίωση, με το σχετικό δείκτη να ανέρχεται στις 95,3 μονάδες, έναντι των 91,6 μονάδων στις οποίες παρέμεινε τα δύο προηγούμενα τρίμηνα του έτους.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον – IMF, World Economic Outlook
(ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2013	2014	2015
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	2,2	2,2	3,1
Ιαπωνία	1,5	0,9	0,8
Αναπτυσσόμενη Ασία	6,6	6,5	6,6
εκ των οποίων Κίνα	7,7	7,4	7,1
Ινδία	5,0	5,6	6,4
ΑΕΣΕΑΝ-5	5,2	4,7	5,4
Ευρωζώνη	-0,4	0,8	1,3
ΕΕ-28	0,2	1,4	1,8
Αναδυόμενη και αναπτυσσόμενη Ευρώπη	2,8	2,7	2,9
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	2,2	0,8	1,6
εκ των οποίων Ρωσία	1,3	0,2	0,5
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	2,3	2,6	3,8
Λατινική Αμερική	2,7	1,3	2,2
εκ των οποίων Βραζιλία	2,5	0,3	1,4
Υποσαχάρια Αφρική	5,1	5,1	5,8
Παγκόσμια οικονομία	3,3	3,3	3,8
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Όγκος Παγκόσμιου Εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,0	4,3	5,3
Εισαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	1,4	3,5	4,5
Εισαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	5,6	5,2	6,3
Εξαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	2,3	4,2	4,8
Εξαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	4,4	5,0	6,2

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

ΑΕΣΕΑΝ-5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αρ.Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ,Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κονγκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α.

Πηγή: World Economic Outlook, IMF, October 2014

Οι οικονομικές προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες επανήλθαν στις 114,0 μονάδες όπου βρίσκονταν στο αρχικό τρίμηνο φέτος, μετά την μείωση τους στις 112,3 μονάδες στο δεύτερο τρίμηνο. Ως εκ τούτου, οι αναλυτές θεωρούν πως η παγκόσμια οικονομία εξακολουθεί να βρίσκεται σε τροχιά μεγέθυνσης, ελαφρώς επιταχυνόμενη. Ωστόσο, οι αυξημένες τιμές στον τομέα της ενέργειας και ο χαμηλός ενεργειακός εφοδιασμός εξαιτίας των συγκρούσεων στα σύνορα Ουκρανίας - Ρωσίας αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για την παγκόσμια οικονομία.

Η εξέταση του δείκτη οικονομικού κλίματος στις κυριότερες οικονομικές ζώνες παγκοσμίως αναδεικνύει αντίθετες ροπές μεταξύ αυτών, καθώς στην Ευρώπη ο δείκτης σημείωσε μικρή πτώση, ενώ στην Βόρεια Αμερική και την Ασία το οικονομικό κλίμα παρουσίασε σημαντική βελτίωση.

Αναλυτικά, στην **Ευρώπη** ο δείκτης οικονομικού κλίματος το τρίτο τρίμηνο του 2014 διαμορφώθηκε στις 117,5 μονάδες, σημείωσε δηλαδή μικρή μείωση, κατά 0,9 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Είναι η πρώτη φορά που ο δείκτης παρουσιάζει μείωση από το πρώτο τρίμηνο του 2013. Ωστόσο, παραμένει σε υψηλά επίπεδα και αισθητά πάνω από τις 100 μονάδες, επομένως δεν υφίστανται ανησυχίες για την ανάπτυξη της ΕΕ.

Στη **Βόρεια Αμερική** ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημείωσε και πάλι σημαντική αύξηση στο δεύτερο τρίμηνο του έτους, κατά 3,4 μονάδες, με την τιμή του να διαμορφώνεται στις 110,5 μονάδες. Η νέα ενίσχυση οφείλεται πρωτίστως στην βελτίωση της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην **Ασία** παρουσίασε μεγάλη αύξηση στο τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο, κατά 9,6 μονάδες, αγγίζοντας τις 99,1 μονάδες έναντι των 89,5 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου. Βασικότερος λόγος είναι η σημαντική ενίσχυση της αισιοδοξίας που καταγράφηκε σχετικά με τις οικονομικές προσδοκίες στην οικονομική ζώνη της Ασίας το επόμενο εξάμηνο.

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14
Οικονομικό Κλίμα	85,1	82,4	94,1	96,8	94,1	98,6	103,2	102,3	105,0
Παρούσα Κατάσταση	78,5	76,6	80,4	84,1	82,2	84,1	91,6	91,6	95,3
Προσδοκίες	91,2	87,7	107,0	108,8	105,3	112,3	114,0	112,3	114,0

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 03/ August 2014

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14
Βόρεια Αμερική	81,2	80,3	86,2	87,0	93,7	88,7	102,1	107,1	110,5
Ευρώπη	86,4	80,6	90,3	93,2	99,0	109,7	116,5	118,4	117,5
Ασία	83,3	81,6	97,4	106,1	89,5	98,2	97,4	89,5	99,1

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 03/ August 2014

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Η ανάκαμψη της Ευρωζώνης συνεχίστηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2014, καθώς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Η αύξησή του ήταν ηπιότερη εκείνης στο α' τρίμηνο (0,9%). Παρόμοιες τάσεις επικρατούν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με το ΑΕΠ να ενισχύεται κατά 1,2% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2013, από 1,4% στο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου. Σύμφωνα με τις πρόσφατες εκτιμήσεις του ΔΝΤ, στο σύνολο του 2014 η οικονομία της Ευρωζώνης θα αναπτυχθεί κατά 0,8%, εξερχόμενη από δύο συνεχή έτη ύφεσης. Ωστόσο, οι προβλέψεις αυτές έχουν αναθεωρηθεί επί τα χείρω σε σχέση με την καλοκαιρινή εκτίμησή του, για ρυθμό

ανάπτυξης 1,1% στην Ευρωζώνη. Αντίστοιχα στην ΕΕ-28 το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες.

Επομένως, η ανάκαμψη στην Ευρωζώνη φαίνεται πως δεν έχει αποκτήσει ακόμα σημαντική δυναμική. Η ανησυχία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με τον χαμηλό πληθωρισμό και τη ρευστότητα στην πραγματική οικονομία οδήγησε τον Ιούνιο σε πρωτοφανή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής με τη θέσπιση αρνητικών επιτοκίων. Ωστόσο, υπάρχουν αμφιβολίες για το πόσο υποστηρικτική αναμένεται να είναι η πολιτική αυτή στη διευκόλυνση παροχής πιστώσεων από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις, καθώς ενδέχεται το πρόβλημα ρευστότητας των επιχειρήσεων να προέρχεται πλέον από τη χαμηλή

πιστωτική ζήτηση και όχι από την περιορισμένη προσφορά πιστώσεων.²

Εκ των 26 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η πλειονότητα (21) παρουσίασε θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ στο β' τρίμηνο. Αναλυτικά, οι χώρες που παρουσίασαν τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ ήταν η Ουγγαρία (3,7%), η Λετονία (3,5%), η Πολωνία (3,3%), το Ηνωμένο Βασίλειο (3,1%), η Λιθουανία (3,1%) και η Σλοβενία (2,8%). Από την άλλη πλευρά, η υψηλότερη ύφεση στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα σημειώθηκε στην Κύπρο (-2,5%) και την Κροατία (-0,8%).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά οικονομικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ, καθώς και για την εξέλιξή τους κατά το προσεχές χρονικό διάστημα, αξιοποιώντας και τις πρόσφατες σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας ενότητας (πίνακας 2.4), δίνοντας έμφαση στην ποσοστιαία μεταβολή των μεγεθών που καταγράφηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

² Οι δύο περιοδικές έρευνες πεδίου Bank Lending Survey και Survey on the Access to Finance of SMEs που πραγματοποιεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την ανάλυση των χρηματοδοτικών περιορισμών στην Ευρωζώνη, με την πρώτη να επικεντρώνεται στο πεδίο της πιστωτικής προσφοράς και τη δεύτερη σε αυτό της πιστωτικής ζήτησης αντίστοιχα, εντοπίζουν πως η πλευρά της πιστωτικής ζήτησης αποτελεί πλέον τη βασικότερη αιτία έλλειψης ρευστότητας των επιχειρήσεων σε σχέση με την πλευρά της πιστωτικής προσφοράς.

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat οι **εξαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν στο δεύτερο τρίμηνο του έτους άνοδο 2% στην Ευρωζώνη και 2,4% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, στο άλλο σκέλος του εμπορικού ισοζυγίου, τις **εισαγωγές**, καταγράφονται ακόμα μεγαλύτερες αυξήσεις σε αμφότερες τις ζώνες, της τάξης του 2,8% στην Ευρωζώνη και 3,4% στην Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που υποδηλώνει πως οι καθαρές εξαγωγές παύουν να αποτελούν το βασικό οδηγό ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ισχυρή αύξηση των εισαγωγών οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Σε αυτές τις κατευθύνσεις κινούνται και οι τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το σύνολο του τρέχοντος έτους, καθώς αναμένεται ενίσχυση των εξαγωγών 4% και στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες, αλλά ισχυρότερη αύξηση των εισαγωγών, άνω του 5%. Συνεπώς, διαπιστώνεται βάσιμα πως οι πηγές ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας πρέπει να αναζητηθούν πέρα και εκτός από τις καθαρές εξαγωγές, στην εγχώρια ζήτηση, όπως θα τεκμηριωθεί και από την ανάλυση που ακολουθεί.

Αναφορικά με τις **επενδύσεις**, παρουσιάστηκε στο δεύτερο τρίμηνο του έτους επιτάχυνση της αύξησής τους κατά 1,3% σε Ευρωζώνη και 2,2% σε ΕΕ-28. Η ενίσχυση των επενδύσεων προβλέπεται να διευρυνθεί στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στις 2,3 και 3,1 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με πέρυσι, σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα. Και

τούτο διότι η βελτίωση στις χρηματοδοτικές συνθήκες, όπως και η μείωση της αβεβαιότητας αναμένεται να τονώσουν τις επενδύσεις κυρίως σε εξοπλισμό. Ωστόσο, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες τα υψηλά επίπεδα χρέους πολλών επιχειρήσεων και η ανάγκη εξυγίανσης των ισολογισμών τους, αποτελούν ανασχετικό παράγοντα στην άναληψη επενδυτικών εγχειρημάτων.

Η **ιδιωτική κατανάλωση** παρουσίασε αύξηση 0,7% και 1,2% σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα στο δεύτερο τρίμηνο του 2014. Η ήπια ανάκαμψη στην ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται πως θα συνεχιστεί καθ' όλο το τρέχον έτος, οδηγώντας σε αύξησή τους κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρωζώνη και 1,2 σε ΕΕ-28 σε σχέση με πέρυσι. Η άνοδος θα προέλθει κυρίως από τη βελτίωση που καταγράφεται στη καταναλωτική εμπιστοσύνη και στο διαθέσιμο εισόδημα, εξελίξεις που με τη σειρά τους είναι αποτέλεσμα των μικρών βελτιώσεων των δεδομένων στην αγορά εργασίας, του χαμηλότερου πληθωρισμού και της αποκλιμάκωσης της αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής. Παρόμοιες τάσεις φαίνεται πως κυριαρχούν στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 και στη **δημόσια κατανάλωση**, η οποία σημείωσε αύξηση κατά 0,8% στην Ευρωζώνη και 1,1% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημόσια κατανάλωση στο σύνολο του έτους αναμένεται να έχει μικρή θετική συμβολή στο ΑΕΠ, της τάξης του 0,7% σε αμφότερες τις ζώνες.

Όπως μόλις αναφέρθηκε, οι συνθήκες στην **αγορά εργασίας** εμφανίστηκαν σχετικά ομαλοποιημένες σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος και με δεδομένα, πρώτον, τη βαθμιαία κλιμάκωση της ανόδου του ΑΕΠ και δεύτερον την υστέρηση των θετικών εξελίξεων στο πεδίο της απασχόλησης σε σχέση με αυτές στο προϊόν, αναμένεται βραχυπρόθεσμα να σημειωθεί μικρό θετικό πρόσημο στη σχέση μεταξύ δημιουργίας και απώλειας θέσεων εργασίας. Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ετήσια μεταβολή της απασχόλησης φέτος αναφέρουν πως θα κινηθεί σε θετικό έδαφος (0,6% σε Ευρωζώνη και 0,4% σε ΕΕ-28). Ακολούθως, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να μειωθεί ελαφρώς το 2014 και να διαμορφωθεί στο 11,8% στην ΕΕ-28 και στο 10,5% στην Ευρωζώνη.

Στο πεδίο του **πληθωρισμού** αναμένεται περαιτέρω επιβράδυνση στο σύνολο του 2014, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 1% στην Ευρωζώνη (έναντι 1,4% πέρυσι) και στο 1,2% στην Ευρωπαϊκή Ένωση (από 1,5% το 2013). Τα χαμηλά ποσοστά πληθωρισμού στην ευρωπαϊκή περιφέρεια οφείλονται τόσο σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ στο πρώτο εξάμηνο φέτος, αλλά και σε εσωτερικούς παράγοντες, όπως το ασθενές οικονομικό περιβάλλον.

Αναφορικά με τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης αναμένεται να υποχωρήσει εκ νέου το 2014, στο 2,5% σε αμφότερες τις ευρωπαϊκές ζώνες. Αυτή

η θετική εξέλιξη αντανακλά κυρίως τα οφέλη από την υλοποίηση δημοσιονομικών μέτρων περιορισμού των υψηλών ελλειμμάτων σε αρκετές χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Σε ό,τι αφορά το λόγο χρέους προς ΑΕΠ εκτιμάται πως θα ανέλθει οριακά το 2014 τόσο στην Ευρωζώνη (96%), όσο και στην ΕΕ (89,5%), φθάνοντας πιθανότατα στο μέγιστο επίπεδο του σε αμφότερες τις περιφέρειες, καθώς αναμένεται από το επόμενο έτος να ακολουθήσει πτωτική πορεία, ως συνδυασμένο αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης επίτευξης πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης. Από την άλλη πλευρά, επισημαίνεται ότι οι βασικοί πρόδρομοι δείκτες οικονομικού κλίματος και οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, παρουσιάζουν επιδείνωση τους τελευταίους μήνες. Ειδικότερα, το διάγραμμα 2.1 αποτυπώνει την εξέλιξη του δείκτη €-COIN³ σε μηνιαία βάση, ο οποίος αποτελεί έναν πρόδρομο δείκτη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρωζώνη. Ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζεται μειωμένος τον Σεπτέμβριο του 2014, στις 0,13 μονάδες σε σχέση με τον αμέσως προηγούμενο μήνα, όπου προσέγγιζε τις 0,19 μονάδες. Η υποχώρησή του έλαβε χώρα σε συνέχεια μίας ακόμα σημαντικής

μείωση που παρουσίασε μεταξύ Ιουλίου και Αυγούστου (από τις 0,27 στις 0,19 μονάδες). Η συνεχής επιδείνωση των τελευταίων μηνών αντικατοπτρίζει τη μείωση της αισιοδοξίας των επιχειρήσεων και των καταναλωτών, την αποδυνάμωση της βιομηχανικής δραστηριότητας καθώς και την καθυστέρηση των εξαγωγών.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πτωτικές τάσεις επικρατούν και στον πρόδρομο δείκτη οικονομικού κλίματος σε αμφότερες τις ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Αναλυτικά, ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει υποχώρηση στην ΕΕ-28, καθώς τον Σεπτέμβριο διαμορφώθηκε στις 103,6 μονάδες, έναντι 104,6 μονάδων τον Αύγουστο και 105,8 μονάδων τον Ιούλιο του 2014. Αντίστοιχα στην Ευρωζώνη ο δείκτης υποχώρησε τον Σεπτέμβριο στις 99,9 μονάδες συγκριτικά με τις 100,6 μονάδες του Αυγούστου, οι οποίες σημείωσαν μια σημαντική μείωση από τον Ιούλιο (102,2 μονάδες). Οι υποχωρήσεις αυτές οφείλονται αφενός στην εξασθένηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, όπου σημειώθηκε υποχώρηση για τέταρτο συνεχόμενο μήνα, αφετέρου στην επιδείνωση των προσδοκιών στον κλάδο του Λιανικού Εμπορίου. Αντιθέτως, η εμπιστοσύνη στον Κατασκευαστικό κλάδο ενισχύθηκε, όχι όμως αρκετά ούτως ώστε να αντισταθμίσει πλήρως τις προαναφερθείσες απώλειες.

³ Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Πίνακας 2.4

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

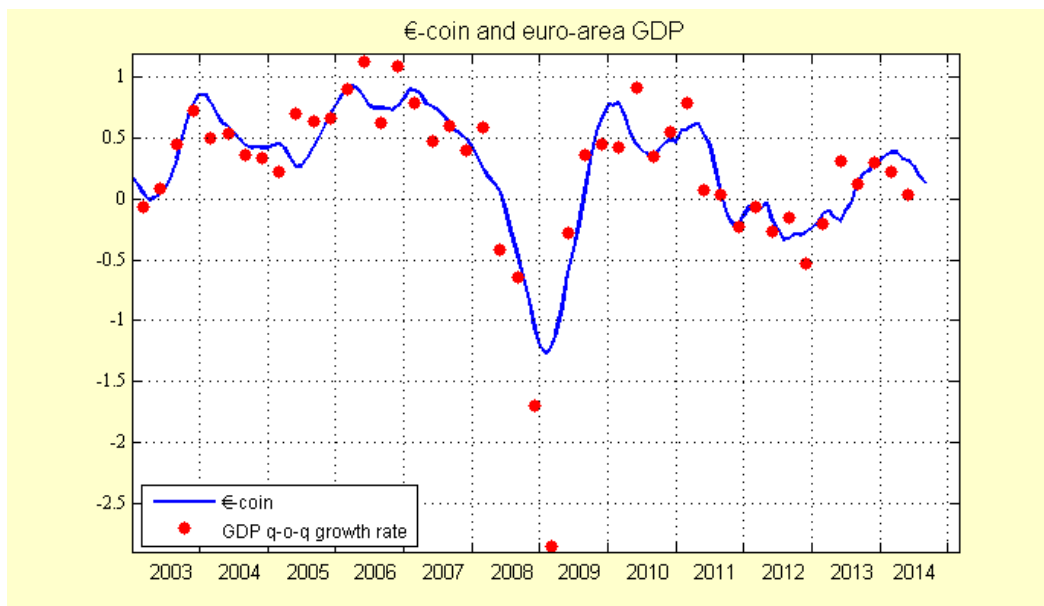
	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
ΑΕΠ*	0,2	1,4	1,8	-0,4	0,8	1,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,0	1,2	1,6	-0,7	0,8	1,3
Δημόσια Κατανάλωση	0,4	0,7	0,6	0,2	0,7	0,5
Επενδύσεις	-2,3	3,1	4,7	-2,9	2,3	4,3
Απασχόληση	-0,4	0,6	0,7	-0,9	0,4	0,7
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,8	10,5	10,1	12,0	11,8	11,4
Πληθωρισμός	1,5	1,2	1,5	1,4	1,0	1,3
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	1,6	4,0	5,1	1,4	4,0	5,3
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	0,4	3,7	5,2	0,2	3,8	5,5
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,3	-2,6	-2,5	-3,0	-2,5	-2,3
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	88,9	89,5	89,2	95,0	96,0	95,4
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	1,6	1,8	1,8	2,6	2,9	2,9

*Πηγή: World Economic Outlook, IMF, October 2014

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2014, European Commission, May 2014

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2013=100)*

Μήνας	Ιαν-13	Φεβ-13	Μαρ-13	Απρ-13	Μάι-13	Ιουν-13	Ιουλ-13	Αυγ-13	Σεπτ-13	Οκτ-13	Νοε-13	Δεκ-13
ΕΕ-28	91,0	91,5	91,5	89,9	91,0	92,8	95,3	98,4	100,9	101,9	102,4	103,8
Ευρωζώνη	89,7	90,5	90,1	89,0	89,8	91,7	92,9	95,7	97,3	98,1	98,8	100,4

Μήνας	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-14	Μάι-14	Ιουν-14	Ιουλ-14	Αυγ-14	Σεπτ-14	Οκτ-14	Νοε-14	Δεκ-14
ΕΕ-28	104,8	105,0	105,3	106,3	106,5	106,4	105,8	104,6	103,6			
Ευρωζώνη	101,0	101,2	102,5	102,0	102,6	102,1	102,2	100,6	99,9			

* Οι σταθμίσεις των χωρών και η χρονοσειρά στο δείκτη στην ΕΕ έχουν αναθεωρηθεί λόγω της ένταξης σε αυτή της Κροατίας από την 1η Ιουλίου 2013

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), Σεπτέμβριος 2014

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος συνέχισε να κινείται στο περασμένο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, γεγονός που υποδηλώνει σταθερή βελτίωση των προσδοκιών και συνάδει με τη σταδιακή αποκλιμάκωση της ύφεσης. Παρά την άνοδο του δείκτη όμως τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, τον Σεπτέμβριο σημειώνεται μικρή επιδείνωση των

προσδοκιών, εν πολλοίς αναμενόμενη, η οποία οφείλεται αφενός στις αυξημένες φορολογικές υποχρεώσεις πολιτών και επιχειρήσεων κατά το τελευταίο τετράμηνο του έτους, αφετέρου στην ολοκλήρωση τουριστικής περιόδου, κατά την οποία σημειώθηκαν υψηλή εποχική δραστηριότητα και απασχόληση σε ορισμένους κλάδους. Επίσης, ολοκληρώθηκαν μεγάλα προγράμματα απασχόλησης για ανέργους, τα οποία έκαμψαν προσωρινά την ανεργία. Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα ανήλθε ελαφρά το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014, στις 101,4 μονάδες κατά μέσο όρο (από 99,8 μονάδες το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου), επίπεδο υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα (91,8 μονάδες) και το υψηλότερο από τα μέσα του 2008.

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώθηκε χαμηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώθηκε στις 100,9 (από 102,2) και στις 104,7 (από 106,4) μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, υψηλότερα σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (95,3 και 98,3 μονάδες αντίστοιχα στις δύο ζώνες).

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα βελτιώθηκαν ήπια σε επίπεδο τομέων στη Βιομηχανία το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου σε σχέση με το αμέσως τρίμηνο και εντονότερα στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες. Στη Βιομηχανία, η άνοδος του δείκτη περιορίστηκε στις 2 μονάδες, ενώ στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, ο σχετικός δείκτης κέρδισε σε αμφότερες από 7 μονάδες. Αντίθετα από τους άλλους τομείς, στις Κατασκευές ο δείκτης κλίματος υποχώρησε ελαφρά το υπό εξέταση τρίμηνο, κατά δύο μονάδες. Τέλος, η Καταναλωτική Εμπιστοσύνη υποχώρησε ελαφρά το υπό εξέταση τρίμηνο, κατά 2 μονάδες, διατηρούμενος σε χαμηλά επίπεδα.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν αυξηθεί σε όλους σχεδόν τους τομείς, σε κάποιους σημαντικά: ο δείκτης στη Βιομηχανία κατά 8 μονάδες, στις Υπηρεσίες κατά 18 και στο Λιανικό Εμπόριο κατά 22 μονάδες. Μόνο στις Κατασκευές παραμένει στο ίδιο επίπεδο. Στο δείκτη της Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης σημειώνεται αισθητή

άνοδος το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό, κατά 21 μονάδες. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου έχει μειωθεί σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο κατά 2 μονάδες, με το μέσο όρο του να διαμορφώνεται στις -52,7 μονάδες, αισθητά υψηλότερα έναντι της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-73,3 μονάδες). Παρόλο που η εμπιστοσύνη των νοικοκυριών εμφανίζει τάση σταθεροποίησης από τα τέλη του 2013 και μετά, οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν σταθερά τα τελευταία 4½ χρόνια οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Ωστόσο, και οι αντίστοιχοι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες επιδεινώθηκαν το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο κατά περίπου 2 μονάδες, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ, φθάνοντας στις -9,9 και -6,6 μονάδες αντίστοιχα, υψηλότερα σε σχέση με τα περυσινά τους επίπεδα (στις -15,9 και -13,0 μονάδες αντίστοιχα κατά μέσο όρο).

Οι τάσεις στα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ποικίλουν το τρέχον τρίμηνο: οι αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και την οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο επιδεινώνονται, οι πρώτες οριακά και οι τελευταίες περισσότερο. Αντιθέτως, μικρή βελτίωση παρουσιάζει ο δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση, ο οποίος όμως βρισκόταν το προηγούμενο τρίμηνο πλησίον των ιστορικά χαμηλών του

επιπέδων. Τέλος, ως προς την εξέλιξη της ανεργίας, οι σχετικές προβλέψεις κινούνται κατά μέσο όρο στο ίδιο, δυσμενές όμως, πεδίο τιμών.

Το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο αυξάνεται στο 58% (από 56%) το υπό εξέταση τρίμηνο, με το 22% (από 19%) να κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει αμετάβλητη. Επίσης, ανέρχεται στο 61% (από 56%) το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 17% (από 19%) να θεωρεί εκ νέου ότι αυτή θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το 88% των νοικοκυριών εξακολουθούν να θεωρούν μη πιθανή ή καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο, με ένα 10% (από 8%) να κρίνει το αντίθετο. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηθέντων (67%) συνεχίζει να πιστεύει ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 11% να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» αυξάνεται ελαφρά στο 17% (από 15% κατά το προηγούμενο τρίμηνο και 12% στο αντίστοιχο περσινό τρίμηνο). Στο 8-9% διαμορφώνεται και πάλι το ποσοστό των ερωτηθέντων καταναλωτών που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» μειώθηκε κατά μέσο όρο στο 61% (από 65%), με το αντίστοιχο ποσοστό των νοικοκυριών που

αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» να διατηρείται στο 11-12%.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου διαμορφώθηκε στις 97,8 (από 95,6) μονάδες, υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (90,1 μονάδες). Σε ό,τι αφορά τα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής περιορίζονται ελαφρά το εξεταζόμενο τρίμηνο, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +19 (από +23) μονάδες κατά μέσο όρο. Από την άλλη πλευρά, μικρή βελτίωση παρουσιάζουν οι αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (-18 από -26 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν οριακώς υψηλά για την εποχή επίπεδα, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 2 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (στις +2 μον.). Στα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές υποδηλώνουν βελτίωση των τρεχουσών εκτιμήσεων για τις εξαγωγές του τομέα και σταθερότητα σε σχέση με τις τρέχουσες παραγγελίες και ζήτηση εξωτερικού, αλλά και των προβλέψεων για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου. Στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο μεταβλήθηκε το εξεταζόμενο τρίμηνο σε θετικό (στις +6 από -6 μονάδες κατά μέσο όρο), επίδοση υψηλότερη και σε σύγκριση με το μέσο όρο του γ' τριμήνου του 2013 (-5

μονάδες). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού παραμένει χαμηλό κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, στο 69%, επίπεδο ελαφρώς ανώτερο πάντως από εκείνο στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (67%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στους 3,8 (από 4,6 μήνες το προηγούμενο τρίμηνο και 3,6 το αντίστοιχο περυσινό).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση τρίμηνο αυξάνεται στις 93,5 (από 86,9) μονάδες, υψηλότερα και από το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (71,5 μον.), ως αποτέλεσμα κυρίως της ανάκαμψης στο δείκτη εκτιμήσεων των τρεχουσών πωλήσεων (στις -2 από -18 μονάδες το μέσο επίπεδο του). Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, περιορίζεται στο 38% (από 45%) το ποσοστό εκείνων που κρίνουν ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους, ενώ το 37% (από 27%) εκτιμά άνοδό τους. Στις εκτιμήσεις για τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο σχετικός δείκτης κινείται ελαφρώς ανοδικά, κατά 3 μονάδες, στις +7. Ο αρνητικός δείκτης των εκτιμημένων αποθεμάτων παραμένει στις -3 μονάδες κατά μέσο όρο, όπως και πέρυσι. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ελαφρώς πτωτικά κινείται το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (-7 από -5 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ στην απασχόληση του τομέα, το ισοζύγιο των βραχυπρόθεσμων προβλέψεων περιορίζεται στις +11 (από +16) μονάδες,

όπως και πέρυσι το ίδιο χρονικό διάστημα. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο (στις -11 μονάδες το ισοζύγιο), με το 14% (από 17%) των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το συντριπτικό 84% (από 76%) να προβλέπει σταθερότητα. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, καταγράφεται βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών το εξεταζόμενο διάστημα σε όλους, εκτός από τα Πολυκαταστήματα, όπου ο σχετικός δείκτης παραμένει σταθερός στα επίπεδα του προηγούμενου τριμήνου.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** παρουσίασαν μικρή επιδείνωση στο περασμένο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου σε σύγκριση με το δεύτερο φετινό, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται 2 μονάδες χαμηλότερα, στις 80 μονάδες. Αυτή η επίδοση βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με την αντίστοιχη περυσινή. Στις βασικές μεταβλητές του δείκτη, η πτώση στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα (στις +8 από +18 μον. το σχετικό ισοζύγιο), αντισταθμίζεται εν μέρει από την άμβλυνση των έντονα αρνητικών προβλέψεων των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους (-55 από -61 μον. ο δείκτης), ως αποτέλεσμα των ανειλημμένων έργων στους αυτοκινητόδρομους, των έργων περιβαλλοντικής διαχείρισης και των εργασιών των εγχώριων εταιριών στο

εξωτερικό. Το 1/5 των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας και το 29% (από 36%) προβλέπει αύξησή τους. Ως προς τις εκτιμήσεις τους για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους, αυτές παραμένουν αμετάβλητες, με το σχετικό ισοζύγιο να διατηρείται στις -23 μονάδες, ενώ και οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα παραμένουν σταθεροί τον τελευταίο χρόνο (στους 11 μήνες κατά μέσο όρο).

Αμετάβλητο σε σχέση με το περασμένο τρίμηνο, στις -29 μονάδες, παραμένει και ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών, με το 34% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του αυξάνεται ήπια στο 15% (από 11%). Από τις υπόλοιπες, το 31% των επιχειρήσεων κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, το 1/3 την ανεπαρκή χρηματοδότηση και το 1/5 παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις, κ.ά. Σε ό,τι αφορά στους βασικούς κλάδους, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης προσδοκιών δεν μεταβλήθηκε στις Ιδιωτικές Κατασκευές (54,5 μονάδες), ενώ αντίθετα στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων περιορίστηκε στις 89,6 (από 94,5) μονάδες.

Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το τρίμηνο

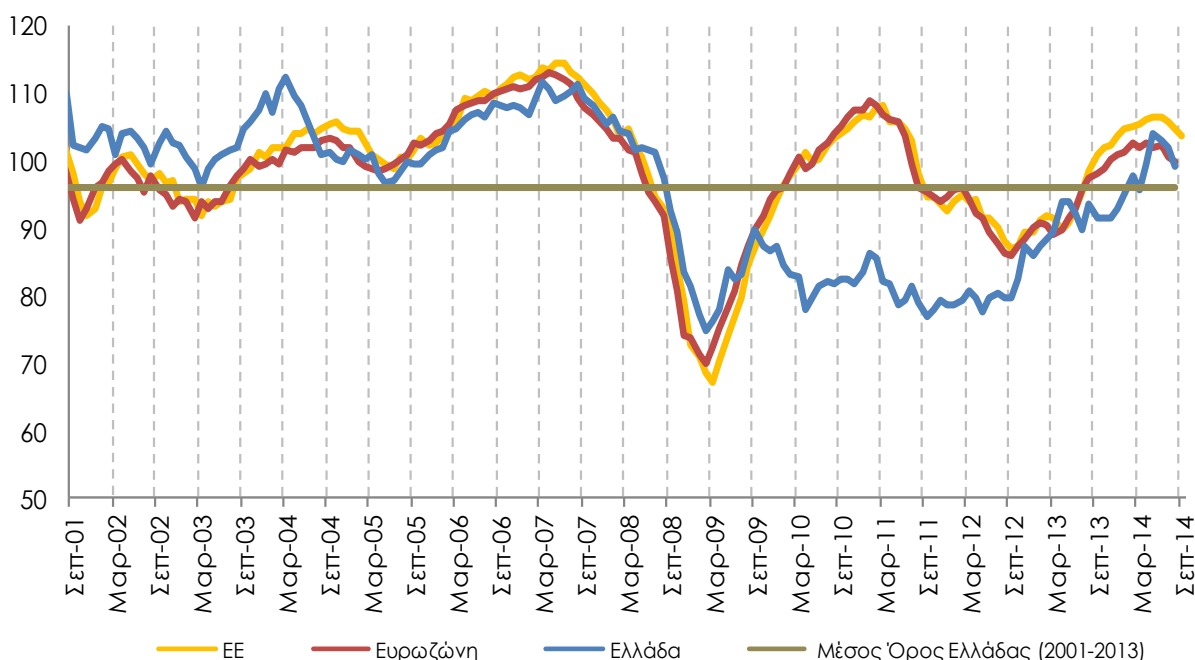
Ιουλίου – Σεπτεμβρίου σε σχέση με το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου κινήθηκε ανοδικά, στις 94,1 (από 87,1) μονάδες, 18 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι δείκτες για τις τρέχουσες εκτιμήσεις βελτιώνονται το εξεταζόμενο διάστημα: οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση κερδίζουν έδαφος, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +19 (από +4) μονάδες κατά μέσο όρο, ενώ σημαντική είναι και η άνοδος στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα (στις +16 από +4 μονάδες το μέσο ισοζύγιο). Αντίθετα, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα καταγράφουν μικρή επιδείνωση (+16 από +18 μον. το ισοζύγιο), ενώ από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, καθοδικά κινούνται οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, με το σχετικό ισοζύγιο να ισοσκελίζεται (από τις +5 μονάδες κατά μέσο όρο). Ως προς τις τιμές, οι σχετικές προβλέψεις αποκλιμάκωσης εντείνονται, με τον αντίστοιχο δείκτη να χάνει 10 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -15. Το 18% (από 10%) των επιχειρήσεων αναμένει μείωση τιμών και το 78% (από 85%) σταθερότητα. Τέλος, αυξάνεται αυτό το τρίμηνο στο 1/4 των ερωτηθέντων (από 1/5), το ποσοστό όσων αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με ένα 25% επίσης να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 32% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης, το 3% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού και το 13% τους λοιπούς παράγοντες που

συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους επιμέρους δείκτες προσδοκιών για τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, με εξαίρεση την Πληροφορική, όπου οι σχετικές προσδοκίες επιδεινώνονται το

τρέχον τρίμηνο, οι υπόλοιποι καταγράφουν μικρή ή μεγάλη άνοδο στους δείκτες τους σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους. Η σημαντικότερη βελτίωση καταγράφεται στο δείκτη των Χερσαίων μεταφορών και στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς.

Διάγραμμα 2.2

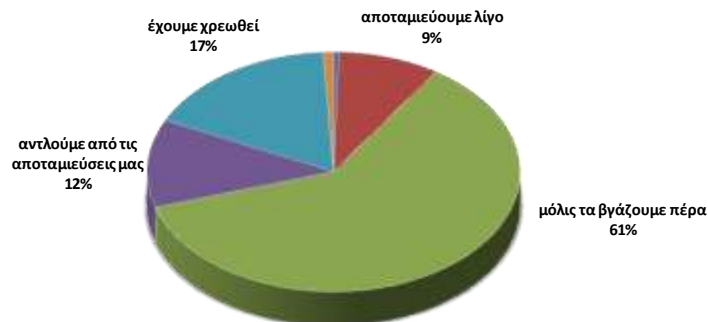
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2013=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.6

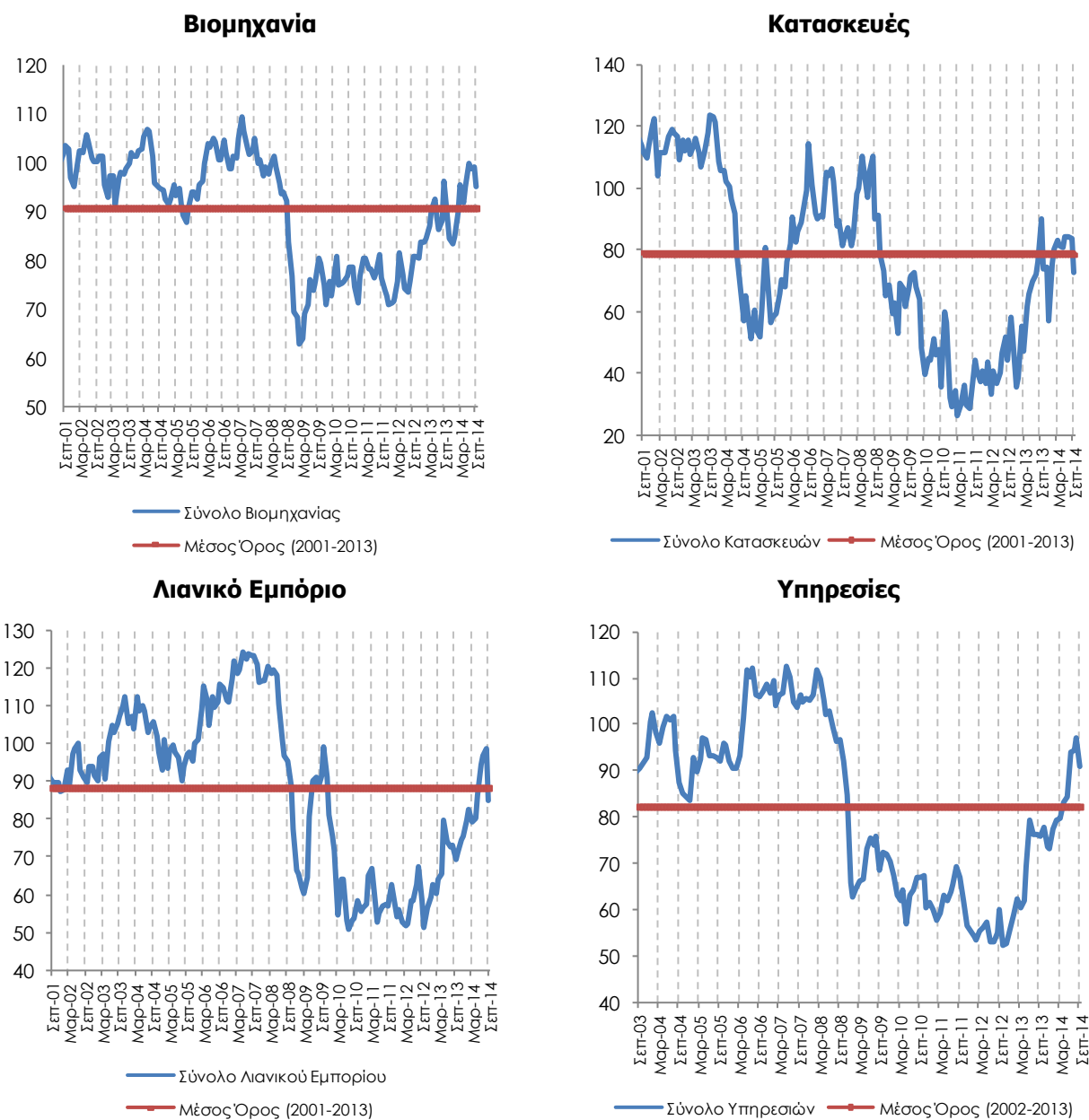
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
Ιαν-13	91,3	86,1	83,7	38,5	62,6	58,9	-71,9
Φεβ-13	91,8	87,3	84,4	55,0	60,3	62,3	-71,4
Μαρ-13	91,6	88,5	87,1	47,1	64,2	60,4	-71,2
Απρ-13	89,9	89,5	90,3	61,5	65,4	61,9	-71,8
Μάι-13	91,0	94,2	92,6	65,7	79,5	69,3	-63,4
Ιουν-13	92,8	94,0	88,8	69,5	73,9	79,2	-66,5
Ιουλ-13	95,3	92,1	86,2	72,3	72,43	76,1	-70,9
Αυγ-13	98,4	89,7	88,0	75,9	72,9	76,0	-76,6
Σεπ-13	100,9	93,6	96,1	89,7	69,4	75,9	-72,2
Οκτ-13	101,9	91,7	88,4	73,6	71,2	77,6	-66,2
Νοε-13	102,4	91,6	84,6	74,4	74,6	73,6	-66,7
Δεκ-13	103,8	91,4	83,4	56,9	75,5	73,2	-63,3
Ιαν-14	104,8	92,6	84,7	75,2	79,9	77,3	-64,5
Φεβ-14	105,0	94,8	89,9	80,4	82,4	79,3	-65,2
Μαρ-14	105,3	97,5	95,5	83,2	79,5	79,8	-59,7
Απρ-14	106,3	95,4	91,9	81,3	80,1	83,0	-55,0
Μάι-14	106,5	99,1	95,1	80,9	86,2	84,2	-52,5
Ιουν-14	106,4	103,7	99,9	84,2	94,4	94,2	-49,8
Ιουλ-14	105,8	103,0	98,9	84,1	96,83	94,5	-48,1
Αυγ-14	104,6	102,0	99,1	83,7	98,80	96,9	-54,2
Σεπ-14	103,6	99,3	95,3	72,40	84,80	90,80	-55,8

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

B) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Υλοποίηση Κρατικού Προϋπολογισμού (οκτάμηνο 2014)

Στο πρώτο οκτάμηνο του έτους, ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσίασε έλλειμμα €2,85 δισεκ., έναντι €2,5 δισεκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Η επιδείνωση κατά €347 εκατ. ερμηνεύεται

από το γεγονός ότι η υποχώρηση των εσόδων το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα υπήρξε μεγαλύτερη από εκείνη στο σκέλος των δαπανών (-5,7% έναντι -4,3%). Ακολουθως, στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου καταγράφεται πρωτογενές πλεόνασμα €1,95 δισεκ., έναντι πλεονάσματος €2,9 δισεκ/ πέρυσι, το οποίο υπερβαίνει τον στόχο για τη

συγκεκριμένη περίοδο κατά περίπου €980 εκατ. περίπου.

Δαπάνες

Η μείωση στις πρωτογενείς δαπάνες (πίνακας 2.7) προκύπτει κυρίως από τις εξής μεταβολές:

- α) Τη σημαντική μείωση των λειτουργικών και λοιπών δαπανών κατά €1 δισεκ. (-20,2% σε σχέση με πέρυσι) και
- β) Τη μείωση της χρηματοδότησης κοινωνικών δαπανών κατά €791

εκατ., κυρίως λόγω της μείωσης των επιχορηγήσεων στα ασφαλιστικά ταμεία κατά 17,4% σε σχέση με το α' οκτάμηνο του 2013. με αποτέλεσμα αυτές να μην ξεπεράσουν τα €6,9 δισεκ. περίπου.

Οριακή ήταν η μείωση των δαπανών για μισθούς και συντάξεις (-0,2%), όταν το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι καταγράφονταν πτώση της τάξης του 9%. Αντίθετα, αύξηση κατά €764 εκατ. (+30%) καταγράφεται στις δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Πίνακας 2.7

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (Ιαν.-Αύγ.)

	2013	2014	Μετα- βολή	Δ% 2014/13
Σύνολο Δαπανών Κρατικού Π/Υ	37.395	35.769	-1.626	-4,3%
Τόκοι	5.363	4.795	-568	-10,6%
Πρωτογενείς Δαπάνες Κρατ. Π/Υ	32.032	30.974	-1.058	-3,3%
Πρωτογενείς Δαπάνες Τ.Π.	29.487	27.692	-1.795	-6,1%
A. Αποδοχές και Συντάξεις	12.262	12.241	-21	-0,2%
Μισθοί	7.654	7.455	-199	-2,6%
Λοιπές Παροχές	741	741	0	0,0%
Συντάξεις	3.867	4.045	178	4,6%
B. Ασφάλιση, Περιθ., Κοιν. Προστ.	9.915	9.124	-791	-8,0%
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	8.410	6.948	-1.462	-17,4%
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	316	327	11	3,5%
Κοινωνική προστασία	277	926	649	234,3%
Επιχορηγήσεις νοσοκομείων κ.λπ.	912	923	11	1,2%
Γ. Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες	4.966	3.965	-1.001	-20,2%
Επιχορηγήσεις	1.148	1.057	-91	-7,9%
Καταναλωτικές δαπάνες	721	748	27	3,7%
Αντικριζόμενες δαπάνες	2.057	1.495	-562	-27,3%
Λοιπές δαπάνες	1.040	665	-375	-36,1%
Δ. Αποδιδόμενοι Πόροι	2.344	2.362	18	0,8%
Π.Δ.Ε.	2.544	3.308	764	30,0%

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Αύγουστος 2014, ΥΠ.ΟΙΚ., Σεπτέμβριος 2014

Έσοδα

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ΓΛΚ, κατά το πρώτο οκτάμηνο του έτους τα έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού μειώθηκαν σχεδόν κατά €2 δισεκ. σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013, ενώ υπολείπονται κατά €329 εκατ. του στόχου που είχε τεθεί για αυτό το χρονικό διάστημα στο ΜΠΔΣ 2015-2018. Ακολούθως, σημειώνεται υποχώρηση των καθαρών εσόδων κατά €1,3 δισεκ., αλλά και κάμψη των εσόδων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά €632 εκατ. σε σχέση με το ίδιο χρονικό διάστημα πριν ένα χρόνο. Αυτή η εξέλιξη στα έσοδα ερμηνεύεται εν μέρει από την αύξηση των επιστροφών φόρου προς τις επιχειρήσεις, οι οποίες είναι σχεδόν διπλάσιες των περυσινών. Επιπλέον, καταγράφεται κάμψη στα έσοδα από την έμμεση φορολογία της τάξης των €551 εκατ. (ή -3,5%) σε σχέση με το α' οκτάμηνο του 2013.

Συνολικά, φαίνεται ότι οι στόχοι των εσόδων για το 2014 μπορούν να επιτευχθούν, δεδομένης και της μικρής ανάκαμψης της οικονομίας που αναμένεται στο δεύτερο εξάμηνό του. Ιδιαίτερα τονωτικά στα έσοδα από άμεσους φόρους θα επιδράσει η είσπραξη του ΕΝΦΙΑ, η πρώτη δόση του οποίου αρχικά είχε προγραμματιστεί για τον Αύγουστο και αναβλήθηκε για ένα μήνα. Μεταξύ των παραγόντων που θα επηρεάσουν την πορεία των εσόδων συγκαταλέγεται η ανοδική τάση στη φορολογία εισοδημάτων φυσικών προσώπων, όπου το α' οκτάμηνο του έτους καταγράφεται άνοδος κατά €537 εκατ. σε σχέση με πέρυσι (ή +12%), δυναμική που μάλλον θα κλιμακωθεί ως το τέλος του χρόνου, περίοδος στην οποία έχουν συγκεντρωθεί οι πληρωμές των δόσεων των συγκεκριμένων φόρων. Ενθαρρυντικά είναι και τα μηνύματα από τα έσοδα από νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν σχεδόν διπλασιαστεί σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013.

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού, (Ιαν.-Αύγ.)

	2013	2014	Μετα- βολή	Δ% 2014/13
Σύνολο Εσόδων Κρατικού Π/Υ	34.893	32.919	-1.974	-5,7%
Σύνολο Καθαρών Εσόδων	30.913	29.571	-1.342	-4,3%
Επιστροφές Φόρων	1.167	2.177	1.010	86,5%
Σύνολο Εσόδων	32.080	31.748	-332	-1,0%
Φορολογικά Έσοδα	27.240	27.790	550	2,0%
Άμεσοι Φόροι	11.606	12.707	1.101	9,5%
Φόροι Εισοδήματος	6.521	7.711	1.190	18,2%
Φόροι στην Περιουσία	1.789	1.547	-242	-13,5%
Άμεσοι Φόροι Π.Ο.Ε.	2.003	1.588	-415	-20,7%
Λοιποί άμεσοι φόροι	1.293	1.861	568	43,9%
Έμμεσοι Φόροι	15.634	15.083	-551	-3,5%
Φόροι Συναλλαγών	9.809	9.513	-296	-3,0%
Φόροι Κατανάλωσης	5.176	4.948	-228	-4,4%
Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ	419	373	-46	-11,0%
Λοιποί έμμεσοι	231	250	19	8,2%
Μη Φορολογικά έσοδα	4.840	3.958	-882	-18,2%
Απολήψεις από ΕΕ	47	87	40	85,1%
Μη τακτικά έσοδα	3.170	1.399	-1.771	-55,9%
Άδειες και Δικαιώματα	65	0	-65	-100,0%
Λοιπά	1.558	2.472	914	58,7%
Π.Δ.Ε.	3.980	3.348	-632	-15,9%

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Αύγουστος 2014, ΥΠ.ΟΙΚ., Σεπτέμβριος 2014

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Οριακή πτώση του ΑΕΠ σημειώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 (-0,3%), η δεύτερη μικρότερη από την εκκίνηση της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας στο τρίτο τρίμηνο του 2008, βάσει των πλέον πρόσφατων στοιχείων Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ενώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο υποχώρησε κατά 4,0%. Στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους το ΑΕΠ ήταν 0,7% χαμηλότερο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013, όταν μειώθηκε κατά 5,0%. Η μικρή πιθανότητα κυβερνητικής αστάθειας εξαιτίας των αποτελεσμάτων των εκλογών για την τοπική αυτοδιοίκηση /αποκεντρωμένη διοίκηση και των ευρωεκλογών, η επιβεβαίωση από την Eurostat του πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος το 2013 και η επιστροφή μέρους του σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, ενίσχυσαν την αξιοπιστία της δημοσιονομικής προσαρμογής, τόνωσαν την καταναλωτική εμπιστοσύνη και σταθεροποίησαν τις σχετικές δαπάνες των νοικοκυριών στο περασμένο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου. Αμετάβλητες ήταν και οι καταναλωτικές δαπάνες του δημόσιου τομέα, μεταξύ άλλων επειδή δεν είχε ακόμα ξεκινήσει η προγραμματισμένη για φέτος μείωση του προσωπικού στο δημόσιο τομέα. Αυτές οι τάσεις, σε συνδυασμό με τη διατήρηση του

αυξημένου σε σύγκριση με πέρυσι τουριστικού ρεύματος στο δεύτερο τρίμηνο, είχαν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση του ΑΕΠ σε αυτή την περίοδο κοντά στο αντίστοιχο περυσινό του επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, οι επενδύσεις παρέμειναν σε πτωτική τροχιά, με μικρότερη ταχύτητα από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο, πάλι όμως εξαιτίας της σημαντικής συρρίκνωσης της κατασκευής κατοικιών, η οποία καθ' όλο το πρώτο εξάμηνο ήταν της τάξης 40%. Σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της ανόδου των εισαγωγών, τάση που σχετίζεται με την ανάσχεση της πτώσης της ιδιωτικής κατανάλωσης και τείνει να αποκτήσει μόνιμο χαρακτήρα, απέτρεψαν μια -έστω μικρής έκτασης- αύξηση του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά από έξι χρόνια.

Στις 10 Οκτωβρίου δημοσιεύτηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. νέα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών για την περίοδο 1995-2013, εφαρμόζοντας το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών ESA 2010. Σύμφωνα με αυτά, η έκταση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία την περίοδο 2008-2013 ήταν μεγαλύτερη από ότι βάσει των προηγούμενων στοιχείων Εθνικών Λογαριασμών, με τη μεθοδολογία ESA 95: **Το ΑΕΠ της Ελλάδας περιορίστηκε κατά 25,9% βάσει των καινούργιων στοιχείων, έναντι υποχώρησής του με τα προγενέστερα στοιχεία κατά 23,7%.** Η ύφεση ήταν

οξύτερη από το 2008 έως και το 2011, ιδίως το 2009 και το 2011, και ελαφρώς ηπιότερη στη διετία 2012-2013. **Αλλαγές υπάρχουν και στο εύρος της προσαρμογής στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ**, χωρίς να μεταβάλλουν τους καθοριστικούς παράγοντες της πτώσης του, που παραμένουν ο περιορισμός της κατανάλωσης των νοικοκυριών και η κατακόρυφη υποχώρηση του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου. Ωστόσο η **σωρευτική συρρίκνωση των επενδύσεων παγίου είναι περισσότερο εκτεταμένη** από ότι προέκυπτε με τα μέχρι πρότινος διαθέσιμα στοιχεία, φθάνοντας το 65,3% (από 60,5%). Σαφώς **ηπιότερη είναι η κάμψη των εξαγωγών** (-8,8%, από -13,5%), **αλλά και των εισαγωγών** (-36,7%, από -42,9%), με αποτέλεσμα η **μείωση του ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο σε εθνικο-λογιστικούς όρους να είναι ελαφρώς μικρότερη** (-85,2% έναντι -92,9%). Επισημαίνεται ότι **δεν έχει πραγματοποιηθεί προς το παρόν αναθεώρηση των στοιχείων των Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών για τα πρώτα δύο τρίμηνα του 2014**. Καθώς η κατεύθυνση των αλλαγών σε κάθε συνιστώσα του ΑΕΠ εξαιτίας της εφαρμογής του ESA 2010 δεν είναι δεδομένη, δεν μπορούν να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το ποια θα είναι η επίδρασή του στο ΑΕΠ του 2014.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, την

πτώση της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης κατά 7,6% πριν ένα χρόνο κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα διαδέχθηκε σταθεροποίησή της φέτος. Ως εκ τούτου, δεν υποχώρησε για πρώτη φορά από το 2008. Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν τόσο στη δημόσια, όσο και στην ιδιωτική κατανάλωση. Τα καταναλωτικά έξοδα των νοικοκυριών διαμορφώθηκαν κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου φέτος στο περυσινό τους επίπεδο, ενώ οι δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες περιορίστηκαν οριακά, κατά 0,4%. Μείωση, ίδιας έκτασης (7,6-7,7%), είχε σημειωθεί πριν ένα χρόνο σε αμφότερες τις συνιστώσες της εγχώριας κατανάλωσης.

Η **σημαντική επιβράδυνση της συρρίκνωσης του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου κατά το δεύτερο τρίμηνο**, στο 0,8% από 7,8% το αμέσως προηγούμενο, επέφερε αποκλιμάκωση της μείωσης του συνόλου των επενδύσεων στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου φέτος σε σχέση με το 2013. Η κάμψη τους σε αυτό το χρονικό διάστημα δεν ξεπέρασε το 4,3%, από 11,4% πριν ένα χρόνο. Αντίρροπα σε αυτή την επιβραδυντική επίδραση επενέργησε η απο-αποθεματοποίηση, μετά την περυσινή συσσώρευση αποθεμάτων, η οποία αυξήθηκε σημαντικά στο δεύτερο τρίμηνο, φθάνοντας τα €500 εκατ. Ωστόσο, ο περιορισμός των αποθεμάτων δεν υπεραντιστάθμισε την αρκετά χαμηλότερη μείωση των επενδύσεων παγίου. Ακολουθώντας, **στο σύνολο του αρχικού εξαμήνου του 2014, οι επενδύσεις ήταν 8,2% λιγότερες έναντι του**

αντίστοιχου περυσινού τους επιπέδου, υποχώρηση ελαφρώς μεγαλύτερη αυτής στην ίδια περίοδο του 2013 (-6,2%).

Όπως προαναφέρθηκε, **η κατασκευή κατοικιών σημείωσε σταθερή, κατακόρυφη κάμψη καθ' όλο το αρχικό φετινό εξάμηνο, της τάξης του 41,9%,** μεγαλύτερη και της αντίστοιχης περυσινής (-37,0%). Στις υπόλοιπες κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου στις οποίες σημειώθηκε πτώση, ήταν πολύ μικρότερης έκτασης: Στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα δεν ξεπέρασε το 4,6% (από -8,6% το 2013), εξαιτίας αποκλειστικά της μείωσής τους στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, ενώ στα αγροτικά μηχανήματα, τη μοναδική κατηγορία παγίου εκτός των κατοικιών που υποχώρησε σε όλο το πρώτο εξάμηνο, διαμορφώθηκε στο 3,5%, σε αντίθεση με την αύξησή τους στο ίδιο χρονικό διάστημα πριν ένα χρόνο (+12,2%). Στον αντίποδα, υψηλότερες κατά 24,8% από πέρυσι ήταν οι επενδύσεις σε εξοπλισμό μεταφορών, αρκετά ενισχυμένες από την άνοδο της τουριστικής κίνησης που επέφερε αύξηση της ζήτησης ενοικιαζόμενων οχημάτων και μοτοσυκλετών, και κατά 0,6% οι επενδύσεις σε άλλες κατασκευές. Δεδομένων αυτών των αυξήσεων και της ήπιας μείωσης στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα και στα αγροτικά προϊόντα, αναδεικνύεται ο παραμένων καθοριστικός ρόλος των επενδύσεων σε κατοικίες για μια έντονη διεύρυνση των επενδύσεων, όπως αυτή που απαιτείται τα προσεχή χρόνια για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης.

Η άνοδος των εξαγωγών ελαφρώς υψηλότερα από το 5% (5,3%) για

δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, οδήγησε στην επίτευξη οριακού πλεονάσματος στο ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα της οικονομίας (38 εκατ. σε εθνολογιστικούς όρους) το περασμένο τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου, για πρώτη φορά τουλάχιστον από το 2000. Η αύξηση κατά 5,3% στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους, οφείλεται αποκλειστικά στην εκτεταμένη διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών (+14,6%), που ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο από το 2000, σε αντίθεση με την πτώση τους κατά 6,3% πριν ένα χρόνο. Παρά την άνοδό τους, οι εξαγωγές υπηρεσιών δεν ξεπέρασαν τα €10 δισεκ. και ήταν χαμηλότερες από ότι το 2010 (€10,05 δισεκ.). Τη μικρή αύξηση των εξαγωγών αγαθών στο πρώτο τρίμηνο φέτος διαδέχθηκε μείωσή τους στο αμέσως επόμενο τρίμηνο, η οποία καθόρισε την πτωτική τάση τους στο εξάμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου (-1,6%). Πριν ένα χρόνο αυξάνονταν κατά 5,1%. **Το άθροισμα εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο πρώτο μισό του 2014 διαμορφώθηκε στα €20,3 δισεκ. και ήταν το υψηλότερο από το 2009.**

Η κλιμάκωση της ανόδου των εισαγωγών στο δεύτερο τρίμηνο φέτος (+4,6%) απέτρεψε περαιτέρω καλυτέρευση του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα. Ακολούθως, στο αρχικό εξάμηνο του 2014 οι εισαγωγές αυξήθηκαν για πρώτη φορά από το 2008, κατά 3,9%, έναντι υποχώρησης κατά 9,0% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι. Οι εισαγωγές υπηρεσιών ήταν φέτος 4,0% υψηλότερες από ότι πριν

ένα χρόνο, ενώ οι εισαγωγές αγαθών διευρύνθηκαν κατά 3,2%. Η αύξηση των εισαγωγών κατά τα τρία από τα τέσσερα τελευταία τρίμηνα για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, παράλληλα με την πλήρη ανάσχεση της πτώσης της ιδιωτικής κατανάλωσης (από το 7,8% στο 0,0%), εκτιμάται ότι αποτυπώνει τη μη επίτευξη κατά τα τελευταία χρόνια της υποκατάστασης εισαγωγών με εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα. **Η μεγαλύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με αυτή των εισαγωγών περιόρισε το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα κατά 9,7% σε σύγκριση με το πρώτο εξάμηνο του περασμένου έτους, στα €2,6 δισεκ. (3,4% του ΑΕΠ), όταν την ίδια περίοδο πέρυσι είχε συρρικνωθεί πολύ περισσότερο (-43,1%).**

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ την πλευρά της παραγωγής, **η εγχώρια ακαθάριστη περιορίστηκε κατά 0,6% το τρίμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου φέτος, έναντι μείωσης κατά -4,9% πριν ένα χρόνο. Στον Κατασκευαστικό κλάδο σημειώθηκε, όπως αναμενόταν λόγω της έντονης υποχώρησης της δραστηριότητας στην κατασκευή κατοικιών,** η ευρύτερη υποχώρηση προϊόντος μεταξύ των βασικών τομέων της ελληνικής οικονομίας (-18,8%), ελαφρώς χαμηλότερη από ότι το 2013 (-19,6%). Οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες είναι και φέτος ο κλάδος με τη δεύτερη μεγαλύτερη κάμψη, επίσης παραπλήσιας έκτασης με αυτή της περασμένης χρονιάς (-11,0% από -10,4%). Έπονται οι Τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία

(-6,3%) και οι Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-5,4%), έναντι πτώσης 9,4% και ανόδου 1,0% αντίστοιχα πριν ένα χρόνο. Κλιμάκωση της κάμψης της παραγωγής έλαβε χώρα στη Βιομηχανία το δεύτερο τρίμηνο, διαμορφώνοντας την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της στο πρώτο εξάμηνο 2,9% χαμηλότερα από ότι πέρυσι, όταν σημείωσε παρόμοια. Στον τομέα Ενημέρωσης-Επικοινωνίας σημειώθηκε η μικρότερη ύφεση, της τάξης του 1,7%. Στον αντίποδα, μεταξύ των τομέων με άνοδο της παραγωγής τους, στο Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, Επισκευές οχημάτων -μοτοσικλετών και Υπηρεσιών παροχής καταλύματος - εστίασης παρουσιάστηκε η μεγαλύτερη αύξηση προϊόντος, κατά 6,0%, μετά την ισχυρή ύφεση του 2013 (-10,0%), ακολουθούμενος από τον Πρωτογενή τομέα (+2,0% έναντι -2,9%). Άνοδος της τάξης του 0,9% σημειώθηκε στο Δημόσιο τομέα, διαδεχόμενη την ήπια υποχώρηση κατά 2,5% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013, ενώ σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,2% αντίστοιχα).

Η αποκλιμάκωση της ύφεσης από το δεύτερο εξάμηνο του 2013 άρχισε να ασκεί **περιοριστικές επιδράσεις στην ανεργία από το δεύτερο φετινό τρίμηνο,** σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ. **Διαμορφώθηκε κατά τη διάρκειά του στο 26,6%, 1,2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και 0,7 μονάδες από το ίδιο περυσινό τρίμηνο. Στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου η ανεργία διαμο-**

ρφώθηκε στο 27,2%, έναντι 27,5% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2013, σημειώνοντας για πρώτη φορά από το 2008 εξασθένιση μεταξύ ίδιων εξαμήνων διαφορετικού έτους. Η μείωση της ανεργίας στο δεύτερο τρίμηνο εκτιμάται ότι προήλθε από εποχικά και συγκυριακά αίτια. Στα πρώτα περιλαμβάνεται η άνοδος της απασχόλησης στις Υπηρεσίες παροχής καταλύματος-εστίασης κατά 25,6 χιλ. (+10,2% σε σχέση με πέρυσι, όταν ο τουρισμός δεν είχε επηρεάσει την απασχόληση), σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού. Στους συγκυριακούς παράγοντες συγκαταλέγονται η ενίσχυση της απασχόλησης στην Εκπαίδευση και κατά 20,5 χιλ. (+34,6%) και στις Διοικητικές – Υποστηρικτικές Δραστηριότητες κατά 18,4 χιλ. (+6,7%), εξελίξεις οι οποίες αμφότερες εκτιμάται ότι οφείλονται στην απασχόληση που δημιούργησαν τα προγράμματα εργασίας κοινωφελούς χαρακτήρα του ΟΑΕΔ. Η εκτεταμένη πτώση συνεχίστηκε στις Κατασκευές (-19,3 χιλ.) και στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Οχημάτων-Μοτοσυκλετών (-14,2 χιλ.).

Η σταθεροποίηση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 δεν επενέργησε επιβραδυντικά στην μείωση Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, που διαμορφώθηκε στο 1,5% κατά αυτό το χρονικό διάστημα, έναντι πτώσης 0,5% πριν ένα χρόνο και 1,3% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Ακολούθως, στο εξάμηνο Ιανουαρίου – Ιουνίου φέτος σημειώθηκε αποπληθωρισμός 1,4%, έναντι οριακής μείωσης τιμών 0,2% στην αντίστοιχη περίοδο του 2013. Η συνέχιση του αποπληθωρισμού προήλθε από τις χαμηλότερες τιμές στις κατηγορίες αγαθών-υπηρεσιών «Διατροφή - μη αλκοολούχα ποτά», «Ένδυση - υπόδηση» και «Εκπαίδευση», που διαμορφώνουν το ΓΔΤΚ κατά 31%.

Αναμφίβολα, η επιβεβαίωση του πρωτογενούς πλεονάσματος από τη Eurostat το 2013 τον περασμένο Απρίλιο, συνέβαλε καθοριστικά στην εμπέδωση της σημασίας της δημοσιονομικής προσαρμογής -χωρίς να απαλείφονται οι οποίες αστοχίες σημειώθηκαν στη δημοσιονομική πολιτική τα τελευταία χρόνια- κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, μέσω των θετικών επενεργειών που αυτή είχε για την ελληνική οικονομία. Η σημαντική αποκλιμάκωση των επιτοκίων των ομολόγων του ελληνικού κράτους και η επιστροφή των τραπεζών στις αγορές κεφαλαίου αντανακλούν τη σημαντική αύξηση της αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας διεθνώς. Σε συνδυασμό με τη μη λήψη πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων για φέτος και την επιστροφή μέρους του πρωτογενούς πλεονάσματος σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, οδήγησαν σε άνοδο των δεικτών εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στα επίπεδα των αρχών του 2008, πριν την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές)

Έτος /Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2000	189.862	4,0%	164.523	3,2%	43.612	9,6%	42.916	22,2%	61.865	19,0%
2001	196.957	3,7%	171.457	4,2%	44.344	1,7%	43.156	0,6%	62.590	1,2%
2002	203.186	3,2%	178.732	4,2%	44.471	0,3%	40.002	-7,3%	60.448	-3,4%
2003	216.673	6,6%	186.407	4,3%	53.397	20,1%	39.712	-0,7%	63.973	5,8%
2004	227.404	5,0%	194.403	4,3%	53.395	0,0%	47.066	18,5%	68.513	7,1%
2005	229.430	0,9%	203.243	4,5%	45.365	-15,0%	48.651	3,4%	68.055	-0,7%
2006	242.772	5,8%	210.384	3,5%	57.712	27,2%	51.188	5,2%	77.372	13,7%
2007	251.360	3,5%	218.637	3,9%	63.975	10,9%	56.611	10,6%	89.069	15,1%
2008	250.243	-0,4%	222.534	1,8%	59.484	-7,0%	58.592	3,5%	91.347	2,6%
2009	239.245	-4,4%	221.619	-0,4%	42.989	-27,7%	47.772	-18,5%	73.412	-19,6%
2010	226.210	-5,4%	207.340	-6,4%	38.270	-11,0%	49.984	4,6%	69.384	-5,5%
2011*	206.159	-8,9%	187.308	-9,7%	31.978	-16,4%	49.984	0,0%	63.111	-9,0%
2012*	192.610	-6,6%	173.894	-7,2%	25.323	-20,8%	50.559	1,2%	57.359	-9,1%
2013*	186.223	-3,3%	168.632	-3,0%	22.203	-12,3%	51.645	2,1%	56.416	-1,6%
α' 2014*	36.866	-1,1%	34.863	0,1%	4.680	-11,9%	8.897	5,4%	11.548	2,2%
β' 2014*	40.677	-0,3%	35.636	0,0%	4.787	-4,1%	11.416	5,3%	11.378	4,6%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγές: 2000-2013: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί κατά ESA 2010 σε τιμές 2010, Οκτώβριος 2014, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2014: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί κατά ESA 95 σε τιμές 2005, Σεπτέμβριος 2014, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η ενισχυμένη καταναλωτική εμπιστοσύνη αποτυπώθηκε και στη σταθεροποίηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών. Οι ευρωεκλογές και οι εκλογές για την αποκεντρωμένη διοίκηση δεν οδήγησαν σε έντονη αβεβαιότητα.

Ωστόσο, το καλύτερο του αναμενόμενου δημοσιονομικό αποτέλεσμα και ο εκλογικός κύκλος επέδρασαν ανασταλτικά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα και των διαρθρωτικών αλλαγών σε αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, οι οποίες αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης από την ελληνική οικονομία στα προσεχή χρόνια και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Οι αλλαγές σε κυβερνητικό επίπεδο που προξένησαν οι πρόσφατες εκλογές είχαν ως αποτέλεσμα μια -έστω σύντομη- περίοδο προσαρμογής του νέου κυβερνητικού σχήματος το οποίο διαμορφώθηκε μετά από αυτές. Αυτή ουσιαστικά διεύρυνε τον εκλογικό κύκλο, με την επόμενη αξιολόγηση από την τρόικα να βρίσκεται σε σχετικά μικρή χρονική απόσταση. Επιπλέον, οδήγησε σε νέα καθυστέρηση της υλοποίησης των προαπαιτούμενων ενεργειών, όπως η μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα, οι αποκρατικοποιήσεις και η παραχώρηση τμήματος της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου προς αξιοποίηση στον ιδιωτικό τομέα, οι διαρθρωτικές αλλαγές σε

κλάδους και επαγγέλματα. Στις επιπτώσεις της περιόδου μεταρρυθμιστικής αδράνειας για τον εκσυγχρονισμό του κράτους και την αναπτυξιακή δυναμική του ελληνικής οικονομίας, προστέθηκε η παρατηρούμενη έλλειψη διάθεσης από αρμόδιους φορείς και αξιωματούχους να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για την υλοποίηση των προγραμματισμένων πολιτικών.

Παρά το πέρας των εκλογών του Μαΐου, οι συνθήκες και οι επιπτώσεις εκλογικού κύκλου συνεχίζουν εν μέρει να υφίστανται. Αυτό το γεγονός οφείλεται στη διαδικασία εκλογής νέου Προέδρου της Δημοκρατίας η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί έως τον προσεχή Φεβρουάριο και εφόσον δεν επιτευχθεί η εκλογή του από την παρούσα βουλή, εν συνεχεία θα προκηρυχθούν βουλευτικές εκλογές. Το συγκεκριμένο ενδεχόμενο και η αβεβαιότητα ως προς τον κυβερνητικό σχηματισμό που θα αναδειχθεί από τις εκλογές, λειτουργούν ανασταλτικά στη λήψη αποφάσεων από τις οικονομικές μονάδες κυρίως από επενδυτές, Έλληνες και ξένους.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις στο δημοσιονομικό πεδίο, από τα πλέον πρόσφατα ταμειακά στοιχεία για τον Κρατικό Προϋπολογισμό, τα οποία αφορούν στο πρώτο οκτάμηνο του έτους, προκύπτει μικρή υπέρβαση των στόχων οι οποίοι τέθηκαν στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018. Μικρή μείωση σημείωσε στο αρχικό τρίμηνο του 2014 το πρωτογενές έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης, σε δεδουλευμένη βάση, μετά και την προσαρμογή για την υποστήριξη των

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προσέγγιση η οποία διαφέρει σε μικρό βαθμό⁴ από αυτή του Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής: Διαμορφώθηκε στα €1,04 δισεκ., από €1,25 δισεκ. στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 (-17,2%).

Αξιοποιώντας και τα έως τώρα αποτελέσματα της δημοσιονομικής διαχείρισης κατά το τρέχον έτος, διαμορφώθηκε το προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2015. Σύμφωνα με αυτό, το πρωτογενές πλεόνασμα Γενικής Κυβέρνησης θα φτάσει το επόμενο έτος, χωρίς τη λήψη πρόσθετων μέτρων, τα €5,4 δισεκ.⁵ (2,9% του ΑΕΠ), ελαφρώς χαμηλότερο από το στόχο που έχει τεθεί στο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής (€5,65 δισεκ.).

Ειδικά σε ότι αφορά τον Κρατικό Προϋπολογισμό, επισημαίνεται η υψηλότερη σε σύγκριση με το ΜΠΔΣ 2015-2018 πρόβλεψη για τα έσοδά του κατά €2,2 δισεκ., προερχόμενη κατά €1,2 δισεκ. από μεγαλύτερα τακτικά έσοδα (κυρίως άμεσοι φόροι) και κατά €1,0 δισεκ. από περισσότερα έσοδα του ΠΔΕ (+€500 εκατ. ίδια έσοδα). Η προβλεπόμενη άνοδος αναμένεται να επιτευχθεί χωρίς τη συνεκτίμηση ορισμένων θετικών δυναμικών επιδράσεων (πχ. σημαντική είσπραξη μη φορολογικών εσόδων το τρέχον έτος) και παρά τη μείωση φόρων, όπως ο ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης, η εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης κατά 30%, η

⁴ Π.χ. έσοδα από ANFAs, SMPs

⁵ Κατά τον ορισμό του Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής

κατάργηση φόρων υπέρ τρίτων κ.ά. Οριακά μεγαλύτερες των προβλεπόμενων στο ΜΠΔΣ 2015-2018, κατά €170 εκατ. θα είναι οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, λόγω αύξησης κατά περίπου €400 εκατ. των πρωτογενών δαπανών, από υψηλότερες πληρωμές μισθών και συντάξεων. Και στην πλευρά των δαπανών δεν έχουν συνεκτιμηθεί ορισμένοι δυνητικοί θετικοί παράγοντες, όπως η εξοικονόμηση λειτουργικών δαπανών φέτος, χωρίς τη διεύρυνση των απλήρωτων υποχρεώσεων.

Στην πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ για τα δημόσια οικονομικά⁶, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,7% του ΑΕΠ το τρέχον έτος και στο 1,9% του ΑΕΠ το 2015, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Προγράμματος Δημοσιονομικής Πολιτικής, όσο σχεδόν και στην τελευταία έκθεση αξιολόγησής του από το ΔΝΤ⁷. Τα συγκεκριμένα μεγέθη ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης αντιστοιχούν σε πρωτογενή πλεονάσματα 1,5% του ΑΕΠ φέτος και 3,0% την προσεχή χρονιά, σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης. Όμως, για την επίτευξη αυτών των μεγεθών ελλειμμάτων στη Γενική Κυβέρνηση το 2015, το ΔΝΤ εκτιμά ότι απαιτούνται πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα ύψους 1,1% του ΑΕΠ.

Κατά τη συνέχιση της τρέχουσας αξιολόγησης του προγράμματος από τα τέλη Οκτωβρίου θα προσδιοριστούν τα πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα για την

περίοδο 2015-2017, ενώ θα εξεταστούν η ύπαρξη «χρηματοδοτικού κενού» και οι δυνητικοί τρόποι κάλυψής του. Όπως έχει αναφερθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, στην έκθεση του ΔΝΤ για την τελευταία αξιολόγηση, τα «δημοσιονομικά κενά» στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα εκτιμάται σε €7,5 δισεκ. Στην αντίστοιχη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁸ τα αναγκαία πρόσθετα μέτρα για το επόμενο έτος προσδιορίζονται σε 1% του ΑΕΠ, όσο περίπου η σχετική εκτίμηση του ΔΝΤ που προαναφέρθηκε. Μέρος αυτού θα καλυφθεί με την επέκταση υφιστάμενων μέτρων, τα οποία αρχικά προβλεπόταν να καταργηθούν κατά τη διετία 2014-2015 (πχ. ειδική εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης, με χαμηλότερο συντελεστή). Αύξηση των εσόδων το 2015 θα προέλθει και από τη σχεδιαζόμενη αναδιάρθρωση του ΦΠΑ. Η αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα και ο εξορθολογισμός του κόστους λειτουργίας του, θα αποτελέσουν πηγές εξοικονόμησης δημοσίων δαπανών. Επιπλέον, αναμένεται επαναξιολόγηση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά του, από την οποία δεν αποκλείεται να προκύψει η ανάγκη αλλαγών σε ορισμένες παραμέτρους του, κυρίως δευτερεύουσες (πχ. ελάχιστα έτη εργασίας για συνταξιοδότηση).

Ωστόσο, η συσσώρευση φορολογικών υποχρεώσεων (ΕΝΦΙΑ, φόρος εισοδήματος) στο τελευταίο τετράμηνο του 2014, προβλέπεται να ασκήσει μεγαλύτερες των περυσινών από τα

⁶ Fiscal Monitor - October 2014, IMF

⁷ Greece, Fifth Review under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, June 2014

⁸ Occasional Papers No. 192, DG ECFIN, European Commission, April 2014

αντίστοιχα μέτρα (EETA) πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών τη συγκεκριμένη περίοδο, περιορίζοντας τις καταναλωτικές τους δυνατότητες.

Τα αποτελέσματα των stress tests στις τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες που θα ανακοινωθούν προσεχώς, όπως επίσης οι διεργασίες που θα ακολουθήσουν τον ενδεχόμενο τερματισμό της χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους από το ΔΝΤ, κατόπιν αιτήματος της ελληνικής κυβέρνησης, για τη μετακύλιση της σχεδιασμένης χρηματοδότησης έως τις αρχές του 2016 από το ΔΝΤ στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), θα οδηγήσουν σε επαναπροσδιορισμό των χρηματοδοτικών αναγκών του ελληνικού κράτους μεσοπρόθεσμα. Υπενθυμίζεται ότι το παραμένον «χρηματοδοτικό κενό» φθάνει σύμφωνα με το ΔΝΤ τα €12,6 δισεκ. και αφορά αποκλειστικά στην κάλυψη της διαφοράς ανάμεσα στις χρηματοδοτικές ανάγκες και στις πηγές χρηματοδότησης για το 2015. Ορισμένα μέτρα έχουν ήδη ληφθεί για την κάλυψη των μη προγραμματισμένων έως τον περασμένο Απρίλιο χρηματοδοτικών αναγκών για τους προσεχείς 12 μήνες (πχ. κεντρική διαχείριση αδρανών ρευστών διαθεσίμων των φορέων της γενικής κυβέρνησης, έκδοση repos με εξασφαλίσεις στοιχείων παγίου κεφαλαίου της κεντρικής διοίκησης, προκειμένου να αντληθούν τα συγκεκριμένα κεφάλαια τη γενική κυβέρνηση, περιορισμός της διασποράς σε λογαριασμούς των ρευστών διαθεσίμων της κεντρικής κυβέρνησης).

Λαμβάνοντας υπόψη το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού 2015, σημαντικό τμήμα των επιπλέον χρηματοδοτικών αναγκών του ελληνικού κράτους αναμένεται να καλυφθεί με έκδοση ομολόγων. Στο προσχέδιο, το μέγεθος του δημόσιου χρέους σε ομόλογα προβλέπεται να είναι το 2015 €9 δισεκ. υψηλότερο από ότι φέτος. Η αξία των βραχυπρόθεσμων τίτλων δεν θα μεταβληθεί, ενώ τα βραχυπρόθεσμα δάνεια θα είναι €2 δισεκ. λιγότερα.

Η κάλυψη του «χρηματοδοτικού κενού» ενδέχεται να προέλθει εν μέρει από τους αδιάθετους πόρους του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, οι οποίοι φθάνουν τα €11 δισεκ., αν και οι διαδικασίες χρησιμοποίησης αυτών των πόρων δεν είναι απλές και διαφοροποιούνται από τη διαχείριση των δόσεων του δανείου του προγράμματος. Εφόσον προκύψουν από τα stress tests της ΕΚΤ νέες κεφαλαιακές ανάγκες των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών, χαμηλότερες όμως του υπόλοιπου ομολόγων του ESM που έχει πλέον στη διάθεσή του το ΤΧΣ για την κεφαλαιακή θωράκισή τους, ενδεχόμενο αρκετά πιθανό, τότε μέρος τους μπορεί να κατευθυνθεί στην αντιμετώπιση του «χρηματοδοτικού κενού».

Την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους που διακρατείται από τις κυβερνήσεις της Ευρωζώνης και τον ESM θα διευκολύνει η υλοποίηση των προβλεπόμενων σχετικών μέτρων στην απόφαση του Eurogroup της 26/11/2012 (πχ. μείωση επιτοκίων).

Στον αντίποδα, η νέα προς τα κάτω αναθεώρηση στην τελευταία αξιολόγηση από την τρόικα της πρόβλεψης για τα έσοδα του ΤΑΙΠΕΔ έως το 2020, στα €22,4 δισεκ., €3,9 δισεκ. λιγότερα από την προηγούμενη, παρότι λήφθηκε υπόψη στον υπολογισμό των χρηματοδοτικών αναγκών στα €12,6 δισεκ., αποτελεί εστία αβεβαιότητας για την εξέλιξη των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις και την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου. Ενδεχόμενη νέα μείωσή τους θα διευρύνει τις χρηματοδοτικές ανάγκες. Η προς τα κάτω αναπροσαρμογή των εσόδων του ΤΑΙΠΕΔ, που αφορούσε κυρίως στο τρέχον έτος (στα €1,5 δισεκ. στο ΜΠΔΣ 2015-2018, από €3,6 δισεκ. στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2014), ευνόητα θα έχει επιπτώσεις στις επενδύσεις και την παραγωγική δραστηριότητα όχι μόνο φέτος, που θα έπρεπε να είναι ως επί το πλείστον χρονιά συμβασιοποίησης και διευθέτησης των γραφειοκρατικών ζητημάτων για την εκκίνηση των επενδύσεων, αλλά κυρίως το 2015, κατά το οποίο απαιτείται μεγάλη διεύρυνση των επενδύσεων για μια ταχύρρυθμη ανάπτυξη, η οποία χρειάζεται για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Η πιστωτική συρρίκνωση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις για πέμπτο χρόνο, παρά την επιστροφή των τραπεζών στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων και το ισχυρό ενδιαφέρον για τις αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου τους την άνοιξη, με ρυθμό ελαφρώς χαμηλότερο το τρέχον έτος από ότι το 2013 (-5,3% στο πρώτο οκτάμηνο του 2014, έναντι -6,8% την ίδια

περίοδο πέρυσι), συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό ανασχετικό παράγοντα της επενδυτικής δραστηριότητας. Παραπλήσια είναι η αποκλιμάκωση του περιορισμού των πιστώσεων για στεγαστικούς σκοπούς, από -5,0% στο αρχικό περυσινό οκτάμηνο, στο -3,2% φέτος. Η σωρευτική πτώση των πιστώσεων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις στο τρίμηνο Ιουνίου-Αυγούστου του 2014 σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2009, περίπου όταν ξεκίνησε ο περιορισμός της χρηματοδότησης προς αυτές, είναι της τάξης του 24,7%. Η αντίστοιχη μεταβολή στη στεγαστική πίστη είναι πολύ μικρότερη (-11,0%). Μικρή είναι και η αποκλιμάκωση των επιτοκίων των νέων δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου, της τάξης των 50 μονάδων (5,65% έναντι 6,19%), ενώ στα επιτόκια νέων στεγαστικών δανείων σημειώνεται οριακή άνοδος (3,05% έναντι 2,73%)⁹.

Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνουν την εκτίμηση που είχε γίνει από την πρώτη φετινή έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, ότι «οι θετικές επενέργειες (της επιστροφής στις αγορές κεφαλαίων και της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου) στη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας θα εκδηλωθούν στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, πιθανότατα μετά την ολοκλήρωση των stress tests από την ΕΚΤ», προβλέποντας ότι από τα αποτελέσματά τους δεν θα προκύψουν εκ νέου υψηλές ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης.

⁹ Τα στοιχεία για την ανάλυση της χρηματοδότησης προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις προέρχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος

Ουσιαστικά, εκτεταμένες μεταβολές στην πιστοδοτική πολιτική κάθε τράπεζας, στις κατευθύνσεις της παροχής περισσότερων δανείων, με καλύτερους όρους, εξαιτίας των παραπάνω, ιδιαίτερα θετικών εξελίξεων, δεν θα σημειωθούν εντός του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, το 2015 αναμένεται να είναι έτος καμψής για την τάση των τραπεζικών χορηγήσεων, κυρίως προς τις επιχειρήσεις και λιγότερο προς τα νοικοκυριά. Σε αυτή την εξέλιξη θα συμβάλλει και η πρόσφατη απόφαση της ΕΚΤ για περιορισμό του «κουρέματος» ύψους 57% στα ελληνικά ομόλογα που αυτή διακρατεί ως ενέχυρο για την παροχή ρευστότητας προς τις ελληνικές τράπεζες.

Αναθέρμανση του διεθνούς επιχειρηματικού ενδιαφέροντος για την Ελλάδα σημειώθηκε στο περασμένο τρίμηνο Μαΐου - Ιουλίου. Η καθαρή εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων διαμορφώθηκε σε αυτό το χρονικό διάστημα σε €790,6 εκατ., έναντι €228,6 εκατ. στο αρχικό τετράμηνο του 2014. Στο σύνολο του πρώτου επταμήνου η καθαρή εισροή επενδύσεων έφτασε τα €1,02 δισεκ., επίπεδο σχεδόν τετραπλάσιο του αντίστοιχου περυσινού (235,4 εκατ.), που ήταν όμως μια από τις χαμηλότερες επιδόσεις διαχρονικά. Ενδεικτικό αυτού του γεγονότος αποτελεί το ότι σε σύγκριση με το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου του 2012, οι καθαρές ξένες άμεσες επενδύσεις ήταν φέτος 32,3% λιγότερες. Βεβαίως, όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενες εκθέσεις, η αβεβαιότητα εξαιτίας του εκλογικού κύκλου λόγω των ευρωκλογών και των εκλογών για την

τοπική αυτοδιοίκηση επενέργησε ανασταλτικά στην ανάληψη επενδυτικών εγχειρημάτων, κυρίως από ξένους επενδυτές. Όμως, σε εκλογικό κύκλο, με σαφώς μεγαλύτερα πολιτικά και οικονομικά διακυβεύματα, επίσης βρισκόταν η Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 2012, γεγονός που δεν απέτρεψε την πραγματοποίηση σαφώς περισσότερων ξένων άμεσων επενδύσεων από ότι φέτος. Επιπλέον, η χαμηλή και φέτος δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ δεν ευνοεί τις ΞΑΕ. Δεδομένων των παραπάνω, δεν αναμένεται σημαντική αύξησή τους στο υπόλοιπο του 2014, με αποτέλεσμα μάλλον να ξεπεράσουν οριακά το περυσινό επίπεδό τους (€1,93 δισεκ.).

Στους παράγοντες που επηρεάζουν το εγχώριο προϊόν, η σημαντική ενίσχυση της δραστηριότητας του τουριστικού τομέα, η οποία αποτυπώνεται στη μεγαλύτερη από τους υπόλοιπους βασικούς τομείς άνοδο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στον τομέα Υπηρεσιών παροχής καταλύματος – εστίασης και Χονδρικού-λιανικού εμπορίου (+6,0%) κυρίως λόγω του Τουρισμού, καθώς ο όγκος στο Λιανικό Εμπόριο ανήλθε σε μικρό βαθμό (+1,1%), αποτελεί το βασικό παράγοντα ανάσχεσης της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας. Στα στοιχεία του Ταξιδιωτικού Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος για το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου αποτυπώνεται διεύρυνση του πλεονάσματός του, της τάξης του 13,8% (+€662 εκατ.). Δεδομένης της αύξησής του κατά 50 εκατ. στο πρώτο τετράμηνο του 2014, που καταγράφηκε στην

προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, φέτος σημειώθηκαν στο τρίμηνο Μαΐου - Ιουλίου περίπου €610 εκατ. περισσότερες από ότι στην αντίστοιχη περυσινή περίοδο εισπράξεις, γεγονός το οποίο αναμένεται να συμβάλλει σε οριακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στο γ' τρίμηνο. Επισημαίνεται ότι η άνοδος των ταξιδιωτικών εισπράξεων στο πρώτο επτάμηνο, στην ίδια έκταση με τη διεύρυνση του πλεονάσματος, οφείλεται αποκλειστικά στην άνοδο των διεθνών αφίξεων, κατά 20,8%, καθώς η μέση δαπάνη ανά ταξίδι υποχώρησε κατά 11,8%.

Στα υπόλοιπα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, αποτυπώνεται ως επί το πλείστον συνέχιση της εξασθένησης της ύφεσης ή της ήπιας ανάκαμψης που εκδηλώθηκε από τις αρχές του τρέχοντος έτους. Εξαίρεση αποτελεί η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, στην οποία η πτώση ενισχύεται, ξεπερνώντας και το περυσινό της επίπεδο.

Συγκεκριμένα, η υποχώρηση της βιομηχανικής παραγωγής επιταχύνθηκε στο 3,9% το τρίμηνο Μαΐου - Ιουλίου, από 2,6% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ η πτώση ήταν μεγαλύτερη εκείνης το ίδιο χρονικό διάστημα του 2012 (-3,5%). Σημειώθηκαν πολλές αλλαγές τάσεων στους βασικούς βιομηχανικούς κλάδους και τομείς. Η εκτεταμένη συρρίκνωση της παραγωγής στην Παραγωγή-διανομή Ηλεκτρικού Ρεύματος συνεχίστηκε και διευρύνθηκε, φθάνοντας το 16,0% στο χρονικό διάστημα Μαΐου-Ιουλίου, από 12,4% το προηγούμενο τρίμηνο.

Ακολούθησαν σε μείωση τα Ορυχεία, της τάξης του 7,4%, ακριβώς ίδιας έκτασης με την άνοδό τους ένα τρίμηνο νωρίτερα (+7,5%). Σταθεροποιητικές τάσεις επικρατούν από την αρχή του 2014 στη Μεταποίηση (+0,4%, από -0,4%). Η σταδιακή αποκλιμάκωση της συρρίκνωσης της οικοδομικής δραστηριότητας στη διάρκεια του 2014, που είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, άρχισε να εκδηλώνεται από το δεύτερο τρίμηνο. Ωστόσο, σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στις μεταβολές της επιφάνειας και του όγκου των οικοδομών, τόσο ως προς το πρόσημο, όσο και ως προς την έκτασή τους: Ενώ τον Μάιο και τον Ιούνιο σημειώθηκαν σημαντικές αυξήσεις στην επιφάνεια και τον όγκο, τον Ιούλιο η τάση μεταστράφηκε απότομα, σε έντονα πτωτική (-30% σε αμφότερα τα μεγέθη). Επισημαίνεται ότι τόσο οι αυξήσεις, όσο και οι μειώσεις, προήλθαν από πολύ μικρότερες παρόμοιες μεταβολές του αριθμού των αδειών, γεγονός που εκτιμάται ότι αντανάκλα την εκκίνηση ορισμένων μεγάλων οικοδομικών έργων (πχ. ξενοδοχεία, εμπορικά κέντρα). Η μικρή αλλαγή της τάσης στην οικοδομική δραστηριότητα αποτυπώνεται στους παράγοντες οι οποίοι διαμόρφωσαν την παραγωγή του κλάδου Κατασκευών στο περασμένο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου. Η πρωτοφανής από το 2008 άνοδός της, κατά 23,4%, προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από την κατακόρυφη άνοδο στα έργα μηχανικού, κατά 41,1%. Τα οικοδομικά έργα αυξήθηκαν σε μικρό βαθμό, κατά 2,2%, έναντι όμως υποχώρησής τους κατά 9,3% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Σε ό,τι αφορά τις τάσεις σε μεγέθη από την πλευρά της ζήτησης, εγχώριας και διεθνούς, για ελληνικά προϊόντα, ο όγκος του Λιανικού Εμπορίου παραμένει σχεδόν αμετάβλητος έναντι του περυσινού στο πρώτο επτάμηνο φέτος. Αυξήθηκε κατά 1,6%, όταν πριν ένα χρόνο σημείωνε κάμψη 11,0%. Όμως, χωρίς την επίδραση των πωλήσεων καυσίμων και λιπαντικών, ο όγκος περιορίστηκε οριακά, κατά 0,7%. Τα επίπεδα του δείκτη για τους υπόλοιπους μήνες του 2014 εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε μικρή εξασθένιση της έως τώρα ανόδου του. Σταθερότητα του κύκλου εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο παρουσιάστηκε καθ' όλο το αρχικό εξάμηνο του τρέχοντος έτους (από -12,4% πριν ένα χρόνο), με την οριακή άνοδο κατά 0,4% στο περασμένο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου να διαδέχεται την επίσης περιορισμένη κάμψη (-0,3%) στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Στο πεδίο των τιμών, ο αποπληθωρισμός εξασθένησε στο τρίτο τρίμηνο στο 0,6%, από 1,5% στο δεύτερο τρίμηνο, ενώ διαμορφώθηκε για πρώτη φορά σε φετινό τρίμηνο χαμηλότερα του αντίστοιχου περυσινού (-1,0% στο γ' τρίμηνο του 2013). Η άνοδος των τιμών στα φάρμακα, λόγω της μεγαλύτερης συμμετοχής των καταναλωτών στις τιμές των φαρμάκων, καθώς και στα αλκοολούχα ποτά – καπνό, σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση της πτώσης των τιμών στα διατροφικά αγαθά και τα μη αλκοολούχα ποτά, αποτέλεσαν τη βασική αιτία της χαμηλότερης υποχώρησης του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών) αυξήθηκαν στο τρίμηνο Μαΐου - Ιουλίου κατά 6,6% έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, ελαφρώς λιγότερο από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (περίπου 8,0%). Ενισχύθηκαν τόσο η διεθνής ζήτηση υπηρεσιών (+11,4%), κυρίως στον τουρισμό και σε λοιπές υπηρεσίες, όσο και αγαθών (+9,7%), πρωτίστως από τα λοιπά αγαθά και λιγότερο από τα καύσιμα. Αύξηση σε σχέση με πέρυσι στο εν λόγω τρίμηνο, μεγαλύτερη αυτής στις εξαγωγές αγαθών, σημειώθηκε στις εισαγωγές τους, κατά 13,5%, προερχόμενη από την κατακόρυφη άνοδο των εισαγωγών πλοίων (+164%) και τη διεύρυνση των εισαγωγών καυσίμων (+13,5%), ενώ ελαφρώς περισσότερες ήταν εισαγωγές υπηρεσιών (-3,8%). Ως αποτέλεσμα των παραπάνω μεταβολών στα επιμέρους στοιχεία των εξαγωγών και των εισαγωγών, το πλεόνασμα του εξωτερικού τομέα ανήλθε κατά 6,6% στο τρίμηνο Μαΐου-Ιουλίου του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν, φθάνοντας τα €2,8 δισεκ. Επισημαίνεται ότι πριν μόλις δύο χρόνια το σχετικό ισοζύγιο ήταν οριακά ελλειμματικό (-€39,2 εκατ.).

Εντός του τρέχοντος κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται ως επί το πλείστον από την ανάσχεση της ύφεσης με την ώθηση στην εγχώρια δραστηριότητα πρωτίστως από τον τομέα Υπηρεσιών παροχής καταλύματος – εστίασης και τον Πρωτογενή τομέα, την αξιολόγηση του

Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, τις διαβουλεύσεις μεταξύ των επίσημων δανειστών του ελληνικού κράτους για τη διαχείριση της χρηματοδότησής του στα προσεχή έτη, αλλά και τις πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών από τη συσσωρευμένη στο τελευταίο τετράμηνο του έτους καταβολή φόρων, αναμένεται μικρή ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, ιδίως στο τρίτο τρίμηνό του, για πρώτη φορά από το πρώτο εξάμηνο του 2008, που συνολικά θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 1,3%.

Ως προς τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ, τη στασιμότητα της κατανάλωσης των νοικοκυριών στην περίοδο Ιανουαρίου – Ιουνίου θα διαδεχθεί μικρή αύξησή της στο τρίτο τρίμηνο, όπως προμηνύουν η άνοδος του όγκου στο λιανικό εμπόριο στο δίμηνο Ιουλίου – Αυγούστου, με ταυτόχρονη αποκλιμάκωση του αποπληθωρισμού. Σε αυτή την εξέλιξη θα συμβάλλει η άνοδος της απασχόλησης στο δεύτερο και στο τρίτο τρίμηνο, κυρίως σε εποχικές δραστηριότητες στον τουρισμό, την οποία θα υποβοηθήσουν οι διαρθρωτικές αλλαγές των τελευταίων ετών στην αγορά εργασίας και ο πρόσφατος περιορισμός των ασφαλιστικών εισφορών για τους ασφαλισμένους στο ΙΚΑ. Η αύξηση της κατανάλωσης του ιδιωτικού τομέα θα μετριαστεί και ενδεχομένως θα ανακοπεί στο καταληκτικό φετινό τρίμηνο, καθώς η εποχική απασχόληση θα ολοκληρωθεί, αργότερα όμως από ότι σε προηγούμενα έτη, ενώ οι φορολογικές υποχρεώσεις των νοικοκυριών είναι ελαφρώς υψηλότερες

των περυσινών. Πιέσεις στα εισοδήματα των συνταξιούχων θα ασκηθούν από τις νέες περικοπές οι οποίες έγιναν το καλοκαίρι στις επικουρικές συντάξεις. Ανασχετικά στη διεύρυνση των καταναλωτικών δαπανών θα επενεργήσει στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 το σχετικά υψηλότερο στο ίδιο τρίμηνο του 2013 επίπεδό τους σε σύγκριση με τα προηγούμενα τρίμηνα του 2013. **Ακολούθως, η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών θα είναι περίπου 0,7% υψηλότερη το τρέχον έτος σε σύγκριση με πέρυσι.**

Οι ανασταλτικές επιδράσεις του εκλογικού κύκλου στη μεταρρυθμιστική πολιτική στο δημόσιο τομέα θα συγκρατήσουν τη **δημόσια κατανάλωση** στα περυσινά της επίπεδα ή και λίγο υψηλότερα από αυτά έως και το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Η υλοποίηση όσων μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα είχαν προγραμματιστεί να έχουν ολοκληρωθεί ή προωθηθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας αξιολόγησης, μεταξύ των οποίων η μείωση της απασχόλησης σε αυτόν κατά 6.500 άτομα, θα επενεργήσουν περιοριστικά στη δημόσια κατανάλωση έως το τέλος του έτους. Την πτώση της θα συγκρατήσει, αλλά δεν θα αποτρέψει η εκκίνηση την ίδια περίοδο της τμηματικής επιστροφής των μισθολογικών περικοπών που είχαν γίνει σε κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων από τα μέσα του 2012, κατόπιν σχετικών δικαστικών αποφάσεων. Ωστόσο, όπως είχε αναφερθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2014, στις

πιστώσεις αποδοχών - συντάξεων, δεν περιλαμβανόταν η περικοπή από την εφαρμογή του νέου μισθολογίου στους ένστολους (€144 εκατ. στους μισθούς, €192 εκατ. στις συντάξεις, σε ακαθάριστη βάση¹⁰). Συνεπώς, ανεξάρτητα από την επίδραση στο ΑΕΠ, η πραγματοποίηση των συγκεκριμένων πληρωμών δεν θα πρέπει να προξενήσει απόκλιση από το στόχο για τις δημόσιες δαπάνες το 2014.

Ως αποτέλεσμα των πολιτικών και των μέτρων που αναφέρθηκαν παραπάνω, η περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης θα είναι χαμηλότερη από ότι τα πέρυσι, στην περιοχή του 1,5%.

Στο σκέλος των **δημοσίων δαπανών για επενδυτικούς σκοπούς** η αύξηση σε σύγκριση με πέρυσι συνεχίστηκε στο σύνολο του πρώτου οκταμήνου, αλλά με μικρότερο ρυθμό από ότι στις αρχές της χρονιάς: οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ήταν 30% μεγαλύτερες στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου φέτος από ότι πριν ένα χρόνο, στα €3,3 δισεκ. Αυτή η επιβράδυνση ήταν αναμενόμενη, καθώς ο στόχος στο ΜΠΔΣ 2015-2018 για το συνολικό ύψος των δαπανών του ΠΔΕ φέτος δεν είναι αισθητά μεγαλύτερος του περυσινών (€6,8 δισεκ. έναντι €6,65 δισεκ.). Πάρα ταύτα, η εμπροσθοβαρής σε σχέση με το 2013 υλοποίηση του ΠΔΕ, καθιστά δυνατή την πληρέστερη λειτουργία των σχετικών πολλαπλασιαστών. Επιπλέον, δεδομένης της προόδου υλοποίησης των δημοσίων δαπανών από την αρχή του 2014 έως και

τον Αύγουστο, της επίτευξης σε γενικές γραμμές των υπόλοιπων στόχων του κρατικού προϋπολογισμού και του συνολικού προϋπολογισμού του ΠΔΕ για το τρέχον έτος, περίπου το 50% των προγραμματισμένων πληρωμών του θα καταβληθεί στο χρονικό διάστημα Αυγούστου - Δεκεμβρίου, τονώνοντας την επενδυτική δραστηριότητα, όπως όμως είχε γίνει - σε μεγαλύτερο βαθμό - και πέρυσι. Την ενίσχυση των επενδύσεων μέσω του ΠΔΕ στα τέλη του 2014 θα αναχαιτίσει εν μέρει το πολύ χαμηλότερο του σχεδιαζόμενου στα τέλη του 2013 επίπεδο δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ. Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, ο χαμηλός βαθμός υλοποίησης των προγραμματισμένων για φέτος αποκρατικοποιήσεων και διαδικασιών αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου, θα πλήξει τις αναπτυξιακές προοπτικές και του επόμενου έτους.

Μικρής έκτασης ενίσχυση των επενδύσεων στο δεύτερο εξάμηνο θα προέλθει, όπως ήδη αναφέρθηκε, από την αύξηση των **ξένων άμεσων επενδύσεων**. Η ολοκλήρωση των ευρωεκλογών και των εκλογών για την αποκεντρωμένη διοίκηση / τοπική αυτοδιοίκηση, χωρίς διαταραχές σε κυβερνητικό επίπεδο, ήρε εν μέρει τις ανασταλτικές επιδράσεις του εκλογικού κύκλου στην υλοποίηση επενδύσεων από ξένους επενδυτές. Η βελτίωση της αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας στο πρώτο τετράμηνο του 2014 λόγω των περυσινών δημοσιονομικών επιδόσεων, καθώς και από την επιστροφή του ελληνικού κράτους και των μεγαλύτερων τραπεζών

¹⁰ Σελ. 94, Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2014, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2013

στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, αύξησε την ελκυστικότητα της Ελλάδας διεθνώς ως επενδυτικού περιορισμού. Ωστόσο, μέρος των ξένων επενδυτών τηρούσε στάση αναμονής ενόψει των αποτελεσμάτων των εκλογών στα τέλη Μαΐου και των πολιτικών – κυβερνητικών εξελίξεων που αυτά ενδεχομένως θα προκαλούσαν. Από την άλλη πλευρά, το ενδεχόμενο μη εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας τον προσεχή Φεβρουάριο από τη σημερινή βουλή και το αποτέλεσμα των εκλογών που θα προκηρυχθούν στη συνέχεια, συντηρούν σημαντικό μέρος της αβεβαιότητας που προξενεί ένας εκλογικός κύκλος, γεγονός το οποίο συνεχίζει να επιδρά ανασταλτικά στην εκκίνηση επενδυτικών εγχειρημάτων από ξένους επενδυτές. Επίσης, αναμένουν και τα αποτελέσματα της νέα αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τεσσάρων μεγάλων τραπεζών στην Ελλάδα από την ΕΚΤ, καθώς η χρηματοδότηση ξένων άμεσων επενδύσεων, ιδίως όσων είναι μεγάλης κλίμακας, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε κοινοπρακτικά δάνεια, από διεθνείς και εγχώριες τράπεζες.

Η αναμονή ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων των stress tests της ΕΚΤ από τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες και η διαδικασία κάλυψης των εκτιμώμενων μικρών πρόσθετων κεφαλαιακών αναγκών τους που θα προκύψουν από αυτά, δεν θα μεταβάλλουν έως το τέλος του 2014 αισθητά τα δεδομένα στην παροχή πιστώσεων για επιχειρηματικές επενδύσεις και επενδύσεις σε κατοικίες που επικράτησαν κατά το πρώτο οκτάμηνο

του. Ανασχετικά στην άνοδο των οικοδομικών έργων το τρέχον εξάμηνο θα επιδράσουν επίσης η διαφαινόμενη σχετικά υψηλή οικοδομική δραστηριότητα στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι από τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., καθώς και η σύγχυση για το νέο τρόπο φορολόγησης των ακινήτων με τον ΕΝΦΙΑ που σημειώθηκε στο δίμηνο Αυγούστου - Σεπτεμβρίου. **Συνισταμένη των τάσεων στους προ-σδιοριστικούς παράγοντες των επενδύσεων στο υπόλοιπο του 2014 που παρουσιάστηκαν, αναμένεται να είναι η μικρή πτώση τους, της τάξης του 2-3%.**

Στην πλευρά του εξωτερικού ισοζυγίου της ελληνικής οικονομίας, ο παράγοντας βελτίωσής του στο πρώτο μισό του 2014, η διεύρυνση των **εξαγωγών υπηρεσιών**, θα μετριαστεί στα δύο τελευταία τρίμηνά του. Η υψηλή άνοδός τους έως τώρα ευνοήθηκε και από το χαμηλό επίπεδό τους στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2013. Ωστόσο, η εκκίνηση της κλιμάκωσης του διεθνούς τουρισμού από τους περυσινούς καλοκαιρινούς μήνες έχει διαμορφώσει ένα σχετικά υψηλότερο από τα προηγούμενα τρίμηνα του 2013 επίπεδο σύγκρισης για το αντίστοιχο φετινό χρονικό διάστημα. Στο σκέλος των εξαγωγών που αφορούν σε αγαθά, στην εξασθένιση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων κατά το εξάμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου από πολύ σημαντικούς για αυτά προορισμούς (ΕΕ, Βόρειος Αμερική, Βόρειος Αφρική & Μέση Ανατολή), θα προστεθεί το τρέχον εξάμηνο η υποχώρησή της στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών,

προς τις οποίες σημειώθηκε έως τον Ιούνιο η μεγαλύτερη άνοδος εξαγωγών. Αυτή οφείλεται στις επιπτώσεις της γεωπολιτικής διένεξης μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας στην ομαλή λειτουργία των οικονομιών τους, αλλά και ευρύτερα, στον αρνητικό αντίκτυπο που αυτή έχει στις πολιτικές και οικονομικές σχέσεις ΕΕ και Ρωσίας. Την πτώση των εξαγωγών αγαθών θα μετριάσει η υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου και η σταθερά μικρή άνοδος των εξαγωγών προς τις βαλκανικές χώρες. Υπό αυτές τις επιδράσεις, **η αναμενόμενη άνοδος των εξαγωγών κατά περίπου 4,0-4,5% το τρέχον έτος θα προέλθει αποκλειστικά από τη διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών, κατά περίπου 12,0%, ενώ οι εξαγωγές προϊόντων θα είναι περίπου 3,0% χαμηλότερες.**

Η ελαφρώς ενισχυμένη στο δεύτερο εξάμηνο καταναλωτική ζήτηση θα διασφαλίσει την αύξηση των **εισαγωγών αγαθών** στο σύνολο του 2014. Όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, αναμένεται μια μικρή υποχώρησή τους στο τρίτο τρίμηνο, λόγω του σχετικά υψηλού επιπέδου τους στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014. Ωστόσο αυτή η τάση τους θα μεταβληθεί και πάλι σε ανοδική στο καταληκτικό τρίμηνο του 2014, εξέλιξη την οποία ευνοεί και η μείωση κατά 30% του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης. Ίδια διακύμανση τάσης αναμένεται στις **εισαγωγές υπηρεσιών**, με τη διεύρυνση της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών και λοιπών υπηρεσιών από το

εξωτερικό να καθορίζουν την έκταση της ανόδου τους φέτος. **Συνισταμένη των επιμέρους δυναμικών στις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών οι οποίες αναλύθηκαν, θα είναι η διαμόρφωση του συνόλου τους περίπου 3% υψηλότερα από ότι το 2013.** Η ελαφρώς μεγαλύτερη αύξηση των εξαγωγών θα επιφέρει νέα βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου, διαμορφώνοντας το έλλειμμά του σε όρους Εθνικών Λογαριασμών στην περιοχή του 1,2% του ΑΕΠ (από 1,4% πέρυσι).

Ανακεφαλαιώνοντας τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ στο 2014, η ενισχυμένη απασχόληση, ιδίως στον κλάδο του τουρισμού και στις σχετιζόμενες με αυτόν δραστηριότητες, σε συνδυασμό με την πτώση των τιμών σχεδόν καθ' όλο το τρέχον έτος, θα επιτρέψει τη μικρή άνοδο της κατανάλωσης των νοικοκυριών. Μεγαλύτερη αύξησή της θα αποτραπεί από τις υψηλές πληρωμές φόρων από τα μέσα του τρίτου τριμήνου και τα δημοσιονομικά μέτρα που αφορούσαν σε μισθούς και μεταβιβαστικές πληρωμές και τέθηκαν σε ισχύ στο πρώτο εξάμηνο φέτος (περικοπές επικουρικών, νέο μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα). Η επιτάχυνση της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα, μετά τις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν λόγω του εκλογικού κύκλου, θα οδηγήσει σε περιορισμό της δημόσιας κατανάλωσης στο σύνολο της φετινής χρονιάς. Στην πλευρά της επενδυτικής δραστηριότητας του δημόσιου τομέα, η εμπροσθοβαρής σε σύγκριση με πέρυσι υλοποίηση του ΠΔΕ ενισχύει τη συμβολή συνολικά των

επενδύσεων στο ΑΕΠ. Αναχαιτίζεται όμως εν μέρει από το χαμηλό επίπεδο δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ. Σε ότι αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις, αναμένεται εκδήλωση ελαφρώς μεγαλύτερου διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος μετά τις εκλογές του Μαΐου, ωστόσο σημαντικό τμήμα της πολιτικής αβεβαιότητας συνεχίζει να υφίσταται ενόψει της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας τον Φεβρουάριο και των ραγδαίων πολιτικο-οικονομικών εξελίξεων που αυτή ενδέχεται να προκαλέσει. Οι σχετικά αυστηροί όροι παροχής κεφαλαίων από τις τράπεζες για επιχειρηματικές επενδύσεις και την κατασκευή κατοικιών δεν θα μεταβληθούν έως το τέλος του 2014, προκειμένου να διευθετηθούν οι οποίες πρόσθετες κεφαλαιακές ανάγκες προκύπτουν από τα stress tests της ΕΚΤ. Στο σκέλος του εξωτερικού τομέα της ελληνικής οικονομίας, η συνέχιση της υψηλότερης από πέρυσι διεθνούς τουριστικής κίνησης θα αυξήσει τις εξαγωγές, παρά τη μικρή κάμψη των εξαγωγών αγαθών. Η ενίσχυση της καταναλωτικής ζήτησης θα τονώσει τις εισαγωγές αγαθών, ενώ ανοδικά θα κινηθούν και οι εισαγωγές υπηρεσιών,

κυρίως τουριστικών. **Υπό τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ που αναλύθηκαν, το ΙΟΒΕ διατηρεί την πρόβλεψή του νωρίτερα φέτος για την πορεία της ελληνικής οικονομίας το τρέχον έτος, αναμένοντας ανάπτυξη της κατά 0,7%.** Σε ίδια πρόβλεψη για την τάση του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας και την ένταση της ανάπτυξής της καταλήγουν και διεθνείς οργανισμοί στις πλέον πρόσφατες εκθέσεις τους. Οι προβλέψεις τους καταγράφονται αναλυτικά στους πίνακες 3.2 και 3.3.

Η ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο φετινό εξάμηνο, προερχόμενη κυρίως από δραστηριότητες έντασης εργασίας, όπως αυτές στον τομέα του τουρισμού και της εστίασης, θα ασκήσει περιοριστικές πιέσεις στην ανεργία, τουλάχιστον έως το τρίτο τρίμηνο. Την αύξηση της απασχόλησης σε αυτούς τους τομείς θα ευνοήσουν οι εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας κατά τα τελευταία χρόνια και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για τους ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. κατά 3,9% από τον περασμένο Ιούλιο.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2005)

	2012	2013	2014	2015
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-6,0	-3,9	0,6	2,9
Ιδιωτική Κατανάλωση	-9,3	-6,0	-1,8	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	-6,9	-4,1	-1,8	-2,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-19,2	-12,8	5,3	11,7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-1,7	1,8	4,1	5,2
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-13,8	-5,3	-1,2	2,2
Απασχόληση	-8,3	-4,1	0,6	2,6
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	-3,7	-6,6	-2,7	0,0
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-4,8	-4,9	-2,0	-0,7
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1,0	-0,9	-0,8	0,3
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-11,1	-6,8	-1,9	2,3
Καθαρές Εξαγωγές	4,1	2,2	1,6	0,8
Αποθέματα	0,0	0,8	0,0	-0,2
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-8,9	-12,7	-1,6	-1,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-4,6	-2,4	-2,3	-2,2
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	157,2	175,1	177,2	172,4
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	24,3	27,3	26,0	24,0

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2014, European Commission, Μάιος 2014

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2013- 2015
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2005, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
ΑΕΠ	-3,9	0,6	2,9	-3,9	0,6	2,9	-3,5	-0,3	1,9	-3,9	0,6	2,9
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-4,2	0,2	2,6	:	:	:	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-6,0	-1,8	1,6	-6,0	-1,8	1,6	-6,0	-1,9	0,3	-6,0	-1,8	1,7
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-0,9	-0,8	0,3	-0,9	-0,8	0,3	-0,9	-1,1	-1,0	-0,9	:	:
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	-12,8	5,3	11,7	-12,7	-2,7	4,4	-12,8	5,9	9,7
Ανεργία (%)	25,8*	24,5*	22,5*	27,3	26,0	24,0	27,3	27,1	26,7	27,3	25,8	23,8
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,9	-0,8	-0,2	-12,7	-1,6	-1,0	-12,7	-2,5	-1,4	-3,2	-2,7	-1,9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-2,4	-2,3	-2,2	0,7	0,2	0,8	0,7	0,7	0,2
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	175,1	174,8	167,9	175,1	177,2	172,4	175,1	177,7	177,2	175,1	174,2	171,0

* Σε εθνολογιστικούς όρους

Πηγές: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Οκτώβριος 2014 – European Economic Forecast, spring 2014, European Commission, Μάιος 2014 - OECD Economic Outlook No. 95, May 2014 – Greece, Fifth Review under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, June 2014

Αυξητικά στην απασχόληση θα συνεχίσουν να επενεργούν και τα προγράμματα του ΟΑΕΔ για ανέργους, με μεγάλο αριθμό ωφελουμένων, γεγονός που αντικατοπτρίστηκε ήδη στο πρώτο εξάμηνο φέτος στους τομείς με τη μεγαλύτερη αύξηση θέσεων εργασίας (Εκπαίδευση, Διοικητικές-Υποστηρικτικές Δραστηριότητες). Ανασχετικά στην υποχώρηση της ανεργίας φέτος, αλλά σε μικρό βαθμό καθώς θα υλοποιηθεί στα τέλη του έτους, αναμένεται να επιδράσει η πραγματοποίηση 6.500 απολύσεων στο δημόσιο τομέα. Συνεκτιμώντας το διαχρονικά υψηλό επίπεδο της ανεργίας στις αρχές του 2014, η πρόβλεψη **για το μέσο επίπεδο της το 2014 διατηρείται στο 26,7%**, ελαφρώς χαμηλότερα του περυσινού της επιπέδου (27,5%).

Καθώς η απασχόληση έχει αρχίσει να αυξάνεται ήπια ήδη από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, επιβραδύνοντας αισθητά το ρυθμό υποχώρησης του εγχώριου εισοδήματος, αναμένεται αναθέρμανση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών, η οποία θα περιορίσει την πτώση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Ανασχετικά στον απόπληθωρισμό το τελευταίο τρίμηνο του 2014 θα επιδράσει και το τεχνικό αποτέλεσμα του πολύ χαμηλού επιπέδου – βάσης σύγκρισης του ΓΔΤΚ στο τελευταίο τρίμηνο του 2013, όταν σημειώθηκε ο μεγαλύτερος απόπληθωρισμός τουλάχιστον από το 1960 (2,2%). Αυτοί οι παράγοντες διαμόρφωσης του ΓΔΤΚ δεν αποκλείεται να οδηγήσουν σε οριακή αύξηση τιμών

στο τελευταίο δίμηνο φέτος. Αντίρροπα σε αυτές τις επιδράσεις θα επενεργήσουν η μείωση κατά 30% του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης από τον Οκτώβριο και η πτώση των τιμών των εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες στην Αθήνα και τον Πειραιά, χωρίς ωστόσο να τις υπεραντισταθμίσουν. Ακολούθως **ο αποπληθωρισμός θα συνεχιστεί και το 2014, με παραπλήσια ένταση με την περυσινή, 0,8%, έναντι 0,9%.**

Ανακεφαλαιώνοντας, η ολοκλήρωση του εκλογικού κύκλου και η τρέχουσα αξιολόγηση της τρόικας έχουν αναδείξει τις υστερήσεις στην υλοποίηση των απαιτούμενων διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους – δραστηριότητες και των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα. Περαιτέρω αναβολή ή/και η αποσπασματική υλοποίησή τους θα υποσκάψουν σημαντικά τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας στα επόμενα χρόνια. Ακολούθως, θα δημιουργηθούν σημαντικά προσκόμματα στη συνέχιση και την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής, η οποία για τα επόμενα έτη βασίζεται κυρίως στη ισχυρή αναθέρμανση της παραγωγής μέσω των διαρθρωτικών αλλαγών, όχι σε πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα. Ευρύτερα, θα πληγεί η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας.

Τα παραπάνω σηματοδοτούν τον πρωταρχικό χαρακτήρα που έχουν στη φάση στην οποία βρίσκεται τώρα η ελληνική οικονομία οι διαρθρωτικές αλλαγές σε τμήματα της παραγωγικής δραστηριότητάς της και μια σαρωτική μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα. Αυτές

οι αλλαγές δεν συναρτώνται στενά από το μείγμα της δημοσιονομικής πολιτικής η οποία υλοποιείται ή θα ακολουθηθεί στο μέλλον. Έχουν εφαρμοστεί σε πολλές χώρες, οι οποίες διέφεραν ως προς το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και την ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική, προκειμένου να προσδώσουν δυναμισμό στην οικονομία τους. Η ευρεία αποδοχή τους έγκειται στο ότι μπορούν να επηρεάσουν θετικά, υπό διαφορετικές αρχικές συνθήκες στην οικονομία, το σύνολο των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών της για πολλά χρόνια, ενδεχομένως για ορισμένες δεκαετίες. Συνεπώς, μια ουσιαστική αντιπαράθεση σε πολιτικοοικονομικό επίπεδο στην τρέχουσα συγκυρία για την Ελλάδα πρέπει να εστιάσει στα χαρακτηριστικά μιας μεταρρυθμιστικής πολιτικής προς τις κατευθύνσεις που προαναφέρθηκαν, τα οποία θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά της.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Βιομηχανία

Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής εξακολουθεί να υποχωρεί κατά στο πρώτο οκτάμηνο του 2014, με ρυθμό 2,8%, έναντι οριακά ηπιότερης μείωσης κατά 2,6% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Οι τάσεις σταθεροποίησης που είχαν εκδηλωθεί στις αρχές του τρέχοντος έτους δεν διατηρήθηκαν στη συνέχειά του. Αυτό το γεγονός εκτιμάται ότι οφείλεται εν μέρει στη στασιμότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας στο πρώτο εξάμηνο φέτος, βασικού εξαγωγικού

προορισμού των ελληνικών προϊόντων. Όμως, δημιουργεί και αβεβαιότητες για την επάρκεια των διαρθρωτικών αλλαγών που αφορούσαν σε κλάδους και επαγγέλματα τα τελευταία χρόνια, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν και βιομηχανικοί – μεταποιητικοί κλάδοι, καθώς, προς το παρόν, δείχνουν να μη μπορούν να ακολουθήσουν την γενικότερη φετινή τάση εξασθένησης της ύφεσης στην ελληνική οικονομία.

Παράλληλα, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα που αφορούν στο πρώτο επτάμηνο του 2014, η βιομηχανική παραγωγή στην Ευρωζώνη-18 φαίνεται ότι εισέρχεται σε τροχιά ανάπτυξης, καθώς αυξήθηκε κατά 1,2%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2013 κατέγραφε απώλειες της τάξης του 1,6%.

Σε επίπεδο βασικών βιομηχανικών τομέων, η μεγαλύτερη υποχώρηση της παραγωγής κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2014, καταγράφηκε στον κλάδο Ηλεκτρικής Ενέργειας, όπου η κάμψη ήταν σχεδόν διπλάσια από την αντίστοιχη πριν ένα χρόνο (-13,0% έναντι -6,9%). Ακολουθεί ο κλάδος Παροχής νερού, του οποίου η παραγωγή εξακολουθεί μεν να συρρικνώνεται, ωστόσο με ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι (-0,9% αντί -2,3%). Στον αντίποδα, οριακή αύξηση της παραγωγής εμφανίζεται στα Ορυχεία – Λατομεία, μετά την έντονη υποχώρησή της το 2013 (1,0% αντί -11,8%), αλλά και στη Μεταποίηση, στην οποία περσινές οριακές απώλειες (-0,2%) πλέον αντισταθμίζονται από ήπια διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας κατά 0,3%.

Αναλυτικά, σε επίπεδο κλάδων, απώλειες καταγράφονται σε δύο από τους τέσσερις των Ορυχείων – Λατομείων κατά το αρχικό οκτάμηνο του τρέχοντος έτους. Η μεγαλύτερη εξασθένηση παραγωγής εμφανίζεται στην Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται κατά 6,9%, σε συνέχεια μείωσης κατά 8,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Ακολουθεί ο κλάδος της Άντλησης αργού πετρελαίου - φυσικού αερίου, με την παραγωγή του να παραμένει φέτος σε πτωτική τροχιά, με μικρότερη ταχύτητα (-5,9% αντί για -13,5%). Αντιθέτως, σημαντική ενίσχυση του προϊόντος καταγράφηκε στις Λοιπές εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες, κατά 21,5% έναντι οριακών απωλειών 1,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Τέλος, κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2014 η Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων εισήλθε σε ήπιους ρυθμούς ανάκαμψης (5,8%), μετά την περυσινή ισχυρή ύφεση (-19,6%).

Στη Μεταποίηση, 10 στους 24 κλάδους εξακολουθούν να καταγράφουν απώλειες. Ωστόσο, συνισταμένη των επιμέρους τάσεων αποτελεί η οριακή ανάκαμψη, με αύξηση παραγωγής ή περιορισμένες απώλειες για την πλειονότητα των σχετικών κλάδων.

Συγκεκριμένα, μεταξύ των μεταποιητικών κλάδων με αυξημένη βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, η μεγαλύτερη υποχώρηση καταγράφεται στην παραγωγή Φαρμάκων η οποία περιορίστηκε κατά 2,7%, έναντι αύξησης κατά 7,8% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Αντίθετα, αυξάνεται η παραγωγή στα Βασικά Μέταλλα κατά 6,2% έναντι υποχώρησης της τάξης του 5,9% στο πρώτο οκτάμηνο του 2013. Παρόμοια μεταβολή τάσης παρουσιάζεται και στην παραγωγή Τροφίμων, όπου ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε κατά 1,3%, μετά από απώλειες που ξεπέρασαν το 3,8% κατά την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Στους υπόλοιπους κλάδους, οι μεγαλύτερες απώλειες καταγράφονται στα Δέρματα - Είδη Υπόδησης (-16,8%, έναντι 2,8% πέρυσι), στις Κλωστοϋφαντουργικές ύλες (-15,4% έναντι -8,3%) και στην παραγωγή Ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (-15,5% σε σχέση με -9,6%). Ακολουθεί η παραγωγή Ξύλου και Φελλού, με απώλειες της τάξης του 13,1% σε συνέχεια εντονότερης μείωσης 21,6% το 2013, η παραγωγή Καπνού (-10,6% αντί +0,1%) καθώς και τα Είδη Ένδυσης (-8,4% έναντι +0,3%).

Στον αντίποδα, στους κλάδους δηλαδή των οποίων η παραγωγή ενισχύθηκε κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2014, η ευρύτερη άνοδος σημειώθηκε στην Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων (+35,6% αντί απωλειών 1,6% πέρυσι) και στην Παραγωγή εξοπλισμού μεταφορών, όπου ο σχετικός δείκτης ανέκαμψε κατά 34,2%, σε συνέχεια ηπιότερης αύξησης 2,4% το 2013. Ακολουθεί η παραγωγή Μηχανοκίνητων οχημάτων (+9,6% έναντι μείωσης κατά 5,0%), η Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων (+5,5% αντί -6,9%), η παραγωγή Χαρτιού και σχετικών ειδών (5,2% αντί 3,0%) και η παραγωγή στις λοιπές μεταποιητικές δραστηριότητες

(5,1% έναντι 2,9%). Με ηπιότερο ρυθμό αυξάνεται ο σχετικός δείκτης στην Επισκευή - εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού (2,5% αντί -5,4%), στα Παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα (1,8% σε σχέση με 12,4%) και στην Παραγωγή πλαστικών/ελαστικών προϊόντων (0,5% αντί 1,9%).

Γενικότερα, οι κλάδοι που σχετίζονται με κεφαλαιουχικά και ενδιάμεσα αγαθά κατέγραψαν αύξηση της παραγωγής τους κατά 2,7% (έναντι απωλειών 3,5% στην ίδια περυσινή περίοδο) και κατά 2,3% (αντί μείωσης κατά 4,0%), αντίστοιχα. Στον αντίποδα, η μεγαλύτερη σωρευτική κάμψη εμφανίστηκε στα καταναλωτικά αγαθά, των οποίων η παραγωγή περιορίστηκε με ρυθμό 7,5%, ο οποίος όμως συνιστά επιβράδυνση της πτώσης του κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2013 στο μισό (-14,1%). Μικρές απώλειες

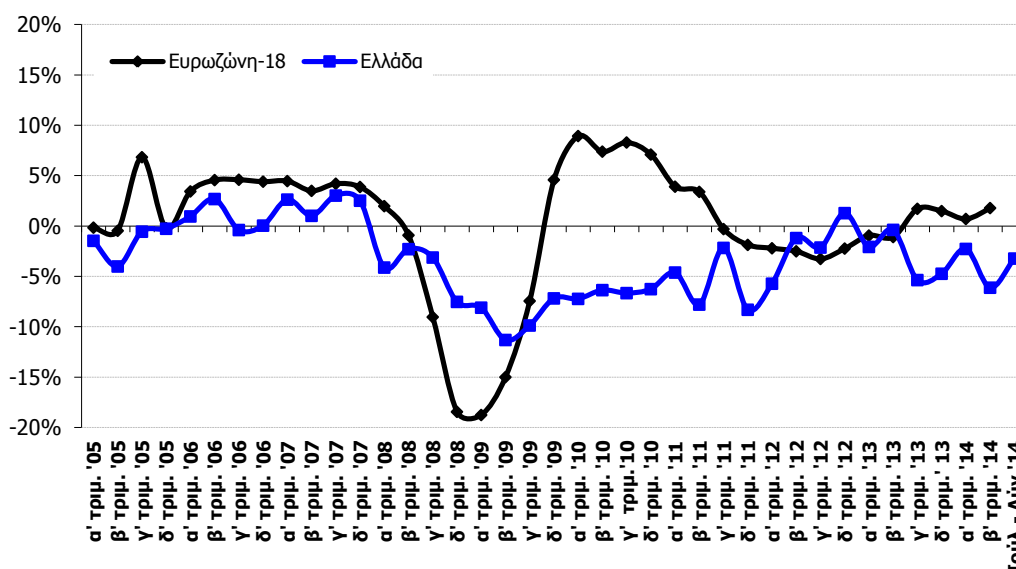
σημειώθηκαν και στα μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά, με την παραγωγή να περιορίζεται κατά 1,1%, όσο περίπου στο πρώτο οκτάμηνο του 2013 (-1,5%).

Κατασκευές

Ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές εξακολουθεί να συρρικνώνεται κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014, εκδηλώθηκαν όμως στο δεύτερο τρίμηνό του τάσεις ανακοπής της πτώσης των προηγούμενων ετών. Ο δείκτης υποχώρησε σε αυτό το χρονικό διάστημα κατά 4,4%, δηλαδή όσο στο πρώτο εξάμηνο του 2013 (-4,3%). Όμως, το τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου ο σχετικός δείκτης ανήλθε για πρώτη φορά από το 2009, με ρυθμό της τάξης του 23,4% έναντι μείωσης κατά 16,8% την αντίστοιχη περίοδο της περασμένης χρονιάς.

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-18 Π.Μ. (%) ως προς την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σε τροχιά ανάκαμψης φαίνεται να έχει εισέλθει ο κατασκευαστικός τομέας στην Ευρωζώνη-18. Ο σχετικός δείκτης παραγωγής ανήλθε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 με ρυθμό της τάξης του 4,9%, όταν κατά την ίδια περυσινή περίοδο κατέγραφε απώλειες που ξεπερνούσαν το 5,3%.

Στους επιμέρους δείκτες οικοδομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, ο αριθμός αδειών¹¹ κατά το πρώτο επτάμηνο του 2014 περιορίστηκε εκ νέου, κατά 18,5% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, όταν επίσης συρρικνώθηκε σημαντικά, κατά 37,2%. Οι άδειες περιορίστηκαν στην πλειονότητα των περιφερειών. Αναλυτικότερα, κατά το πρώτο επτάμηνο του έτους, οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφονται στην περιφέρεια Θεσσαλίας (-32,0%), Αττικής (-29,9%) και Βορείου Αιγαίου (-29,5%). Ακολουθούν οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (-19,6%) και Πελοποννήσου (-19,6%), η Στερεά Ελλάδα (-18,5%) και η Δυτική Ελλάδα (-12,5%). Ανάμεσα στις περιφέρειες με τις ηπιότερες απώλειες συγκαταλέγονται τα νησιά του Ιονίου (-4,0%) και η Κρήτη (-3,7%). Στον αντίποδα, οριακή αύξηση στον αριθμό αδειών καταγράφεται μόνο στην περιφέρεια Ηπείρου (+4,0%).

Τέλος, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύονται στην Τράπεζα της Ελλάδος, οι συναλλαγές επί οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση των

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 περιορίστηκαν εκ νέου, κατά 55,5%, καθώς διεκπεραιώθηκαν μόλις 7.011 συναλλαγές, σε σύγκριση με 15.759 το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013. Περαιτέρω μείωση σημείωσε και ο δείκτης εκτιμήσεων αξίας συναλλαγών ο οποίος διαμορφώθηκε στις 6,8 μονάδες υποχωρώντας εκ νέου κατά 58,1%.

Τέλος ως προς το σκέλος της χρηματοδότησης της οικοδομικής δραστηριότητας σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία που αφορούν στον Αύγουστο του 2014, τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων με διάρκεια άνω των 5 ετών διαμορφώθηκαν στο 2,93% παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,3% σε σχέση με τον Ιούλιο.

Λιανικό Εμπόριο

Ανακόπτεται η κάμψη στο λιανικό εμπόριο κατά το πρώτο επτάμηνο του 2014, καθώς ο δείκτης όγκου ενισχύθηκε κατά 1,6%, έναντι σημαντικών απωλειών της τάξης του 11,0% στην αντίστοιχη περίοδο του 2013. Η κάμψη της ανεργίας στο δεύτερο τρίμηνο για πρώτη φορά μεταξύ του ίδιου τριμήνου διαφορετικών ετών, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, μετά την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος και τη διανομή μέρους του σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, εκτιμάται ότι οδήγησαν κατά κύριο λόγο στη μικρή αύξηση της ζήτησης αγαθών.

Ενισχυμένη εμφανίζεται η δραστηριότητα κατά το πρώτο επτάμηνο του 2014 και σε

¹¹ Με τον όρο οικοδομικές άδειες, η ΕΛΣΤΑΤ αναφέρεται σε όλα τα είδη των οικοδομικών αδειών, περιλαμβάνοντας άδειες για νέα οικοδομή, προσθήκη, αναπαλαίωση, κατεδάφιση, περιτοίχιση, νομιμοποίηση, αναθεώρηση και τροποποίηση οικοδομής.

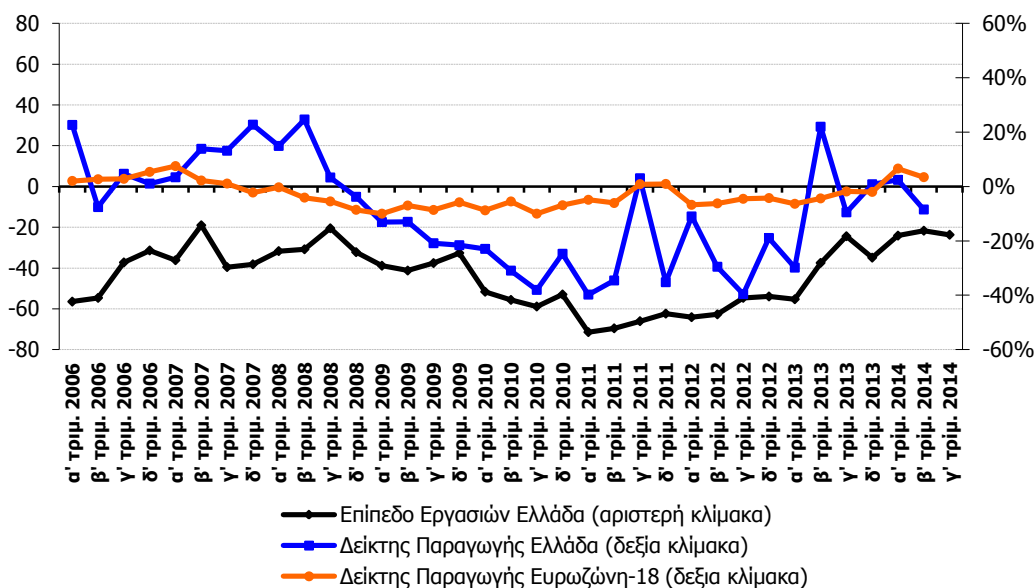
πολλούς υποκλάδους του λιανικού εμπορίου, με τέσσερις από τους οκτώ να κινούνται ανοδικά σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013. Μεταξύ των υποκλάδων στους οποίους καταγράφονται απώλειες, στις περισσότερες περιπτώσεις αυτές είναι περιορισμένες σε σχέση με το παρελθόν. Αναλυτικά, η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στα Βιβλία – Χαρτικά και λοιπά είδη, όπου ο σχετικός δείκτης αυξήθηκε κατά 10,4%, έναντι μείωσης 2,0% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013. Ακολούθησε ο κλάδος της Ένδυσης – Υπόδησης (6,2% αντί -7,2% το 2013), τα Καύσιμα και Λιπαντικά αυτοκινήτων (2,6% σε σχέση με -9,6% πέρυσι) και τα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων, όπου ο τζίρος παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος

(+0,1%), μετά τις σημαντικές απώλειες κατά 12,0% την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

Στον αντίποδα, αρνητικό πρόσημο στο πρώτο επτάμηνο του 2014 σημειώθηκε στα Πολυκαταστήματα, με τον όγκο της δραστηριότητάς τους να συρρικνώνεται εκ νέου με ρυθμό 10,7%, σε συνέχεια ελαφρώς χαμηλότερης κάμψης την αντίστοιχη περυσινή περίοδο (-9,6%). Ακολουθεί ο κλάδος Επίπλων και Οικιακών συσκευών, όπου η πτώση της ζήτησης υποχώρησε, καθώς ο δείκτης περιορίστηκε κατά 7,7%, έναντι μείωσης κατά 10,8% το 2013. Τέλος, επιβραδύνεται η κάμψη στους κλάδους των Τροφίμων (-4,5% έναντι -5,1%) και των Φαρμακευτικών – Καλλυντικών (-3,5% αντί 14,6%).

Διάγραμμα 3.2

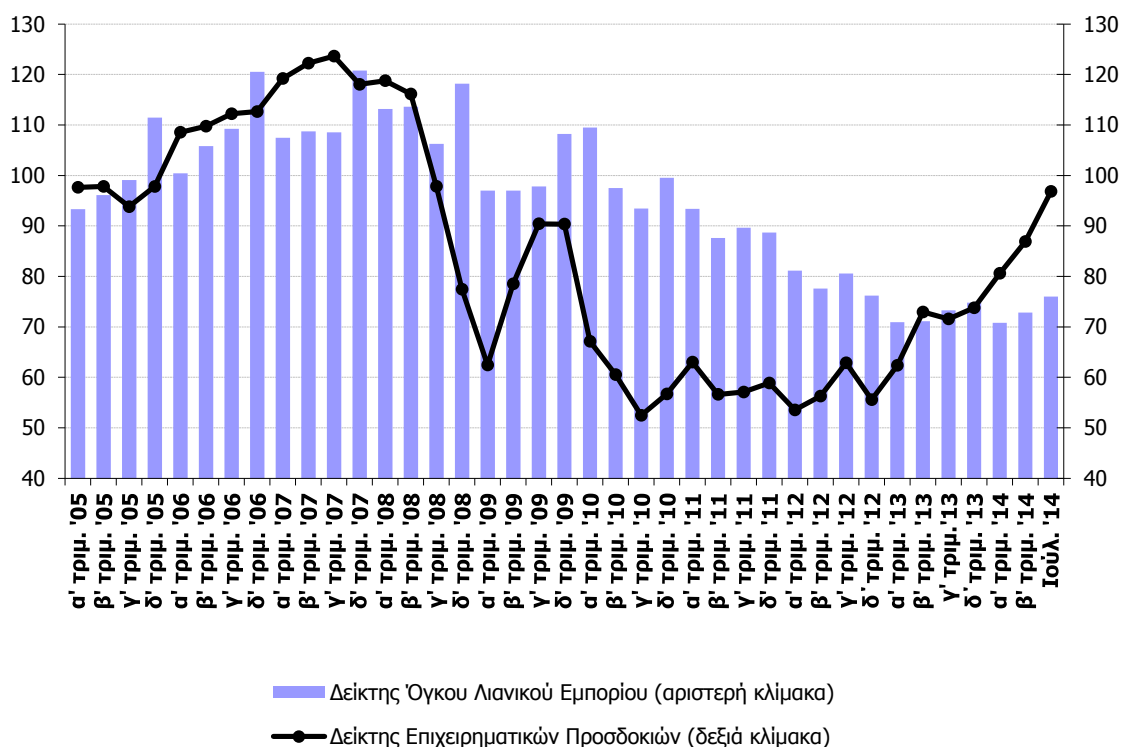
Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές –ετήσια Π.Μ. (%) στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη 18 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (Ελλάδα: 1996-2006=100, Ευρωζώνη 18: 2010=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, IOBE

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: ΙΟΒΕ, ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	Ιαν. - Ιουλ. 2012	Ιαν. - Ιουλ. 2013	Ιαν. - Ιουλ. 2014	Μεταβολή 2012/2013	Μεταβολή 2014/2013
Γενικός Δείκτης	80,07	71,24	72,40	-11,0%	1,6%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	81,69	72,60	72,07	-11,1%	-0,7%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	90,34	79,54	79,63	-12,0%	0,1%
Πολυκαταστήματα	93,69	84,67	75,64	-9,6%	-10,7%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	72,51	65,52	67,21	-9,6%	2,6%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	73,90	70,13	66,97	-5,1%	-4,5%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	82,93	70,85	68,40	-14,6%	-3,5%
Ένδυση-Υπόδηση	66,72	61,93	65,79	-7,2%	6,2%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	70,07	62,53	57,69	-10,8%	-7,7%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	79,62	78,02	86,10	-2,0%	10,4%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Η βελτίωση της δραστηριότητας στο λιανικό εμπόριο προεξοφλείται και **στους πρόδρομους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, οι οποίοι εκτιμώνται στο πλαίσιο της Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας από το IOBE.** Κατά το πρώτο εννιάμηνο του 2014, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν σε μεγάλο βαθμό στο σύνολο των κλάδων του λιανικού εμπορίου, με αποτέλεσμα ο γενικός δείκτης να ενισχυθεί κατά 27,4% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 19,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

Στους επιμέρους κλάδους, η μεγαλύτερη αύξηση εμφανίζεται στον κλάδο Υφασμάτων – Ένδυσης – Υπόδησης, με το δείκτη να ενισχύεται κατά 43,8%, αντί 23,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Ίδιας έντασης άνοδος καταγράφεται και στον κλάδο Οχημάτων – Ανταλλακτικών, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 113 μονάδες, 42,1% υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2013. Οδηγό για τη σημαντική αύξηση του δείκτη αποτελεί η αναστροφή των αρνητικών προσήμων, τόσο του ισοζυγίου των εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις, όσο και των προοπτικών των πωλήσεων για το επόμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο των εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις από αρνητικό (-42 μονάδες μέσος όρος) στο εννιάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2013, μετατράπηκε σε θετικό το 2014, στις 13 μονάδες, με περίπου το 40% των επιχειρήσεων να δηλώνει ότι οι πωλήσεις είναι φέτος αυξημένες. Παρόμοια τάση καταγράφεται και στις προοπτικές των πωλήσεων, όπου από -42 μονάδες το

2013, το ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε θετική τιμή (+13 μονάδες), με το 37% των επιχειρήσεων να αναμένει αύξηση των πωλήσεων. Στο ισοζύγιο των παραγγελιών το πρόσημο διατηρείται θετικό το τελευταίο 6μηνο, έπειτα από αρκετούς μήνες αρνητικών τιμών, με το 25% των επιχειρήσεων να εκτιμά ότι οι παραγγελίες θα αυξηθούν. Σε ότι αφορά στο ισοζύγιο της απασχόλησης, κυριαρχούν οι σταθεροποιητικές τάσεις, ενώ στο τελευταίο τετράμηνο και ιδιαίτερα τον Σεπτέμβριο οι θετικές προοπτικές ενισχύονται σημαντικά.

Περνώντας σε στοιχεία της αγοράς, οι πωλήσεις επιβατικών ήταν αυξημένες κατά 22% στο πρώτο εννιάμηνο του έτους, έπειτα από έξι έτη συνεχούς μείωσης. Στα επιμέρους χαρακτηριστικά των πωλήσεων, περαιτέρω ενίσχυση καταγράφεται στο μερίδιο των επιβατικών diesel, στο 61,5% από 55,9% το 2013, ενώ αντιστρέφεται ελαφρώς η τάση που είχε δημιουργηθεί για «μικρά» αυτοκίνητα, καθώς το μερίδιο των πωλήσεων επιβατικών κάτω των 1.400 κυβικών εκατοστών διαμορφώθηκε στο πρώτο εννιάμηνο φέτος στο 61,7%, έναντι 69% το 2013.

Στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός, η τάση των προσδοκιών αντιστρέφεται το τρέχον έτος, καθώς ο σχετικός δείκτης ενισχύεται κατά 31,1%, όταν πέρσι οι καταγραφείσες απώλειες ήταν της τάξης του 15,8%. Παράλληλα, εξακολουθούν να ενισχύονται οι προσδοκίες στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (αύξηση 25,8% σε συνέχεια ενίσχυσης κατά 13,7%). Τέλος, οι προσδοκίες στον κλάδο των Πολύ-

καταστημάτων εξακολουθούν να βελτιώνονται, ελαφρώς ηπιότερα από ότι πέρυσι (9,2% αντί 14,0%).

Χονδρικό Εμπόριο

Τάσεις σταθεροποίησης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 εμφανίζονται στο χονδρικό εμπόριο καθώς ο κύκλος εργασιών παραμένει ουσιαστικά αμετάβλητος σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013, όταν ο σχετικός δείκτης υποχωρούσε κατά 11,8%.

Υπηρεσίες

Συνεχίζεται η πτωτική πορεία της δραστηριότητας στις Υπηρεσίες κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014, καθώς ο κύκλος εργασιών περιορίστηκε σημαντικά σε 9 από τους 13 κλάδους. Σημειώνεται ωστόσο πως στους περισσότερους οι όποιες απώλειες ήταν σημαντικά περιορισμένες σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2013.

Πίνακας 3.5

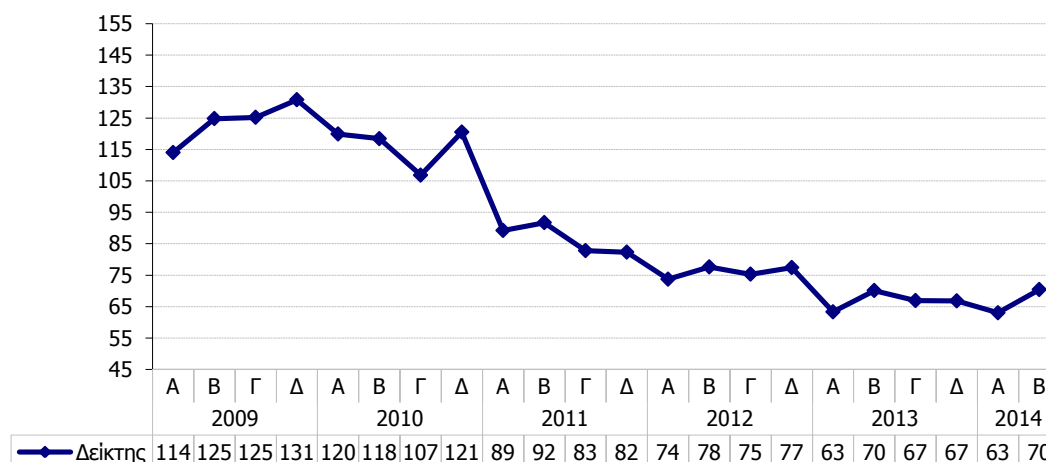
Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

	Ιαν. - Σεπ. 2012	Ιαν. - Σεπ. 2013	Ιαν. - Σεπ. 2014	ΠΜ% '13/'12	ΠΜ% '14/'13
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	79,0	66,5	87,2	-15,8%	31,1%
Υφάσματα-Ενδυση-Υπόδηση	57,8	71,3	102,5	23,4%	43,8%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	54,8	62,3	78,4	13,7%	25,8%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	57,5	79,5	113,0	38,3%	42,1%
Πολυκαταστήματα	50,7	57,8	63,1	14,0%	9,2%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	57,4	68,3	87,0	19,0%	27,4%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αναλυτικά, η μεγαλύτερη υποχώρηση καταγράφηκε στις Υπηρεσίες δραστηριοτήτων αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συναφών δραστηριοτήτων παροχής τεχνικών συμβουλών, φθάνοντας το 31,2%, σε συνέχεια ηπιότερης κάμψης 14,6% την αντίστοιχη περσινή περίοδο, εξέλιξη που αποδίδεται κυρίως στη συρρίκνωση της οικοδομικής δραστηριότητας. Ακολουθούν οι Υπηρεσίες δραστηριοτήτων καθαρισμού (-12,7% αντί -13,4%) και οι Υπηρεσίες δραστηριοτήτων υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις, με το τζίρο να περιορίζεται με ελαφρώς ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (-11,7% αντί -17,3%).

Ο κύκλος εργασιών των Υπηρεσιών διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης μειώθηκε εκ νέου (-10,2%), αρκετά ηπιότερα από πέρυσι (-21,3%). Τάση επιβράδυνσης της μείωσης στο μισό καταγράφηκε και στις Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, με το δείκτη κύκλου εργασιών να περιορίζεται κατά 5,7% σε συνέχεια εντονότερης μείωσης κατά 13,7% το πρώτο εξάμηνο του 2013. Οι Υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικές με την απασχόληση εισέρχονται ξανά σε τροχιά ύφεσης (-5,4%) παρά τη σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών τους κατά 7,1% πριν ένα χρόνο. Την ίδια στιγμή, περιορίζονται σημαντικά οι απώλειες στις Υπηρεσίες επεξεργασίας δεδομένων και δραστηριοτήτων παροχής πληροφόρησης, στο 3,5%, έναντι -21,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

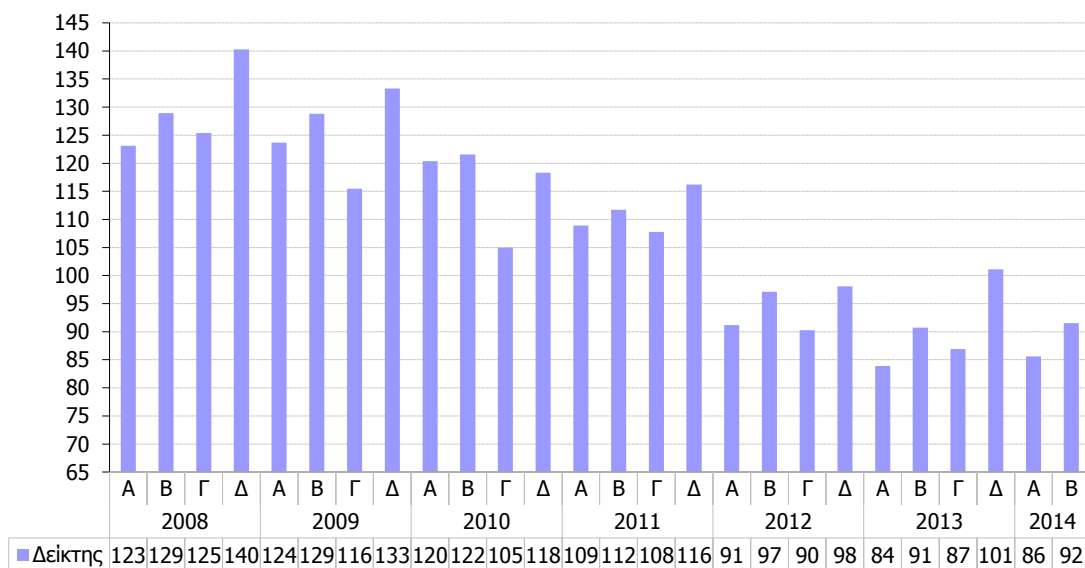
Στον αντίποδα, στους κλάδους με τη μεγαλύτερη αύξηση του κύκλου εργασιών

κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 συγκαταλέγονται οι Υπηρεσίες εκδοτικών δραστηριοτήτων (+4,0% έναντι -2,7%) καθώς και οι Υπηρεσίες πληροφορικής, όπου ο σχετικός δείκτης ενισχύεται κατά 4,0% σε σχέση με σημαντικές απώλειες κατά 14,6% την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Τέλος, σε τροχιά ανάπτυξης εισήλθε ο κλάδος των Υπηρεσιών ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων, με αύξηση δραστηριότητας 1,4%.

Από την άλλη μεριά, οι προσδοκίες στους κλάδους των Υπηρεσιών κατά το πρώτο εννιάμηνο του 2014, **όπως αποτυπώνονται στην Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**, βελτιώθηκαν, σε μικρότερο βαθμό από ότι πέρυσι, στην πλειονότητα των επιμέρους κλάδων. Ωστόσο, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν σε όλους ανεξαιρέτως τους κλάδους σε σχέση με το ίδιο εννιάμηνο του 2013. Αναλυτικά, ο γενικός δείκτης στις υπηρεσίες ενισχύθηκε κατά 24,2% αντί αύξησης κατά 27,1%, το 2013. Ο δείκτης προσδοκιών στα Τουριστικά γραφεία ενισχύεται κατά 39,1% (αντί 35,9% πέρυσι) ενώ παρόμοια εικόνα καταγράφεται στον κλάδο της Πληροφορικής (31,1% αντί 35,3%) και στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια (22,6% σε σχέση με 14,8%). Σημαντικά ηπιότερη ενίσχυση των προσδοκιών καταγράφηκε στους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (16,9% έναντι 42,9%) καθώς και στις Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις, όπου ο σχετικός δείκτης διαμορφώθηκε στις 68 μονάδες, 11,1% υψηλότερα από πέρυσι.

Διάγραμμα 3.5

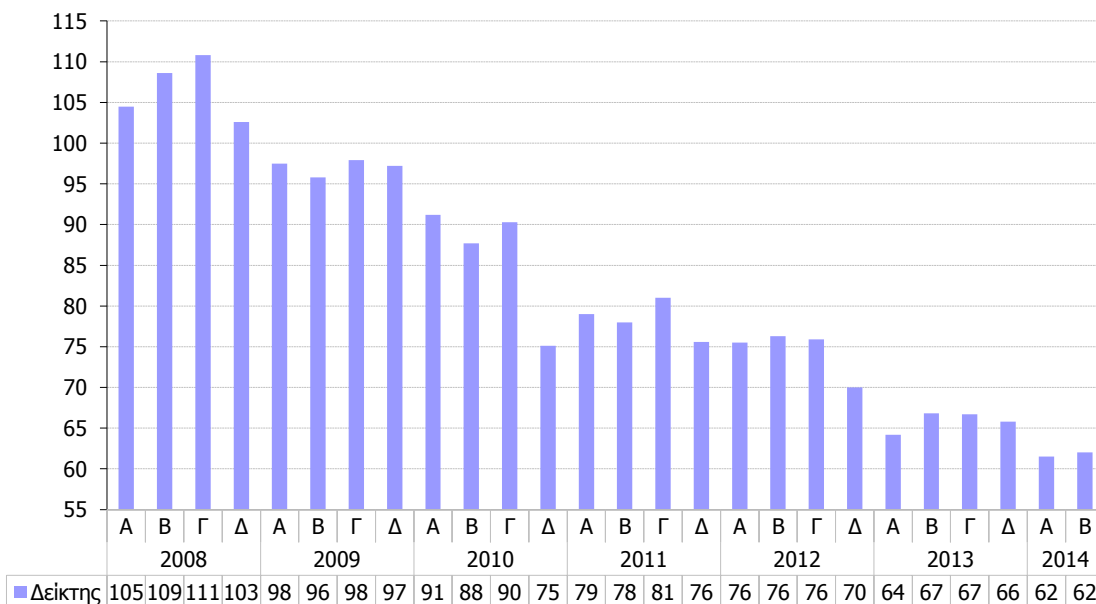
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

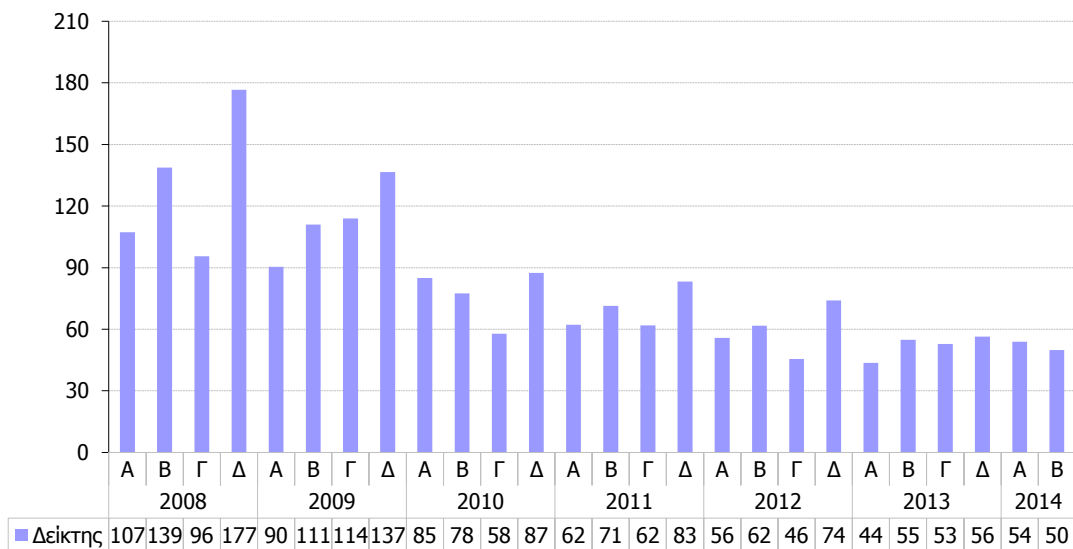
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

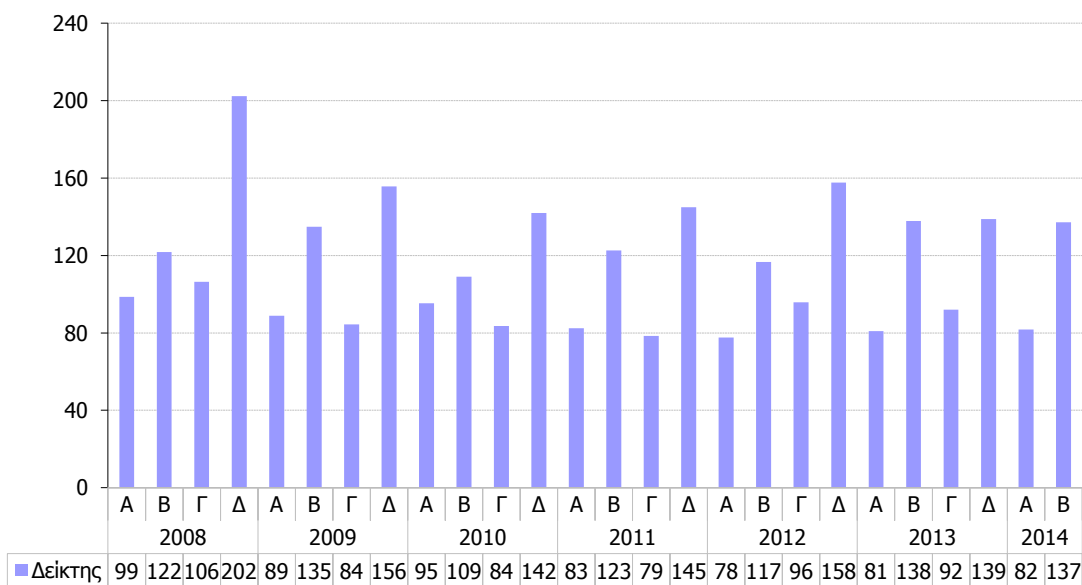
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

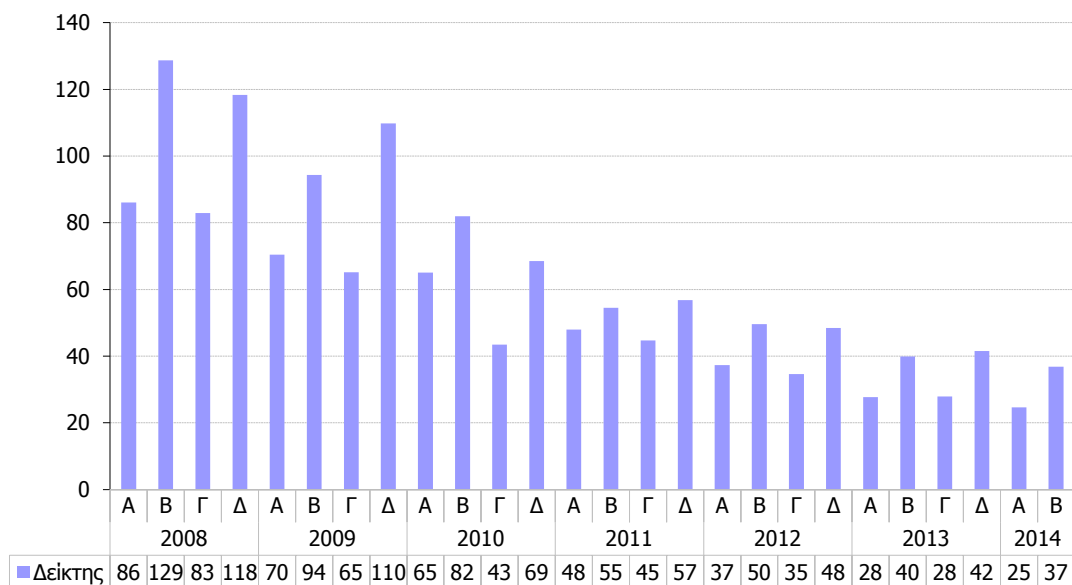
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & παροχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.6

Δείκτες Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή, 2005=100)

	Ιαν. - Ιούν. 2012	Ιαν. - Ιούν. 2013	Ιαν. - Ιούν. 2014	ΠΜ% '13/'12	ΠΜ% '14/'13
Εμπόριο Αυτοκινήτου	51,7	48,1	58,4	-6,9%	21,4%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	95,8	86,9	85,2	-9,3%	-2,0%
Πλωτές Μεταφορές	59,4	65,3	53,2	9,9%	-18,6%
Αεροπορικές Μεταφορές	82,0	86,7	99,5	5,8%	14,7%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	58,0	77,4	80,3	33,4%	3,7%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία	36,2	36,8	38,0	1,8%	3,1%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	94,2	87,3	88,6	-7,3%	1,4%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	44,8	43,6	45,3	-2,7%	3,9%
Τηλεπικοινωνίες	75,9	65,5	61,8	-13,7%	6,1%
Πληροφορική	58,8	50,2	52,2	-14,6%	4,0%
Επεξεργασία Δεδομένων	170,1	134,2	129,4	-21,1%	-3,5%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	97,2	110,2	109,5	13,4%	-0,6%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	57,1	48,7	32,9	-14,6%	-32,5%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	43,5	34,2	30,7	-21,3%	-10,2%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	64,1	53,0	46,8	-17,3%	-11,7%
Τουρισμός	59,3	58,2	67,3	-1,9%	15,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	Ιαν. - Σεπ. 2012	Ιαν. - Σεπ. 2013	Ιαν. - Σεπ. 2014	ΠΜ% '13-'12	ΠΜ% '14-'13
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	70,9	81,4	99,8	14,8%	22,6%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	65,4	88,9	123,7	35,9%	39,1%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	45,6	61,4	68,2	34,6%	11,1%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	51,6	73,3	85,7	42,1%	16,9%
Πληροφορική	45,1	61	80	35,3%	31,1%
Σύνολο Υπηρεσιών	54,9	69,8	86,7	27,1%	24,2%

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι **εξαγωγές αγαθών** διαμορφώθηκαν στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου του τρέχοντος έτους στα €15,4 δισεκ. έναντι €16,1 δισεκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2013, σημειώνοντας **υποχώρηση της τάξης του 4,2%**. Μη λαμβάνοντας υπόψη τις **εξαγωγές πετρελαιοειδών, οι υπόλοιπες εξαγωγές την ίδια περίοδο συρρικνώθηκαν κατά 2,3%**, καθώς δεν ξεπέρασαν τα €9,4 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο του τρέχοντος έτους, από €9,6 δισεκ. την ίδια περίοδο της προηγούμενης χρονιάς. Ακολούθως, οι εισαγωγές την ίδια περίοδο παρουσίασαν αύξηση 1,6% ανερχόμενες σε €27,5 δισεκ. από €27 δισεκ. το 2013. Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω, το **εμπορικό έλλειμμα** διευρύνθηκε κατά €1,1 δισεκ. (ή κατά 10,2%), στα €12,0 δισεκ., από €10,9 δισεκ. Έτσι, η **αξία των εξαγωγών** προϊόντων της ελληνικής οικονομίας **αντιστοιχεί στο 56,2% των εισαγωγών της**, ενώ την ίδια περίοδο πέρυσι ανέρχονταν σε 59,6%.

Όσον αφορά στον **Αύγουστο του 2014**, για τον οποίο υπήρχαν έως την έκδοση της τριμηνιαίας έκθεσης του Ι.Ο.Β.Ε. εκτιμήσεις της ΕΛ.ΣΤΑΤ., η συνολική αξία των εξαγωγών διαμορφώθηκε σε €2,05 δισεκ. έναντι €2,18 δισεκ. τον αντίστοιχο μήνα του 2013, παρουσιάζοντας μείωση 5,9%. Αντίστοιχα, η υποχώρηση χωρίς τα πετρελαιοειδή ήταν οριακά μεγαλύτερη (6,1%). Σε ότι αφορά τις εισαγωγές, περιορίστηκαν κατά €0,6 δισεκ., στα €3,3 δισεκ., παρουσιάζοντας μείωση 16,4%, με τη μείωση χωρίς τα πετρελαιοειδή να είναι λίγο ηπιότερη (-13%). Ακολούθως, το εμπορικό έλλειμμα της χώρας παρουσίασε τον περασμένο Αύγουστο μείωση κατά 29,5%, στα €1,2 δισεκ. από €1,8 δισεκ. τον Αύγουστο του 2013.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα (Πίνακας 3.8) περιορίστηκαν στο πρώτο επτάμηνο του τρέχοντος έτους κατά 11,4% στα €2,6 δισεκ. από €2,9 δισεκ. την ίδια περίοδο της προηγούμενης χρονιάς, ενώ πτώση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Καυσίμων, κατά 6,9%, με αποτέλεσμα να μην ξεπεράσουν τα €6,06 δισεκ. από €6,5 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2013. Σημειώνεται ότι οι δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων

αντιπροσωπεύουν το 56% των ελληνικών εξαγωγών (58,5% πέρυσι). Η μείωση στα Αγροτικά Προϊόντα, προήλθε κυρίως από την αξιοσημείωτη εξασθένηση της ζήτησης κατά 66,7% στα Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων δεν ξεπέρασε τα €151 εκατ., όταν στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 έφθασε τα €454,2 εκατ. (μείωση κατά €303,2 εκατ.), με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί και το μερίδιο τους στη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων από 15,6% το πρώτο επτάμηνο του 2013 στο 5,8% το ίδιο επτάμηνο φέτος. Στην κατηγορία Τροφίμων και Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 82% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές συρρικνώθηκαν οριακά κατά 0,2%, από €2,121 δισεκ. το 2013 σε €2,118 δισεκ. το 2014. Στα Ποτά - Καπνό που αντιπροσωπεύουν το 12% των εξαγωγών του κλάδου Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση περιορίστηκε κατά 8% ή €27,4 εκατ. από €343,9 εκατ. το πρώτο επτάμηνο του 2013 σε €316,5 εκατ. το ίδιο επτάμηνο φέτος.

Αντίθετα, στις εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων παρουσιάστηκε άνοδος το πρώτο επτάμηνο του έτους, κατά 1,7% ή €101,4 εκατ., με την αξία τους να αγγίζει τα €5,9 δισεκ. από €5,8 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Η αύξηση ερμηνεύεται κυρίως από την άνοδο της ζήτησης για Χημικά και Συναφή Προϊόντα κατά 7,1% ή €104,2 εκατ. (από €1,5 δισεκ. κατά τον Ιανουάριο-Ιούλιο του 2013 σε €1,6 δισεκ. την ίδια περίοδο το 2014), καθώς και στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη κατά 4,7% ή €43,1 εκατ. (από €914 εκατ. το πρώτο

επτάμηνο του 2013 σε €957 εκατ.). Επίσης, ενίσχυση των εξαγωγικών επιδόσεων έλαβε χώρα στα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 2,1%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €1,21 δισεκ. από €1,18 δισεκ. πέρυσι. Στον αντίποδα, ελαφρώς πτωτικά κινήθηκαν οι εξαγωγές στα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη - που καλύπτουν το 36,8% των εξαγωγών του κλάδου Βιομηχανικών Προϊόντων - κατά 3,2% ή €71 εκατ. (από τα €2,25 δισεκ. το πρώτο επτάμηνο του 2013 στα €2,18 φέτος).

Τέλος, άνοδος σημειώθηκε στις εξαγωγές Πρώτων Υλών, της τάξης του 2% (από €539 εκατ. σε €550 εκατ.) και μείωση στις εξαγωγές Ειδών και Συναλλαγών μη Ταξινομημένων κατά Κατηγορίες, κατά 0,5% (από €345 εκατ. στα €343 εκατ.).

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφικό προορισμό, παρουσίασαν πτωτική τάση στις χώρες της Ευρωζώνης-15, στις οποίες κατευθύνθηκε το πρώτο επτάμηνο του έτους το 1/3 περίπου των ελληνικών προϊόντων -, της τάξης του 3,6%, προσεγγίζοντας τα €4,64 δισεκ. το τρέχον έτος από €4,8 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση-27 η πτώση ήταν ηπιότερη (2,2%) και τις εξαγωγές να περιορίζονται την υπό εξέταση περίοδο κατά €153,8 εκατ. (από €7,12 δισεκ. το πρώτο επτάμηνο του προηγούμενου έτους σε €6,97 δισεκ. την ίδια περίοδο φέτος). Σε επίπεδο χωρών της Ευρωζώνης-15 που απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής

Ένωσης, σημειώθηκε μικρή πτώση προς τη Γερμανία, κατά 1,3% ή €13,9 εκατ. (από €1,06 δισεκ. σε €1,05 δισεκ.) και σημαντική συρρίκνωση στην Ιταλία, κατά 7,1% ή €110,8 εκατ. (από €1,56 δισεκ. σε €1,45 δισεκ.), ενώ παρόμοια ήταν και η εικόνα για τις εξαγωγές στην Γαλλία, οι οποίες συρρικνώθηκαν κατά 6,3% ή €25,7 εκατ. (από €406,9 εκατ. πέρυσι σε €381,1 εκατ. φέτος). Αντίθετα, στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισπανία οι εξαγωγές παρουσίασαν παραπλήσια άνοδο, κατά 3,4% και 2,7%, αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €532,5 εκατ. (από €515,2 εκατ. το πρώτο επτάμηνο του 2013) και €357,7 εκατ. (από €348,1 εκατ.), αντίστοιχα. Σημειώνεται, ότι η μεγαλύτερη ποσοστιαία συρρίκνωση των εξαγωγών την εξεταζόμενη περίοδο στην Ευρωζώνη-15 σημειώθηκε στην Δανία, όπου έφτασε το 28,7% ή €22,5 εκατ. (από €78,5 εκατ. πριν ένα χρόνο σε €56 εκατ. φέτος), ενώ η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στην Πορτογαλία (+6,2% ή €4,6 εκατ.).

Σε σχέση με τις Χώρες της Νέας Διεύρυνσης, στις οποίες οι συνολικές εξαγωγές ανήλθαν κατά 5,6% ή €65,5 εκατ. (από €1,17 δισεκ. το 2013 σε €1,24 δισεκ. το 2014), η Κύπρος αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων, με σημαντική αύξηση σε σχέση με το πρώτο επτάμηνο του 2013 κατά 15,2% ή €94,4 εκατ. Παραπλήσιες, θετικές εξελίξεις προκύπτουν και για άλλες δύο χώρες που απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών από τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, την Πολωνία και την Τσεχία, όπου ενισχύθηκαν κατά

8% ή €13,3 εκατ. (ανερχόμενες σε €179,3 εκατ.), και κατά 42,1% ή €32,7 εκατ. (ανερχόμενες σε €110,5 εκατ.), αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη συρρίκνωση, κατά 54,2%, σημειώθηκε στη Σλοβενία, όπου οι ελληνικές εξαγωγές συρρικνώθηκαν κατά €75,1 εκατ. (από €138,6 εκατ. σε €63,5 εκατ.).

Σε ότι αφορά την Τουρκία, το σημαντικότερο εξαγωγικό προορισμό και φέτος, σημειώθηκε μικρή εξασθένιση, κατά 3% ή €55,8 εκατ., δηλαδή από τα €1,84 δισεκ. πέρυσι σε €1,79 δισεκ. το πρώτο επτάμηνο του 2014.

Η ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από τις χώρες των Βαλκανίων (περιοχή που έρχεται τρίτη στη λίστα με αυτές που απορροφούν τις περισσότερες ελληνικές εξαγωγές) μειώθηκε οριακά, κατά 1,1%, με την αξία τους να διαμορφώνεται σε €2,09 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2014 από €2,11 δισεκ. την ίδια περίοδο πέρυσι. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών προς: i) τη Βουλγαρία (η οποία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών τόσο στη συγκεκριμένη περιοχή όσο και συνολικά-4^{ος} σημαντικότερος προορισμός) κατά 6,5% ή €51,8 εκατ., ii) την Π.Γ.Δ.Μ., κατά 1,4% ή 5,8 εκατ. και iii) το Κόσοβο, όπου από τα €48,6 εκατ. το 2013 οι εξαγωγές δεν ξεπέρασαν σε €20 εκατ. το 2014 (μείωση 58,9%). Η μείωση προς αυτούς τους προορισμούς αντισταθμίστηκε εν μέρει από την άνοδο των εξαγωγών προς i) την Αλβανία, κατά 25,4% και ii) την Κροατία, κατά 44%.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοπήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013*	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2014*/2013*	2014*	2013*
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.585,5	2.919,7	-11,4%	16,7%	18,1%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	2.118,0	2.121,6	-0,2%	13,7%	13,2%
Ποτά και Καπνός	316,5	343,9	-8,0%	2,0%	2,1%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	151,0	454,2	-66,7%	1,0%	2,8%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	549,7	539,1	2,0%	3,6%	3,3%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	549,7	539,1	2,0%	3,6%	3,3%
ΚΑΥΣΙΜΑ	6.054,7	6.505,8	-6,9%	39,2%	40,4%
Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λπ.	6.054,7	6.505,8	-6,9%	39,2%	40,4%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	5.906,8	5.805,4	1,7%	38,3%	36,0%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	1.569,1	1.464,9	7,1%	10,2%	9,1%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	2.174,5	2.245,6	-3,2%	14,1%	13,9%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	1.205,7	1.180,6	2,1%	7,8%	7,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	957,4	914,3	4,7%	6,2%	5,7%
ΑΛΛΑ	343,2	344,9	-0,5%	2,2%	2,1%
Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	343,2	344,9	-0,5%	2,2%	2,1%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	15.439,9	16.114,9	-4,2%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής οι εξαγωγές περιορίστηκαν κατά 14,5% (από €703,3 εκατ. σε €601,3 εκατ.) κυρίως λόγω της πτώσης των εξαγωγών στις Η.Π.Α. από τα €583,2 εκατ. στα €468,9 εκατ. (-19,6%), παρά την άνοδο των εξαγωγών προς το Μεξικό και τον Καναδά κατά 12% και 7,7% αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές περιορίστηκαν και προς τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής (που μετά την Ευρωζώνη-15 απορροφούν τις περισσότερες ελληνικές εξαγωγές), κατά 11,2% (από €2,38 δισεκ. σε €2,11 δισεκ.), κυρίως λόγω της κατακόρυφης πτώσης των εξαγωγών προς τις χώρες της Βορείου Αφρικής, δηλαδή το Μαρόκο (-75,5% από τα €152 εκατ.

στα €37,2 εκατ.), τη Λιβύη (-72,3% από €476,6 εκατ. στα €132 εκατ.) και την Αλγερία (-€37,8% από €269,3 εκατ. σε €167,5 εκατ.). Η μείωση μετριάστηκε από τη σημαντική άνοδο στη Σαουδική Αραβία (+60,5%) όπου οι εξαγωγές ανήλθαν σε €393 εκατ., την Αίγυπτο (+39,2%) όπου ανήλθαν σε €532,4 εκατ. και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (+18,1%) όπου έφτασαν τα €212,1 εκατ. Σε δύο άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς ελληνικών προϊόντων στη Μέση Ανατολή, το Λίβανο και το Ισραήλ, οι εξαγωγές περιορίστηκαν κατά 13,2% και 38,9%, αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €274,1 εκατ. και 134,4 εκατ.

Διεύρυνση των εξαγωγών κατά 14,2% σημειώθηκε προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, οδηγώντας σε άνοδο τους στα €450,3 εκατ., εξέλιξη που προήλθε κυρίως από την ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Γεωργία, όπου ανήλθαν στα €92,2 εκατ. το πρώτο επτάμηνο φέτος (€60 εκατ. πέρυσι), την Ουκρανία - παρά τις γεωπολιτικές εξελίξεις στη χώρα - όπου έφτασαν τα €66,9 εκατ. (από €48,5 εκατ. το πρώτο επτάμηνο του 2013) και την Μολδαβία, προς την οποία έφτασαν τα €47,3 εκατ. (από €15,3 εκατ. το προηγούμενο έτος). Όμως, συρρίκνωση εξαγωγών σημειώθηκε προς το σημαντικότερο προορισμό της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής - τη Ρωσία, κατά 13,3% (από €244,1 εκατ. πριν ένα χρόνο στα €211,6 εκατ. φέτος).

Σημαντική συρρίκνωση στις εξαγωγές παρουσιάστηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2014 προς τις αγορές των χωρών της Λατινικής Αμερικής με την αξία τους να μειώνεται στα €43,9 εκατ. από €93 εκατ. ένα χρόνο πριν. Η εξασθένηση των εξαγωγικών επιδόσεων προς τις χώρες της οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη μείωση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Βραζιλία, κατά 70,3%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €22,1 εκατ. φέτος από €74,3 εκατ. πέρυσι.

Αντιθέτως, φαίνεται να διατηρείται η αύξηση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών που είχε διαφανεί τα προηγούμενα χρόνια προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς στο πρώτο επτάμηνο του 2014 καταγράφηκε

ενίσχυση των εξαγωγών προς αυτές κατά 25,2% σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, διαμορφώνοντάς τις στα €468,4 εκατ. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο τους προς τη Σιγκαπούρη (+18,6%, στα €220,4 εκατ.), τη Νότια Κορέα (+33,8%, στα €134,7 εκατ.) και την Ινδονησία (+76,6%, στα €61,8 εκατ.). Η άνοδος αυτή αντισταθμίζει, σε μεγάλο βαθμό, την έντονη εξασθένηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Κίνα το πρώτο επτάμηνο του 2014, κατά 26,7%, με τις εξαγωγικές ροές προς αυτή να διαμορφώνονται στα €178,4 εκατ. από €243,6 εκατ. πέρυσι.

Ανακεφαλαιώνοντας, η υποχώρηση των εξαγωγών προϊόντων στο πρώτο επτάμηνο φέτος προήλθε κυρίως από την πτώση των εξαγωγών Καυσίμων (-€451,1 εκατ. ή -6,9%) καθώς και Λαδιών και Λιπών Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης (-€303,2 εκατ. ή -66,7%), παρά την άνοδο των εξαγωγών των Χημικών και Συναφών προϊόντων (+€104,2 εκατ. ή +7,1%). Από τη σκοπιά της γεωγραφικής διασποράς των εξαγωγών, η ανακοπή της ανοδικής δυναμικής των προηγούμενων ετών οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση της ζήτησής τους από τους δύο βασικότερους εξαγωγικούς προορισμούς τους, δηλαδή τις χώρες της Ε.Ε.-15, καθώς και της Μέσης Ανατολής-Βόρειας Αφρικής. Την υποχώρηση δεν ανέκοψε η ενίσχυση των εξαγωγών προς τη Νοτιοανατολική Ασία και τις χώρες της Νέας Διεύρυνσης.

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2014 και 2013

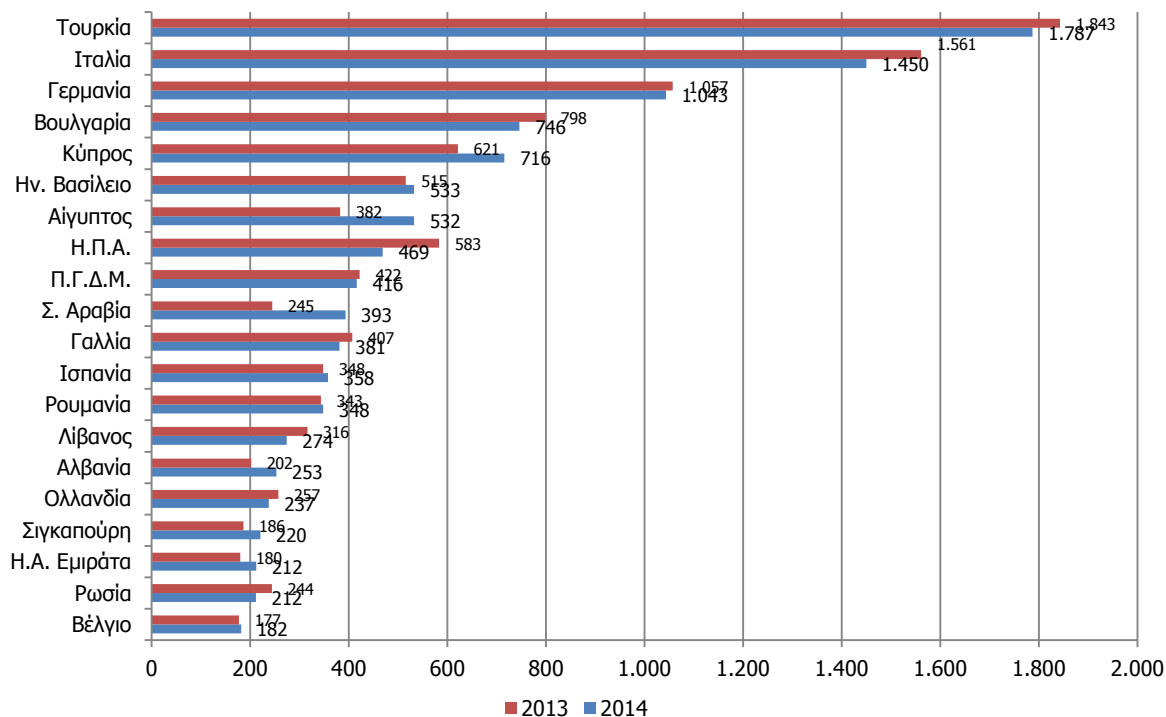
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013	2014/2013*	2014*	2013
Ο.Ο.Σ.Α. (29 χώρες)	7.751,9	7.994,5	-3,0%	50,2%	49,6%
Ε.Ε.-27	6.968,8	7.122,6	-2,2%	45,1%	44,2%
Ε.Ε.-15	4.637,5	4.809,7	-3,6%	30,0%	29,8%
Βόρεια Αμερική	601,3	703,3	-14,5%	3,9%	4,4%
Άλλες Ανεπτυγμένες Χώρες	110,6	102,3	8,1%	0,7%	0,6%
Υπόλοιπες Χώρες Ο.Ο.Σ.Α. (εκτός Νότιας Κορέας)	1.876,3	1.939,3	-3,3%	12,2%	12,0%
Βαλκάνια	2.087,2	2.109,5	-1,1%	13,5%	13,1%
Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών	450,3	394,2	14,2%	2,9%	2,4%
Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή	2.108,6	2.375,4	-11,2%	13,7%	14,7%
Χώρες Αφρικής (εκτός Βόρειας Αφρικής)	79,5	72,4	9,8%	0,5%	0,4%
Ν.Α. Ασία	468,4	374,3	25,2%	3,0%	2,3%
Λατινική Αμερική	43,9	93,0	-52,8%	0,3%	0,6%
Λοιπές Χώρες	1.739,0	1.969,9	-11,7%	11,3%	12,2%
ΣΥΝΟΛΟ	15.439,9	16.114,9	-4,2%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Διάγραμμα 3.10

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2014 και 2013

Πηγή: Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ. Επεξεργασία: Ι.Ο.Β.Ε.

Αυτές οι τάσεις αναμένεται να διατηρηθούν καθ' όλο το τρέχον έτος. Επιπλέον, εκτιμάται σημαντική επιβράδυνση της διεύρυνσης των εξαγωγών, η οποία σημειώθηκε προς τις χώρες της Κ.Α.Κ. στο περασμένο διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου, λόγω της πολιτικοοικονομικής αντιπαράθεσης που βρίσκεται σε εξέλιξη έκτοτε μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ρωσίας, εξαιτίας της γεωπολιτικής διένεξης της δεύτερης με την Ουκρανία. Από την άλλη πλευρά, η υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου θα επενεργήσει ανασχετικά σε εντονότερη πτώση των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων. **Τούτων δεδομένων, παραμένει η εκτίμηση ότι αξία των εξαγωγών συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών το 2014 θα προσεγγίσει τα €26,5 δισεκ. από €27,2 δισεκ. το 2013, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 2,5%.** Χωρίς τα πετρελαιοειδή αναμένεται να διαμορφωθεί φέτος στα €16,2 δισεκ., από €16,8 δισεκ. το 2013, καταγράφοντας μείωση της τάξης του 3,5%.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Η ανεργία περιορίστηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2014 στο 26,6%, από 27,8% στο πρώτο τρίμηνό του, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 έχει υποχωρήσει κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ. Αναλυτικά, ο αριθμός των ανέργων στο β' τρίμηνο φέτος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο περιορίστηκε κατά 62,2 χιλ.

άτομα (από τους 1.342,3 χιλ. στους 1.280,1 χιλ.), ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 κατά 47,8 χιλ. άτομα (1.327,9 άνεργοι το δεύτερο τρίμηνο του 2013). Σημειώνεται ότι τον περασμένο Ιούλιο η ανεργία περιορίστηκε περαιτέρω σε 25%, από 26% το Ιούνιο του 2014 και 27% τον Ιούλιο του 2013.

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παραμένει από το τρίτο τρίμηνο του 2012 το υψηλότερο στην Ε.Ζ.-18. Γενικότερα, τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ε.Ζ.-18 απαντώνται σε χώρες οι οποίες εισήλθαν στο Μηχανισμό Στήριξης, είτε έχουν εξέλθει πλέον από αυτόν, είτε όχι. Το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (24,7%) σημειώθηκε στην Ισπανία, στην οποία όμως η ανεργία παρουσίασε για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο συρρίκνωση. Ακολουθούν η Κύπρος, με ποσοστό ανεργίας 15,9% και η Πορτογαλία, όπου το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο, στο 14,4%. Στην Ιρλανδία, η ανεργία επίσης υποχώρησε για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο, στο 11,7%, ενώ στη Λετονία που από την 01/01/2014 είναι το 18^ο μέλος της Ευρωζώνης, διαμορφώθηκε στο 10,8%. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη-18 το δεύτερο τρίμηνο του 2014 καταγράφηκε στην Αυστρία (4,9%), και ακολουθούν η Γερμανία (5%), η Μάλτα (6%) και το Λουξεμβούργο (6,1%).

Όπως έχει αναφερθεί κατ' επανάληψη σε προηγούμενες εκθέσεις, **η άνοδος της ανεργίας τα τελευταία χρόνια προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση της απασχόλησης.** Ωστόσο, το δεύτερο

τρίμηνο του έτους η απασχόληση ενισχύθηκε, κατά 1,6% ή 55,4 χιλ. άτομα σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014 (από 3.483,7 χιλ. σε 3.539,1 χιλ.), ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 ήταν αυξημένη κατά μόλις 0,1% ή 4,1 χιλ. άτομα (3.535 χιλ. απασχολούμενοι το δεύτερο τρίμηνο του 2013). Επισημαίνεται το παραμένον πολύ χαμηλό επίπεδο απασχόλησης, που είναι το χαμηλότερο τουλάχιστον από το 1998.

Σε ότι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας, **η ανεργία στην Ελλάδα συνεχίζει να πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άντρες**, καθώς το ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες στο δεύτερο τρίμηνο φέτος ήταν 7,1 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με αυτό των ανδρών. Η ανεργία στους άνδρες την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου του τρέχοντος έτους (24%) είναι ελαφρώς μικρότερη τόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (24,4%) όσο και σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 (24,6%). Στις γυναίκες, ενώ η ανεργία το δεύτερο τρίμηνο του 2014 ήταν χαμηλότερη κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2013 (31,1% έναντι 31,5%), ήταν οριακά αυξημένη, κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους (30,8%). Στην Ε.Ζ.-18, η διαφορά της ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών την ίδια περίοδο ήταν οριακή, καθώς δεν ξεπερνούσε τις 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Αναλυτικά, το ποσοστό ανεργίας στους άνδρες το β' τρίμηνο του 2014 δεν ξεπέρασε το 11,4% και είναι χαμηλότερο

τόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο του έτους (11,6%) όσο και ως προς το δεύτερο τρίμηνο του 2013 (11,9%). Στις γυναίκες, το ποσοστό ανεργίας δεν ξεπερνάει το 11,7% και είναι μειωμένο κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του προηγούμενου τριμήνου του έτους και κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2013 (12,1%).

Από τη σκοπιά της **ηλικιακής διάρθρωσης**, η ανεργία είναι διαχρονικά είναι πολύ πιο οξυμένη στα άτομα νεαρής ηλικίας, όμως αποκλιμακώθηκε αισθητά στο δεύτερο φετινό τρίμηνο. Την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου 2014 η ανεργία των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών συρρικνώθηκε κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013, από 59,2% σε 52%. Η ανεργία στα άτομα 25-29 ετών μειώθηκε για πρώτη φορά από το τέταρτο τρίμηνο του 2008, σε 40%, έναντι 44,1% το δεύτερο τρίμηνο πέρυσι. Στα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-44 ετών η ανεργία δεν παρουσίασε αύξηση για πρώτη φορά μεταξύ των ίδιων τριμήνων διαφορετικού έτους, παραμένοντας στο 25,5%. Στην ηλικιακή ομάδα άνω των 65 ετών το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε για πρώτη φορά μεταξύ ίδιων τριμήνων από το 2009, κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες (από 10,9% σε 10,2%). Στον αντίποδα, στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες εντός ενός έτους, από 18,8% στο δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε 19,9% το β' τρίμηνο φέτος, ρυθμός αύξησης της

ανεργίας χαμηλότερος από τον αντίστοιχο περυσινό (+2,8 ποσοστιαίες μονάδες).

Από την άλλη πλευρά, η παραμένουσα αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας αντικατοπτρίζεται στην αύξηση του αριθμού των ανέργων που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Από την έναρξη της ύφεσης στην Ελλάδα το τρίτο τρίμηνο του 2008 το ποσοστό των **μακροχρόνια ανέργων** ανήλθε κατά 24,9 ποσοστιαίες μονάδες, φθάνοντας στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 το 74,4% (952,2 χιλ. άτομα), 9,3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο εκείνου πριν ένα χρόνο (65,1% ή 864,7 χιλ. άτομα). Ακολούθως, το ποσοστό των **νέων ανέργων** παρουσίασε μείωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, καθώς διαμορφώθηκε στο 22,8%, από 23,6% το δεύτερο τρίμηνο του 2013.

Η ανεργία συνεχίζει να μαστίζει περισσότερο όσους έχουν **χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης**, όμως σε 5 από τις 8 κατηγορίες με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης σημειώθηκε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο μείωση της ανεργίας σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Αναλυτικά, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζεται στα άτομα που έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του Δημοτικού (43,3% το δεύτερο τρίμηνο του 2014 έναντι 39,7% πριν ένα χρόνο) ή δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (34,8% φέτος, από 43,6% ένα χρόνο πριν). Έπεται το ποσοστό ανεργίας τα άτομα που έχουν λάβει απολυτήριο Γυμνασίου,

με περίπου ένα στα τρία άτομα (32%) να μην έχει απασχόληση, ωστόσο το ποσοστό αυτό είναι μειωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό πριν ένα χρόνο (32,8%). Οριακά χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζεται στα άτομα με απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης (29,5% από 29,6%), ενώ περιορισμένο στα επίπεδα του εθνικού ποσοστού ανεργίας είναι το ποσοστό ανεργίας των ατόμων που είναι απόφοιτοι Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (27,5% στο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου 2014, από 30,7% στο αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο). Σε επίπεδο χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο κυμαίνεται το ποσοστό ανεργίας των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (26,2% από 27% πέρυσι). Χαμηλότερα αυτού είναι τα ποσοστά ανεργίας των ατόμων που έχουν πτυχίο ανώτατης σχολής (19% από 17,9% όμως το δεύτερο τρίμηνο πέρυσι) ή μεταπτυχιακό - διδακτορικό τίτλο (13,4% από 14,4% το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι).

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, σημειώνεται εξασθένισή της σε οκτώ από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ανεργία παρουσιάζει πτωτική τάση σε περιφέρειες που παραδοσιακά αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα με την απασχόληση, όπως η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη και η Δυτική Μακεδονία, ενώ στην Κεντρική Μακεδονία η ανεργία μειώθηκε για πρώτη φορά ύστερα από το τέταρτο τρίμηνο του 2008. Παράλληλα, η ανεργία συρρικνώθηκε και σε περιφέρειες που

συγκεντρώνεται πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού (Αττική, για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο) ή σημαντική βιομηχανική δραστηριότητα (Στερεά Ελλάδα, για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο), ενώ στις περιφέρειες με πτωτική τάση στην ανεργία περιλαμβάνονται και η Θεσσαλία, το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη. Η μεγαλύτερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 παρουσιάστηκε στην Δυτική Μακεδονία (-5,3 ποσοστιαίες μονάδες) και την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (-3,5 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή μείωση παρουσίασε το ποσοστό ανεργίας στη Στερεά Ελλάδα (-0,2 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ στην Αττική η μείωση ήταν της τάξης των 1,1 ποσοστιαίων μονάδων. Αντιθέτως, άνοδος παρουσιάστηκε στα Ιόνια Νησιά (+4,7 ποσοστιαίες μονάδες), την Πελοπόννησο (+1,9 ποσοστιαίες μονάδες), τη Δυτική Ελλάδα (+1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και την Ήπειρο (+1,1 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ οριακή ήταν η αύξησή της στο Βόρειο Αιγαίο (+0,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το δεύτερο τρίμηνο του 2014 καταγράφηκε στη Δυτική Ελλάδα (29,9% από 28,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013), με την Κεντρική Μακεδονία να ακολουθεί με λίγο χαμηλότερο ποσοστό (29,4% από 30,3%) και την Ήπειρο να έπεται (28,3% από 27,2% το β' τρίμηνο του προηγούμενου έτους). Ακολουθούν με ίδιο ουσιαστικά ποσοστό ανεργίας και κοντά στον εγχώριο μέσο όρο οι περιφέρειες Αττικής (27,4% από 28,5% πριν ένα χρόνο) και Δυτικής Μακεδονίας (27,3%), ενώ το χαμηλότερο

ποσοστό παρουσιάστηκε στο Νότιο Αιγαίο, 17,9%, όταν την ίδια περίοδο πέρυσι έφθανε το 19,8%, με την περιφέρεια Ιονίων Νήσων να ακολουθεί, στην οποία όμως η ανεργία διευρύνθηκε, σε 21,1% από μόλις 16,4% το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι.

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση στον αριθμό των ανέργων σημειώθηκε στη Δυτική Μακεδονία, της τάξης του 17,2% (από 37,2 χιλ. άτομα το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε 30,8 χιλ. το δεύτερο τρίμηνο του 2014) και ακολουθεί η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη όπου οι άνεργοι μειώθηκαν κατά 8,7 χιλ. άτομα (ή 12,4%) από τα 70,1 χιλ. σε 61,4 χιλ. το δεύτερο τρίμηνο φέτος. Σχεδόν διψήφιο ήταν το ποσοστό μείωσης των ανέργων (9,9%) στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με τον αριθμό των ανέργων να περιορίζεται από τους 31,2 χιλ. στους 28,1 χιλ. (3,1 χιλ. λιγότεροι άνεργοι). Στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας το ποσοστό μείωσης των ανέργων κυμάνθηκε από 3,5% (Στερεά Ελλάδα) έως 3,8% (Θεσσαλία), με τον αριθμό των ανέργων να περιορίζεται κατά 2,3 χιλ. (από τους 65,3 χιλ. στους 63 χιλ.), 8,9 χιλ. (από τους 241,1 χιλ. στους 232,2 χιλ.) και 3,1 χιλ. (από τους 81,2 χιλ. στους 78,1 χιλ.) αντίστοιχα. Στην Αττική, η οποία συγκεντρώνει το 38% του εργατικού δυναμικού της χώρας, η ανεργία μειώθηκε κατά 4,3% ή 22,4 χιλ. άτομα (από 523,5 χιλ. σε 501,1 χιλ.). Αντίθετα, σημαντική άνοδος του αριθμού των ανέργων, κατά 28,9% σημειώθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2014 στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων, με τον αριθμό

των ανέργων να ανέρχεται στους 19,6 χιλ. από 15,2 χιλ. το ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Ηπιότερη αύξηση παρουσίασε ο αριθμός των ανέργων στην Πελοπόννησο (+9,3% ή +5 χιλ. άτομα), την Δυτική Ελλάδα (+3,6% ή +2,9 χιλ. άτομα) και την Ήπειρο (+2,6% ή +1,0 χιλ. άτομα).

Σε επίπεδο **βασικών οικονομικών τομέων**, στο **Δευτερογενή Τομέα παραγωγής** σημειώθηκε εκ νέου μείωση της απασχόλησης, κατά 3,7% στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου φέτος, σε συνέχεια μείωσης κατά 10,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Ακολουθώντας, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 20,5 χιλ., από 552,3 χιλ. σε 531,8 χιλ. το ίδιο τρίμηνο φέτος. Στον **Πρωτογενή Τομέα** η απασχόληση μειώθηκε κατά 1,1% σε συνέχεια μείωσης κατά 0,7% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Ο αριθμός των απασχολούμενων στον εν λόγω τομέα συρρικνώθηκε κατά 5,2 χιλ. άτομα, από τους 481,1 χιλ. στους 475,9 χιλ. Ωστόσο, στον **Τριτογενή Τομέα** η απασχόληση αυξήθηκε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, κατά 1,2%, σε αντίθεση με το δεύτερο τρίμηνο του 2013, κατά το οποίο η απασχόληση περιορίστηκε κατά 4,9%. Οι εργαζόμενοι στον τομέα αυξήθηκαν κατά 29,7 χιλ. (από 2.501,6 χιλ. σε 2.531,3 χιλ.).

Προχωρώντας στα στοιχεία για τους **επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας**, το δεύτερο τρίμηνο του 2014 σε έντεκα από αυτούς (Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία, Μεταποίηση, Κατασκευές, Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο-Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσικλετών, Ενημέρωση-Επικοινωνία,

Χρηματοπιστωτικές-Ασφαλιστικές Δραστηριότητες, Επαγγελματικές-Επιστημονικές-Τεχνικές Δραστηριότητες, Δημόσια Διοίκηση-Άμυνα-Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση, Δραστηριότητες Ανθρώπινης Υγείας-Κοινωνικής Μέριμνας, Δραστηριότητες Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, Δραστηριότητες Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων) παρουσιάζεται κάμψη της απασχόλησης, σε έναν (Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας) ο αριθμός των απασχολούμενων δεν μεταβλήθηκε, ενώ στους υπόλοιπους εννέα (Ορυχεία-Λατομεία, Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος-Φυσικού Αερίου-Ατμού - Κλιματισμού, Παροχή Νερού - Επεξεργασία Λυμάτων-Διαχείριση Αποβλήτων - Δραστηριότητες Εξυγίανσης, Μεταφορά - Αποθήκευση, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Κατάλυματος και Εστίασης, Διοικητικές-Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, Εκπαίδευση, Τέχνες - Διασκέδαση - Ψυχαγωγία, Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών), η απασχόληση ενισχύθηκε σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013.

Η μεγαλύτερη μείωση στην απασχόληση σημειώθηκε στον κλάδο Χρηματοπιστωτικών - Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων, της τάξης του 13,8% (-15,3 χιλ. εργαζόμενοι), ενώ ακολουθούν με παραπλήσια ποσοστά μείωσης οι κλάδοι των Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών ως Εργοδοτών και των Κατασκευών, όπου η απασχόληση συρρικνώθηκε κατά 10,7% (από 53,4 χιλ. άτομα το δεύτερο τρίμηνο του 2013 στα 47,7 χιλ. το ίδιο τρίμηνο φέτος) και 10,4% (από τα 165,4 χιλ. άτομα το δεύτερο τρίμηνο του 2013 στα 148,2 χιλ. το ίδιο τρίμηνο φέτος),

αντίστοιχα. Σημειώνεται, όμως ότι παρότι η απασχόληση στις Κατασκευές συρρικνώθηκε εκ νέου, στον συναφή κλάδο της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας η απασχόληση παρέμεινε σταθερή (2,3 χιλ. εργαζόμενοι τόσο το β' τρίμηνο του 2013 όσο και το β' τρίμηνο του 2014). Σε δύο σημαντικούς κλάδους για την ελληνική οικονομία, τη Μεταποίηση και το Χονδρικό - Λιανικό Εμπόριο, παρουσιάστηκε εκ νέου πτώση στην απασχόληση κατά 2,5% (από 326,8 χιλ. το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε 318,5 χιλ. το ίδιο τρίμηνο φέτος) και 2,3% (από 639 χιλ. το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε 624,5 χιλ. το ίδιο τρίμηνο φέτος), αντίστοιχα, ωστόσο η πτώση επιβραδύνεται, ενώ στον κλάδο Δημόσιας Διοίκησης η απασχόληση περιορίστηκε κατά 2,7%, παρότι την ίδια περίοδο πέρυσι αυξανόταν κατά 2,2%.

Από τους κλάδους που παρουσιάζουν αύξηση στην απασχόληση, η μεγαλύτερη σημειώθηκε στις Διοικητικές-Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, κατά 44,3% (από 59,8 χιλ. άτομα σε 86,3 χιλ.) παρότι το ίδιο τρίμηνο πέρυσι συρρικνωνόταν κατά 17,2%. Εξίσου σημαντική ήταν η ενίσχυση της απασχόλησης στις Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία, κατά 19% (από 40,6 χιλ. άτομα σε 48,3 χιλ. άτομα), όταν την ίδια περίοδο πέρυσι περιοριζόταν κατά 0,7%. Στο σημαντικό για την εθνική οικονομία κλάδο Παροχής Καταλύματος και Εστίασης η απασχόληση ενισχύθηκε σε εξίσου σημαντικό βαθμό, για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, κατά 14,6% (+38,5 χιλ. εργαζόμενοι), όταν το δεύτερο τρίμηνο του 2013 παρουσίασε μείωση

4%. Στους κλάδους παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος-Φυσικού Αερίου - Ατμού - Κλιματισμού και παροχής Νερού-Επεξεργασίας Λυμάτων-Διαχείρισης Απόβλητων-Δραστηριοτήτων Εξυγίανσης, η απασχόληση ενισχύθηκε στο μιν πρώτο κατά 6% στο δε δεύτερο κατά 11,8%, ενώ τέλος στον κλάδο της Εκπαίδευσης ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 5,7%, από τους 277,4 χιλ. άτομα στα 293,3 χιλ. άτομα.

Συμπερασματικά, τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο δείχνουν ότι η αύξηση στην απασχόληση κυρίως από:

α) τον Τουρισμό (+38,5 χιλ. άτομα), λόγω της ανόδου των τουριστικών αφίξεων το συγκεκριμένο τρίμηνο κατά 16% ή κατά 631 χιλ. άτομα (από 3,95 εκατ. τουρίστες σε 4,58 εκατ.¹²) περίπου,

β) τις Υποστηρικτικές-Διοικητικές Δραστηριότητες (+26,5 χιλ. άτομα), λόγω της ωρίμανσης του προγράμματος πεντάμηνης κοινωφελούς εργασίας το οποίο ξεκίνησε εντός του πρώτου τριμήνου του 2014 και

γ) την Εκπαίδευση (+15,9 χιλ. άτομα), για τον ίδιο λόγο με την αύξηση στις Υποστηρικτικές-Διοικητικές Δραστηριότητες παρά την υποχώρηση της απασχόλησης στις Κατασκευές (-17,2 χιλ. άτομα), το Χονδρικό - Λιανικό Εμπόριο (-14,5 χιλ. άτομα) και τις Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες (-15,3 χιλ. άτομα).

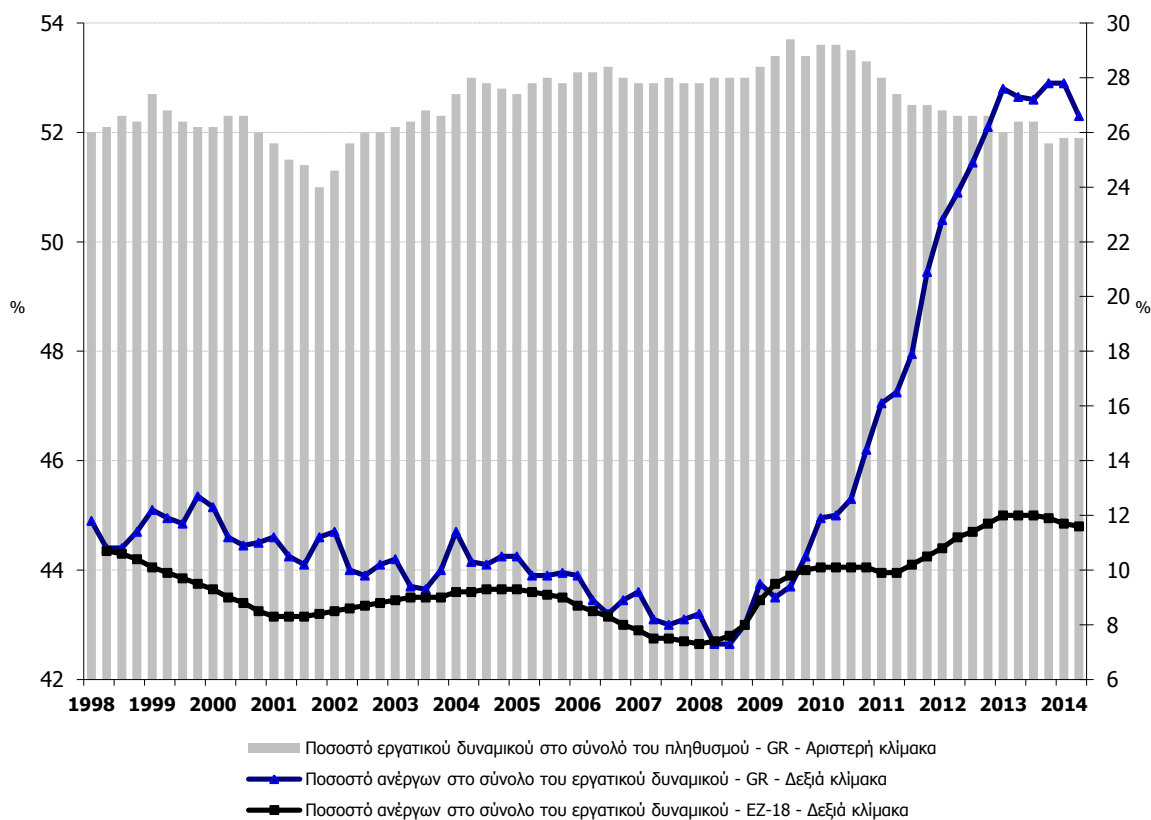
¹² Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων για τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας.

Το αρχικό τρίμηνο του 2014, το **κόστος εργασίας στον ιδιωτικό τομέα** παρουσίασε μικρή αύξηση 1,9% - για πρώτη φορά από δεύτερο τρίμηνο του 2010 - σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, κατά το οποίο μειώθηκε κατά 12,7%, ενώ το κόστος εργασίας **στον δημόσιο τομέα**, μετά την υποχώρηση του το τελευταίο τρίμηνο του

2013 κατά 7,6%, παρουσίασε, όπως και τρίτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, άνοδο κατά 2,5% σε αντίθεση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 όπου περιοριζόταν κατά 11,7%. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί η παράλληλη εξέλιξη των μεταβολών των δύο μεγεθών από το τελευταίο τρίμηνο του 2012.

Διάγραμμα 3.11

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας 3.10

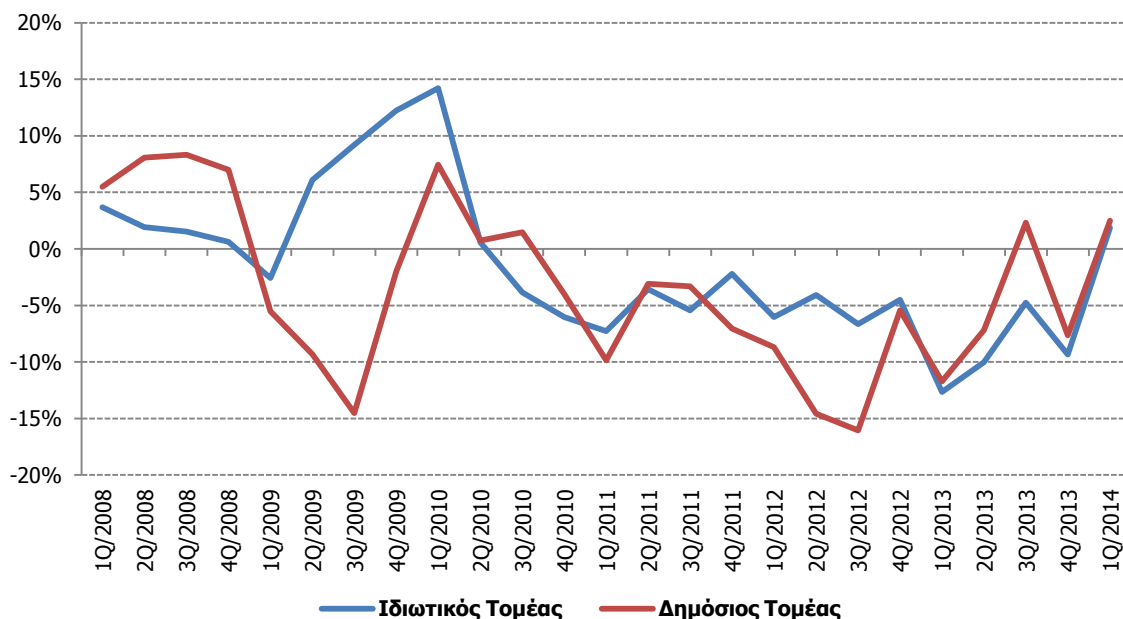
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό				
		Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	9.156,0	51,4	4.202,1	89,2	508,4	10,8
2002	9.188,3	51,8	4.265,0	89,7	492,7	10,4
2003	9.234,9	52,3	4.353,2	90,2	472,7	9,8
2004	9.285,3	52,9	4.389,5	89,4	520,0	10,6
2005	9.332,4	52,9	4.443,6	90,0	493,6	10,0
2006	9.374,1	53,1	4.527,5	91,0	448,2	9,0
2007	9.412,3	52,9	4.564,1	91,6	418,4	8,4
2008	9.435,1	53,0	4.610,5	92,3	387,9	7,8
2009	9.431,1	53,4	4.556,0	90,4	484,7	9,6
A' τρίμηνο 2010	9.418,1	53,6	4.446,0	88,1	600,2	11,9
B' τρίμηνο 2010	9.405,4	53,6	4.436,5	88,0	604,6	12,0
Γ' τρίμηνο 2010	9.393,1	53,5	4.398,0	87,4	631,9	12,6
Δ' τρίμηνο 2010	9.381,0	53,3	4.278,5	85,6	720,8	14,4
2010	9.399,4	53,5	4.389,8	87,3	639,4	12,7
A' τρίμηνο 2011	9.374,4	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1
B' τρίμηνο 2011	9.373,1	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5
Γ' τρίμηνο 2011	9.372,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9
Δ' τρίμηνο 2011	9.371,7	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9
2011	9.372,9	52,7	4.054,4	82,2	881,8	17,9
A' τρίμηνο 2012	9.364,7	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8
B' τρίμηνο 2012	9.351,2	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8
Γ' τρίμηνο 2012	9.338,0	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9
Δ' τρίμηνο 2012	9.325,3	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2
2012	9.344,8	52,3	3.695,0	75,6	1.195,1	24,4
A' τρίμηνο 2013	9.316,5	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6
B' τρίμηνο 2013	9.311,7	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3
Γ' τρίμηνο 2013	9.307,1	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2
Δ' τρίμηνο 2013	9.302,7	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8
2013	9.309,5	52,1	3.513,2	72,5	1.330,4	27,5
A' τρίμηνο 2014	9.295,8	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8
B' τρίμηνο 2014	9.286,6	51,9	3.539,1	73,4	1.280,1	26,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη του Κόστους Εργασίας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα (Q1/2008-Q1/2014)

Πηγή: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Οι σταθεροποιητικές τάσεις που εμφανίζει η ελληνική οικονομία, όπως αυτές αντικατοπτρίζονται κυρίως στη σημαντική επιβράδυνση της πτώσης του Α.Ε.Π. το δεύτερο τρίμηνο του έτους στο 0,3%, θα επιτρέψουν τη μικρή υποχώρηση της ανεργίας σε ετήσια βάση για πρώτη φορά από το 2008. Εκτός από τη γενική εξέλιξη του προϊόντος, τη συνέχιση της υποχώρησής της η οποία εκδηλώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο ευνοούν, η σταθερή ενίσχυση του διεθνούς τουριστικού ρεύματος και η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, καθώς με στοιχεία εννιαμήνου για το τρέχον έτος οι τουριστικές αφίξεις ήταν αισθητά αυξημένες (+14,3%¹³) σε

σχέση με το αντίστοιχο εννεάμηνο της προηγούμενης χρονιάς, δημιουργώντας απασχόληση σε εποχικές δραστηριότητες.

Την αύξηση της απασχόλησης εξαιτίας της μικρής αναθέρμανσης της οικονομίας θα ευνοήσει, εκτός από τις εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας κατά τα τελευταία χρόνια, και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για τους ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. κατά 3,9% από τον Ιούλιο του 2014. Στον αντίποδα, η επίδραση της πραγματοποίησης 6.500 προγραμματισμένων απολύσεων στο δημόσιο τομέα εντός του 2014, δεν αναμένεται να ανακόψει σημαντικά την αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες, **η εκτίμηση του ΙΟΒΕ για το μέσο επίπεδο της ανεργίας το**

¹³ Σύμφωνα με τα τελευταία (προσωρινά) στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας αυξήθηκαν από τα 11,4 εκατ. το πρώτο εννιάμηνο του 2013 στα 13 εκατ. την ίδια περίοδο του 2014 (αύξηση κατά 1,6 εκατ. αφίξεις).

2014 δεν μεταβάλλεται: Από 27,5% πέρυσι εκτιμάται ότι θα μειωθεί στο 26,7% φέτος.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης καταγράφεται υποχώρηση σε όλους τους υπό εξέταση τομείς της ελληνικής οικονομίας, εκτός της Βιομηχανίας, κατά το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου σε σχέση με το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2014.** Πιο συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις για την απασχόληση παρουσίασαν κάμψη το τρίτο τρίμηνο του έτους συγκριτικά με το δεύτερο, εντονότερη στον τομέα των Κατασκευών και ηπιότερη στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο. Στη Βιομηχανία, ο σχετικός δείκτης καταγράφει μικρή άνοδο το τρέχον τρίμηνο. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώνεται βελτίωση στις προβλέψεις των υπόλοιπων τομέων, με μεγαλύτερη εκείνη στις Υπηρεσίες. Στο Λιανικό Εμπόριο καταγράφεται σταθερότητα. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση αμβλύνεται το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014 σε σχέση με το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου και διαμορφώνεται σε θετικό πλέον πρόσημο, στις +6 (από -6) κατά μέσο όρο μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος

τριμηνιαίος δείκτης είναι επίσης υψηλότερος, κατά 11 μονάδες. Το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα αυξάνεται στο 13% (από 8%), ενώ περιορίζεται κατά το ήμισυ, φθάνοντας στο 7%, το ποσοστό εκείνων που αναμένουν πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους το επόμενο διάστημα. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (80%) προβλέπει και πάλι σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις για το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου σε σχέση με το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2014 επιδεινώνονται, με το σχετικό δείκτη να λαμβάνει αρνητικό πρόσημο τον Σεπτέμβριο, για πρώτη φορά μετά τον φετινό Ιανουάριο. Συγκεκριμένα, το τρέχον τρίμηνο, ο μέσος δείκτης διαμορφώνεται χαμηλότερα κατά 10 μονάδες, περιοριζόμενος στις +8, αυξημένος όμως κατά 16 μονάδες σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2013. Οι επιχειρήσεις του τομέα που προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας εκφράζονται από το 21% (από 18%) του συνόλου, ενώ μειώνονται στο 29% (από 36%) όσοι αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η υποχώρηση του συνολικού δείκτη του τομέα εκπορεύεται τόσο από την αρνητική μεταβολή στις Ιδιωτικές Κατασκευές, με το σχετικό μέσο δείκτη να φθάνει στις -21 (από -12) μονάδες, όσο και από την

επιδείνωση στα Δημόσια Έργα (+16 από +29 μονάδες κατά μέσο όρο ο δείκτης).

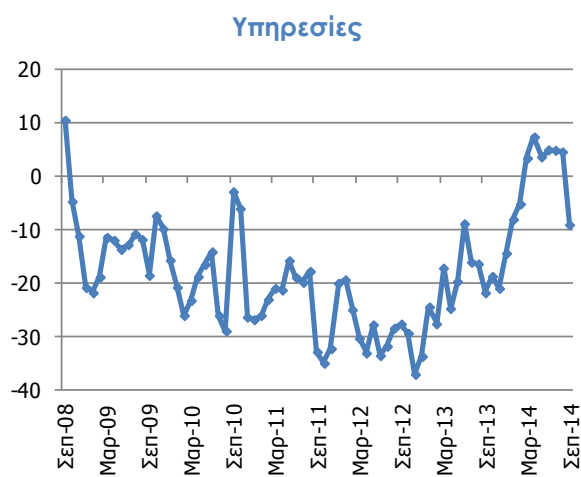
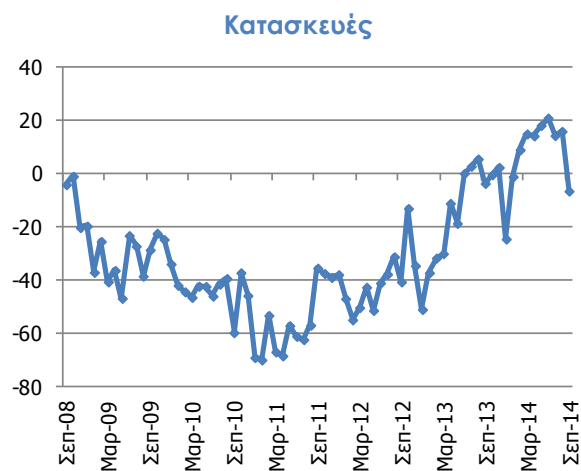
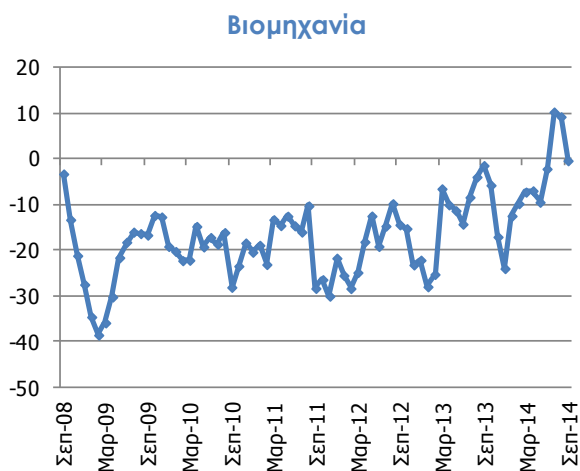
Στις Υπηρεσίες, οι θετικές προβλέψεις για την απασχόληση το β' τρίμηνο του 2014, δίνουν τη θέση τους σε μικρή υποχώρηση και ισοσκελισμένο μέσο ισοζύγιο κατά το γ' τρίμηνο του έτους. Συγκριτικά με το αντίστοιχο περσινό διάστημα όμως, η βελτίωση που καταγράφουν είναι αισθητή. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο ισοσκελίζεται κατά το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου (από +5 μονάδες το β' τρίμηνο και -18 το γ' τρίμηνο του 2013), ενώ από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 13-14% αναμένει εκ νέου μείωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο να περιορίζεται στο 14% (από 18%). Σε κλαδικό επίπεδο, οι τάσεις είναι μικτές: οι σχετικές προβλέψεις έχουν επιδεινωθεί στα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία, τις Χερσαίες μεταφορές και στην Πληροφορική, ενώ αντίθετα έχουν βελτιωθεί στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τέλος, το πρόσημο των επιμέρους μέσων τριμηνιαίων δεικτών είναι θετικό στα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και

ισοσκελισμένο στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Ελαφρώς πτωτικά κινείται και ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κατά το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, υποχωρώντας στις +11 (από +16) μονάδες. Η επίδοση αυτή βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με την αντίστοιχη περυσινή. Το 7% (από 12%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ μειώνεται στο 18% (από 28%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδο της απασχόλησης, με εκείνους που αναμένουν σταθερότητα να αντιπροσωπεύονται από το 75% του συνόλου (από 61%). Αναλυτικότερα, στους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται άνοδος στο ισοζύγιο των προβλέψεων της απασχόλησης σε όλους, εκτός από τα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνό και τα Πολυκαταστήματα, όπου ο σχετικός δείκτης υποχωρεί. Τέλος, ο δείκτης της προβλεπόμενης απασχόλησης το τρέχον τρίμηνο είναι θετικός στα Οχήματα & Ανταλλακτικά, τα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνό και τα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση και ισοσκελισμένος στα Πολυκαταστήματα.

Διάγραμμα 3.13

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων ≡ διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο τρίτο τρίμηνο του 2014 παρατηρείται συνέχιση της αποπληθωριστικής τάσης, που είναι έκδηλη στην ελληνική οικονομία τον τελευταίο ενάμισι χρόνο. Συγκεκριμένα, εμφανίζονται ελαφρώς ασθενέστερες αποπληθωριστικές πιέσεις (-0,6%) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 (-1%), αλλά και με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (-1,5%). Στην διατήρηση της αρνητικής μεταβολής των τιμών συνέβαλαν κατά κύριο λόγο η

συνέχιση της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος, με μικρότερο ρυθμό από ότι το 2013, μέσω του επακόλουθου περιορισμού της καταναλωτικής ζήτησης. Στον αντίποδα, η αύξηση της απασχόλησης από το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, που εκτιμάται ότι διευρύνθηκε τους καλοκαιρινούς μήνες σε εποχικές δραστηριότητες, αποκλιμάκωσε την πτώση των τιμών. Έτσι στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους σημειώνεται αποπληθωρισμός στην Ελλάδα, με τον ΓΔΤΚ να μειώνεται κατά

1,1% όταν το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 ο δείκτης μειώθηκε κατά 0,5%.

Σε κλαδικό επίπεδο, στο εννιάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου στην πλειονότητα των επιμέρους κατηγοριών αγαθών και υπηρεσιών καταγράφηκε πτώση τιμών. Ηπιότερο ρυθμό μείωσης των τιμών παρουσίασαν οι Μεταφορές, (-1%), η Στέγαση και τα Διαρκή Αγαθά, κατά 1,1% σε αμφότερους τους δύο τελευταίους. Το Σεπτέμβριο του 2013 οι τιμές στις Μεταφορές είχαν υποχωρήσει (-2,1%), στον κλάδο Στέγασης είχαν πραγματοποιήσει αξιοσημείωτη αύξηση (7,7%), ενώ στα Διαρκή αγαθά είχαν σημειώσει μείωση (-4%). Ταχύτερη ήταν φέτος η μείωση των τιμών στη Διατροφή, όπου ο σχετικός δείκτης μειώθηκε κατά 1,9% αντιστρέφοντας την περυσινή οριακά ανοδική του πορεία (0,3%), γεγονός που συνέβαλε στη συγκράτηση της μείωσης του πραγματικού εισοδήματος των χαμηλότερων εισοδηματικά νοικοκυριών.

Οι τιμές στα Ξενοδοχεία και στην Αναψυχή κινήθηκαν σε παρεμφερείς, με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο πτωτικούς ρυθμούς, παρά την αυξημένη τουριστική ζήτηση. Συγκεκριμένα οι τιμές σε αυτούς τους κλάδους κατέγραψαν αποκλιμάκωση της τάξης του -1,8% και -2,6%, ενώ πέρυσι μειώνονταν κατά 1,8% και 3%.

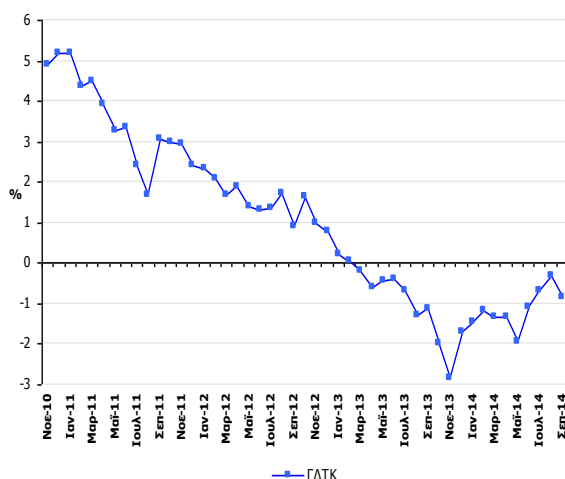
Στον κλάδο της ένδυσης και υπόδησης, ο δείκτης τιμών καταγράφει μεγάλη μείωση

σε σχέση με πέρυσι κατά -2,7% έναντι αύξησης 1,0% στο εννιάμηνο του 2013. Η μειωμένη ζήτηση των προηγούμενων περιόδων, οδήγησε σε παρατεταμένες περιόδους εκπτώσεων στο λιανικό εμπόριο πράγμα που δικαιολογεί την πτωτική πορεία του δείκτη. Την υψηλότερη αρνητική μεταβολή παρουσίασαν οι κατηγορίες Άλλα Αγαθά και Υπηρεσίες, καθώς και η Εκπαίδευση, με πτώση 3,8% και 3,9% αντίστοιχα, όσο περίπου και πέρυσι (-3,5% και -4%).

Αντίρροπα στην πτωτική τάση των περισσότερων κατηγοριών του ΓΔΤΚ κινούνται οι κλάδοι Αλκοολούχων Ποτών-Καπνού, Υγείας και τον Επικοινωνιών, στους οποίους σημειώθηκαν θετικοί ρυθμοί μεταβολής στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους. Ο πρώτος κατέγραψε αύξηση της τάξης του 1,7%, πιο συγκρατημένη από την αύξηση κατά 3,4% στην ίδια περίοδο του 2013. Στον κλάδο της Υγείας παρατηρήθηκε συνέχιση της ανοδικής τάσης των τιμών, σε συνέχεια της αύξησης τους την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου. Συγκεκριμένα σημειώθηκε αύξηση 2,4%, σε αντίθεση με τη μείωση της τάξης του 3,8% στην περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2013. Τέλος, οι τιμές σταθεροποιήθηκαν στις Επικοινωνίες (+0,1%), ενώ την αντίστοιχη χρονική περίοδο πέρυσι παρατηρήθηκε μεταβολή -4,7%.

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Ο Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα παρουσίασε υποχώρηση κατά 1,2% στην περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους, έναντι οριακής μείωσης 0,4% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Συγκεκριμένα, μετά τη μεγάλη αρνητική μεταβολή του Μαΐου, κατά 1,5%, η μείωση του Εν.ΔΤΚ εισήλθε σε φάση αποκλιμάκωσης, η οποία δεν οδήγησε έως τον Αύγουστο σε άνοδό του. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα βρίσκονταν ανάμεσα στις 4 χώρες τις Ευρωζώνης-18 (Κύπρος -0,3%, Πορτογαλία -0,2%, Σλοβακία-0,1%) με αποπληθωρισμό βάση του Εν.ΔΤΚ. Η εικόνα αυτή φαίνεται να αντιστρέφεται.

Όσον αφορά στο μέσο ρυθμό πληθωρισμού στην Ευρωζώνη-18 την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2014, η υποχώρηση που παρατηρήθηκε στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους συνεχίστηκε έως τον Αύγουστο, διαμορφώνοντάς τον στο επίπεδο του -1,1%, δηλαδή 0,9% χαμηλότερα σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2013. Πέρα από τις χώρες που βρίσκονται στη ζώνη του αποπληθωρισμού, εναρμονισμένο πληθωρισμό χαμηλότερο του μέσου όρου κατέγραψαν η Ολλανδία

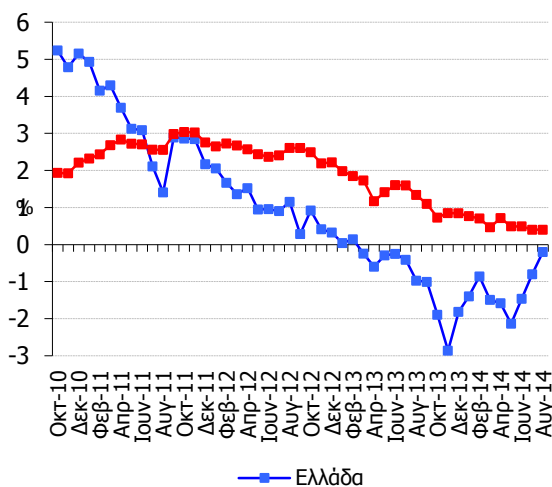
και η Ιρλανδία με 0,4%), η Ιταλία με 0,3%, ενώ στην Ισπανία οι τιμές δε μεταβλήθηκαν. Την πρώτη θέση όσον αφορά στην άνοδο των τιμών στην Ευρωζώνη-18 με βάση τον Εν.ΔΤΚ σημείωσε η Φινλανδία, με 1,3%. Παράλληλα, στην ΕΕ-28 καταγράφηκε ρυθμός πληθωρισμού 0,7% έναντι 1,7% στο αρχικό οκτάμηνο του 2013. Η Βουλγαρία ήταν η χώρα με τις εντονότερη αποπληθωριστική τάση, (+1,6%), έναντι ανόδου τιμών κατά 1,1% στην περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013. Αντίθετα, η υψηλότερη αύξηση του δείκτη σημειώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, με 1,7%, σαφώς χαμηλότερη του 2,7% που καταγράφηκε την ίδια χρονική περίοδο πέρυσι.

Την πτωτική πορεία των δεικτών τιμών καταναλωτή ακολουθεί και ο δείκτης τιμών παραγωγού, υποδηλώνοντας μείωση στο κόστος παραγωγής. Συγκεκριμένα, ο γενικός δείκτης υποχώρησε κατά 0,3% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου- Αυγούστου, έναντι μείωσης 0,6% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Παράλληλα, ο δείκτης τιμών παραγωγού χωρίς την ενέργεια σημείωσε μεγαλύτερη πτώση, της τάξης του 0,7%, ενώ ένα χρόνο πριν κατέγραφε οριακή αύξηση 0,2%.

Στην Ευρωζώνη-18 το κόστος παραγωγής δείχνει σταθεροποιητικές τάσεις με το δείκτη τιμών παραγωγού να παρουσιάζει στις περισσότερες χώρες αμυδρή θετική ή αρνητική μεταβολή κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014. Στους επιμέρους κλάδους, η μεγαλύτερη άνοδος του δείκτη στην περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου κατέγραψε στο Ηλεκτρικό ρεύμα-Φυσικό αέριο, με μεταβολή +6,7%, όσο ακριβώς και ένα χρόνο πριν.

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη Εν.ΓΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Ο κλάδος «Άλλος εξοπλισμός μεταφορών» έπεται, σημειώνοντας αύξηση τιμών 1,3%, σε συνέχεια της περυσινής ανόδου του με παραπλήσιο ρυθμό (1,4%). Τα Προϊόντα Καπνού ακρίβυναν οριακά στο φετινό οκτάμηνο (+0,5%), έναντι μείωσης των τιμών κατά 4,7% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

Εντούτοις, στην πλειονότητα των κλάδων οι τιμές παραγωγού εμφανίζουν σταθερή υποχώρηση σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2013. Όμως υπάρχουν κλάδοι όπου η πτώση είναι εκτεταμένη. Συγκεκριμένα, στα προϊόντα Οπάνθρακα ήταν 4,7% χαμηλότερες των περυσινών (έναντι μείωσης 8,4% πριν ένα χρόνο), ενώ σημαντική μείωση καταγράφηκε και στον Ηλεκτρικό εξοπλισμό (-4,4%, από -4,7%) και τα Ενεργειακά Αγαθά(-4,3%, από -6,9%). Τέλος, στα Βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και το Αργό πετρέλαιο η μείωση ήταν της τάξης του 4,1% και 4,2% αντίστοιχα.

Αναφορικά με τις τιμές των εισαγόμενων πρώτων υλών κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου του τρέχοντος έτους, παρατηρήθηκε πτώση 2,1%, ηπιότερη της μείωσης κατά 3,1% το 2013. Παράλληλα ενισχύθηκαν οι τάσεις αποκλιμάκωσης του δείκτη τιμών εισαγόμενων πρώτων υλών στην Ευρωζώνη-18, ο οποίος ήταν κατά 2,8% χαμηλότερος φέτος, έναντι μείωσης 1,7% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στην Σλοβακία, με 4,8% (από -2,3%). Σημαντική ήταν η μείωση και στις Ισπανία και Γερμανία, με -2,6% και -2,5% αντίστοιχα, έναντι ελαφρώς ηπιότερης μείωσης πριν ένα χρόνο (-1,6% και -2,3%).

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Δύο αυξητικές επιδράσεις αναμένεται να ασκηθούν στο Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και να καθορίσουν την τάση του, τουλάχιστον κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2014 και στις αρχές του 2015. Η πρώτη θα είναι η αναθέρμανση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών, καθώς η απασχόληση έχει αρχίσει να αυξάνεται ήπια από το δεύτερο φετινό τρίμηνο, επιβραδύνοντας αισθητά το ρυθμό υποχώρησης του εγχώριου εισοδήματος. Η δεύτερη θα προέλθει από το τεχνικό αποτέλεσμα του πολύ χαμηλού επιπέδου – βάσης σύγκρισης του ΓΔΤΚ στο τελευταίο τρίμηνο του 2013, όταν σημειώθηκε ο μεγαλύτερος αποπληθωρισμός τουλάχιστον από το 1960 (2,2%), ενώ και στο αρχικό τρίμηνο φέτος οι τιμές συνέχισαν να υποχωρούν αρκετά (-1,3%). Αντίρροπα σε αυτές τις επιδράσεις θα επενεργήσουν η μείωση κατά 30% του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης από τον Οκτώβριο και η πτώση

των τιμών των εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες στην Αθήνα και τον Πειραιά, χωρίς ωστόσο να τις υπεραντισταθμίσουν. Τούτων δεδομένων, είναι πιθανή οριακή αύξηση τιμών στο τελευταίο δίμηνο φέτος. Ακολούθως, **παρότι ο αποπληθωρισμός θα συνεχιστεί και το 2014, δεν θα είναι ισχυρότερος από πέρυσι. Εκτιμάται ότι θα έχει παραπλήσια ένταση, 0,8%, έναντι 0,9% το 2013.**

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους, έναντι του δεύτερου, με τα σχετικά ισοζύγια όμως να παραμένουν σε όλους τους τομείς αρνητικά, υποδηλώνοντας για άλλο ένα τρίμηνο σταθερά αποπληθωριστικές προσδοκίες που κυριαρχούν τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Έτσι, στους επιμέρους τομείς, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο τιμών το διάστημα Ιουλίου – Σεπτεμβρίου σε σύγκριση με το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου εξομαλύνεται ελαφρά στη Βιομηχανία και περισσότερο στις Ιδιωτικές Κατασκευές, παραμένει σταθερό στο Λιανικό Εμπόριο, ενώ αντίθετα εντείνεται στις Υπηρεσίες. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες έχουν εξομαλυνθεί σε όλους τους τομείς, με μικρότερη τη θετική μεταβολή στη Βιομηχανία, όπου όμως οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης είναι και οι πιο ήπιες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το τρίτο τρίμηνο του έτους αποκλιμακώνονται ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη να χάνει μόλις 2 μονάδες, φθάνοντας στις -8 μονάδες (από -10 μον. το ισοζύγιο τριμήνου, αλλά και κατά την αντίστοιχη περυσινή περίοδο). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 12-13% κατά μέσο όρο προβλέπει εκ νέου μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με το 84% να αναμένει σταθερότητα και το 4% (από 2%) μείωσή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών των επιχειρήσεων του τομέα παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες το τρίτο τρίμηνο του έτους σε σχέση με το δεύτερο, με το σχετικό μέσο αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -11 μονάδες (από -22 μονάδες κατά το αντίστοιχο περυσινό διάστημα). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 14% (από 17%) αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα και μόνο ένα 3% (από 7%) προβλέπει άνοδό τους, με το 84% (από 76%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το εξεταζόμενο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο εξομαλύνονται στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση και τα Πολυκαταστήματα, ενώ αντίθετα εντείνονται στα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Είδη οικιακού εξοπλισμού και παραμένουν αμετάβλητες στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός.

Ο τριμηνιαίος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο μειώνεται

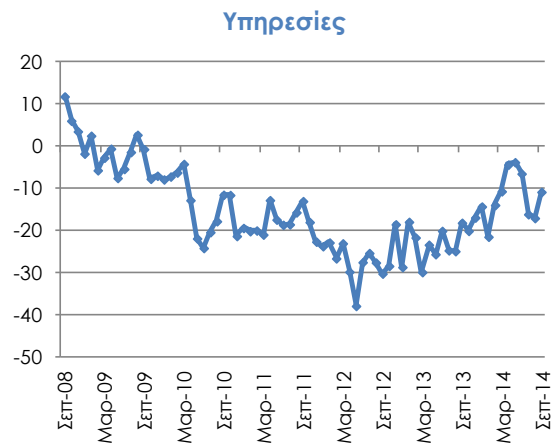
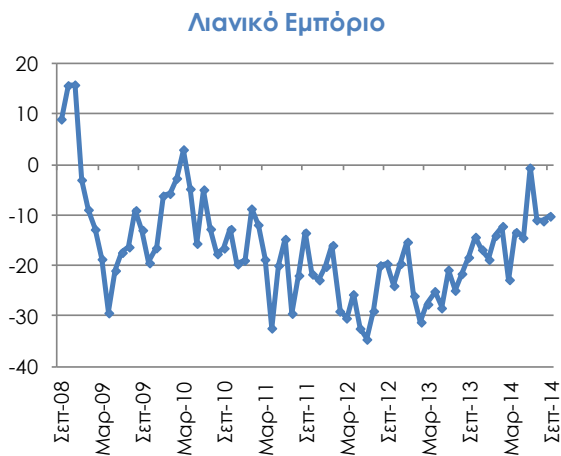
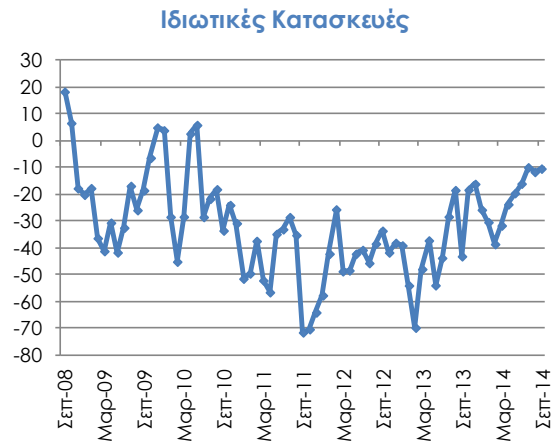
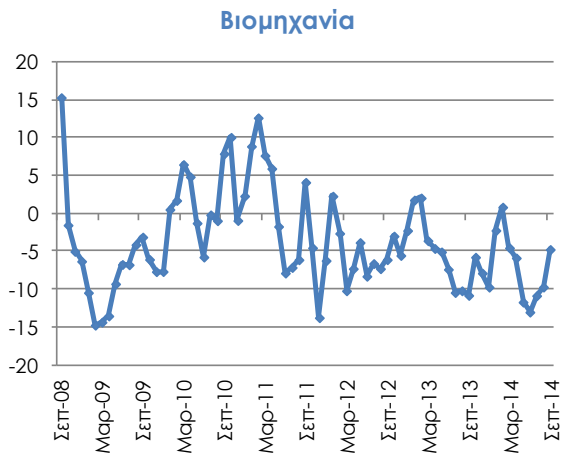
κατά 10 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κινούμενος στις -15, κατά 8 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση. Το 18% (από 10%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο και το 4-5% προβλέπει εκ νέου άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί το εν λόγω τρίμηνο του έτους στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, τις Χερσαίες μεταφορές και την Πληροφορική. Στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά πρακτορεία, τον μόνο κλάδο στον οποίο το μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο λαμβάνει θετικό πρόσημο από τις αρχές του τρέχοντος έτους, δεν καταγράφεται καμία μεταβολή το τρέχον τρίμηνο, όπως συμβαίνει και

στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο τιμών του προηγούμενου τριμήνου διαμορφώνεται κατά μέσο όρο 9 μονάδες υψηλότερα κατά το υπό εξέταση διάστημα, στις -11 μονάδες, αμβλυμμένο και σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (-30 μονάδες κατά μέσο όρο). Το τρέχον τρίμηνο, το 14% (από 1/5) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ αυξάνεται στο 3% (από σταθερά μηδενικό τα τελευταία δύο χρόνια), το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν αντίθετα πτώση των τιμών του κλάδου.

Διάγραμμα 3.16

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών διαμορφώθηκε εκ νέου σε πλεόνασμα στο πρώτο 7μηνο του έτους, μετά το 2013, παρά τη διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος για πρώτη φορά από το 2008. Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών διαμορφώθηκε στα €567 εκ. στο διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2014, έναντι πλεονάσματος €398,6 εκ. το 2013 και ελλείμματος -€5,3 δισεκ. το 2012. Η σωρευτική βελτίωση του Ισοζυγίου από το 2008 προσεγγίζει τα €22 δισεκ. Οι ισχυρές τάσεις μείωσης των ελλειμμάτων των προηγούμενων ετών εκτιμάται ότι δεν θα συνεχιστούν με την ίδια ένταση, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το εμπορικό έλλειμμα αντισταθμίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου από το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών.

Αναλυτικότερα, το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** διαμορφώθηκε στα -€10,8 δισεκ., διογκωμένο κατά 10,1% (+€984 εκ.)¹⁴ στο πρώτο 7μηνο του 2014, έπειτα από τη συρρίκνωση του 2013 κατά -23,6%. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,5% (€457 εκ.), ενώ οι εισαγωγές ενισχύθηκαν κατά 6,3% (€1,4 δισεκ.). Στο αμιγώς εμπορικό τμήμα του ισοζυγίου, δηλαδή στο **εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία**, η συρρίκνωση του ελλείμματος επιβραδύνθηκε, κατά -5,1% (€244 εκ.), έναντι κάμψης -12,4% το 2013, καθώς οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 4,3% (€352 εκ.). Οι εισαγωγές αγαθών εμφάνισαν αναιμική άνοδο κατά 0,8% (€108 εκ.), έναντι κάμψης κατά -2,6% το 2013. Στο ισοζύγιο καυσίμων καταγράφεται αύξηση

του ελλείμματος, κατά 4,2% (€183 εκ.), η οποία οφείλεται στην αύξηση των εισαγωγών καυσίμων κατά 2,4% (€218 εκ.), ενώ οι εξαγωγές παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες (+0,7%). Η αναλογία εξαγωγών - εισαγωγών καυσίμων διατηρήθηκε κοντά στο 50%, δηλαδή οι εξαγωγές καυσίμων αντιστοιχούν στο ήμισυ των εισαγωγών, έναντι 25% την περίοδο 2002-2009.

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών**, επεκτάθηκε σημαντικά στο πρώτο επτάμηνο του έτους, κατά 20,1% (€1,7 δισεκ.), και διαμορφώθηκε στα €10,1 δισεκ. ευρώ, έναντι περίπου €7,3 δισεκ. την περίοδο 2001-2013. Αιτία της αύξησης του πλεονάσματος ήταν η ενίσχυση των εισπράξεων κατά 12,7% (€1,9 δισεκ.), η οποία αντισταθμίστηκε ελαφρώς από την αύξηση των πληρωμών κατά 3,1% (€197 εκ.). Στα επιμέρους στοιχεία εισπράξεων, τα τουριστικά έσοδα ενισχύθηκαν το 2014 κατά 13,8% (€809 εκ.), στην καλύτερη επίδοση από το 2001, οι εισπράξεις από τις μεταφορές κατά 7,6% (€527 εκ.) και από λοιπές υπηρεσίες κατά +26,6%, με αποτέλεσμα οι συνολικές εισπράξεις να διαμορφωθούν στα €16,8 δισεκ., έναντι €14,9 δισεκ. το 2013. Στο σκέλος των πληρωμών, οι ταξιδιωτικές πληρωμές αυξήθηκαν κατά 13,7% (€146 εκ.), όπως και στις λοιπές υπηρεσίες κατά 10,2% (€221 εκ.), ενώ στις μεταφορές σημειώθηκε πτώση των πληρωμών κατά -5,3%.

Σημαντική υποχώρηση καταγράφεται στο έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων**, καθώς περιορίστηκε κατά -24,9% (€534 εκ.) και διαμορφώθηκε στα €1,6 δισεκ., έναντι διόγκωσης το 2013 κατά 25,3%. Βασική

¹⁴ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2013, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

αιτία της συρρίκνωσης ήταν ο περιορισμός των πληρωμών για αμοιβές, μισθούς, τόκους, μερίσματα και κέρδη, όπου κατεγράφη πτώση -10,2% (-€424 εκ.), ενώ αντίθετα οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 5,5% (€111 εκ.).

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων**¹⁵ κατέγραψε κάμψη στο πρώτο επτάμηνο του 2014, καθώς διαμορφώθηκε στα €2,8 δισεκ., από €3,8 δισεκ. το 2013. Οι εισπράξεις μειώθηκαν κατά -21,8% (€1,3 δισεκ.), με τις εισπράξεις της Γενικής Κυβέρνησης να διαμορφώνονται στα €4,0 δισεκ., ενώ οι συνολικές πληρωμές υποχώρησαν κατά -10,7% (€229 εκ.).

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** διαμορφώθηκε στα €1,8 δισεκ., μειωμένο κατά 33,8%, έπειτα από την εκρηκτική άνοδο του 2013 κατά 129,6%.

Οι εισπράξεις¹⁶ μειώθηκαν στα €2,0 δισεκ. ενώ και οι πληρωμές διαμορφώθηκαν στα €117 εκ., με μείωση -19,5%.

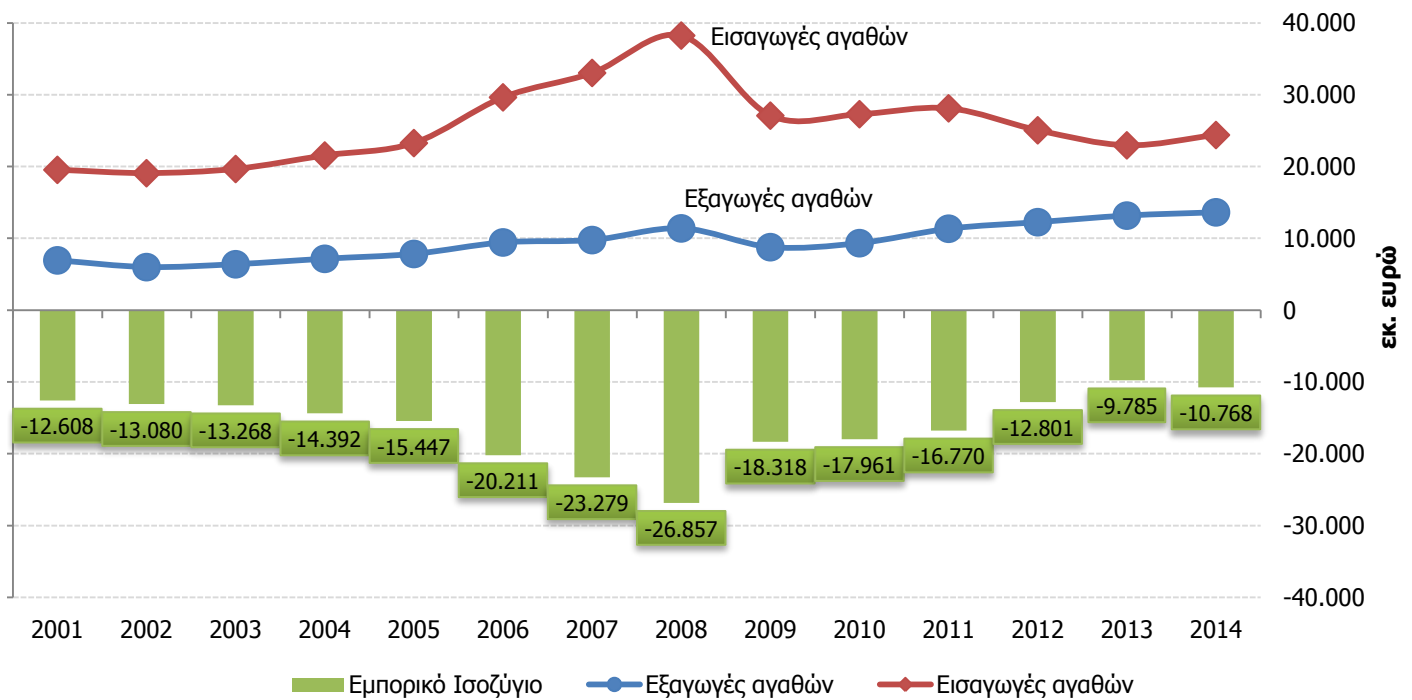
Το πλεόνασμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων**, μειώθηκε το 2014, στα €2,4 δισεκ. έναντι €3,2 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο του 2013. Το άθροισμα των δύο ισοζυγίων αντανakλά ως ένα βαθμό τις δανειακές ανάγκες της ελληνικής οικονομίας από το εξωτερικό, ως εκ τούτου, η διατήρηση του θετικού προσήμου για δεύτερη χρονιά, στο 7μηνο, αντανakλά τη σταθερή δυνατότητα αυτοχρηματοδότησής της, μέσω του περιορισμού των ελλειμμάτων και της σταδιακής μείωσης της εξάρτησης από τις διεθνείς αγορές.

¹⁵ Οι ακαθάριστες τρέχουσες μεταβιβάσεις από την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως τις καταβολές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), καθώς και τις καταβολές από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς την ΕΕ περιλαμβάνουν τις αποδόσεις-πληρωμές της Ελλάδος στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό)

¹⁶ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Διάγραμμα 3.17

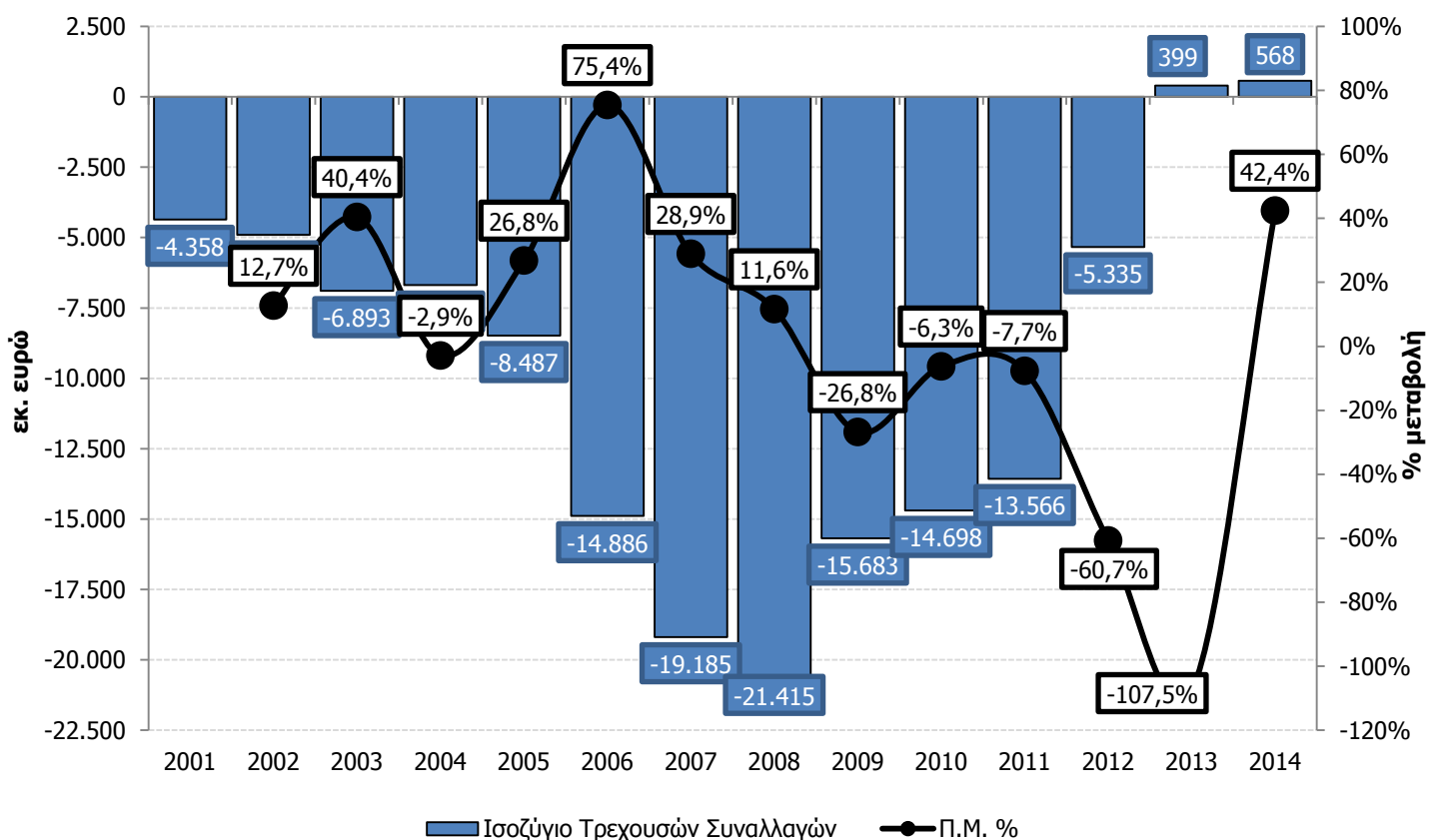
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών 2001-2014 (Ιανουάριος - Ιούλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.18

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2014 (Ιανουάριος - Ιούλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος-Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** εμφάνισε καθαρή εκροή ύψους €1,6 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο του έτους, από €3,4 δισεκ. καθαρή εκροή το 2013.

Στις **άμεσες επενδύσεις** η καθαρή εισροή περιορίστηκε στα €715 εκ., έναντι €929,6 εκ. το 2013, καθώς η αύξηση της καθαρής εισροής από επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα στο €1,0 δισεκ. αντισταθμίστηκε από την εκροή -€303,8 εκ. επενδύσεων κατοίκων στο εξωτερικό. Η σημαντικότερη επένδυση που έλαβε χώρα τον Ιούλιο αφορά στην εισροή €78 εκ. από τη συμμετοχή της μητρικής εταιρίας Consolidated Lamda Holdings (Λουξεμβούργο) στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Lamda Development.

Οι **επενδύσεις χαρτοφυλακίου** διαμορφώθηκαν σε καθαρή εκροή ύψους -€3,8 δισεκ., έναντι -€8,9 δισεκ. το 2012. Οι απαιτήσεις, κυρίως λόγω αύξησης των τοποθετήσεων κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια, διαμορφώθηκαν στα -€4,6 δισεκ., ενώ οι υποχρεώσεις διαμορφώθηκαν σε εισροή €8,4 δισεκ., λόγω της αύξησης των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων

Στην κατηγορία των **"λοιπών" επενδύσεων**, στο πρώτο επτάμηνο του έτους, σημειώθηκε καθαρή εκροή -€5,6 δισεκ., έναντι εισροής €4,6 δισεκ. το 2013, ενώ τα δάνεια της Γενικής Κυβέρνησης έφτασαν τα €6,9 δισεκ. Οι απαιτήσεις διαμορφώθηκαν σε εισροή ύψους €1,7 δισεκ. με μείωση των τοποθετήσεων

κατοίκων σε καταθέσεις και γeros στο εξωτερικό, ενώ οι υποχρεώσεις διαμορφώθηκαν σε καθαρή εκροή -€7,3 δισεκ., η οποία οφείλεται κυρίως στη μείωση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και γeros στην Ελλάδα.

Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στο πρώτο επτάμηνο του 2014 στα €5,0 δισεκ. από €4,6 δισεκ. στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013.

Αποτίμηση

Η είσοδος της ελληνικής οικονομίας σε ύφεση από το 2008, ανέδειξε σημαντικά χρονίζοντα διαρθρωτικά προβλήματά της. Οι χαμηλές εξαγωγικές επιδόσεις σε συνδυασμό με το υψηλό επίπεδο εισαγωγών και την υπερβολική συμμετοχή της κατανάλωσης στο ΑΕΠ, δημιούργησαν ελλείμματα και συσσώρευση χρέους στα εξωτερικά ισοζύγια. Εξετάζοντας τις συνιστώσες του ΑΕΠ, δηλαδή την κατανάλωση, τις επενδύσεις, τις εξαγωγές και τις εισαγωγές, μπορεί να εκτιμηθεί η συμβολή τους στη διαμόρφωση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ. Την περίοδο 2001-2008 οι κύριοι παράγοντες αύξησης του ΑΕΠ ήταν η ιδιωτική και η δημόσια κατανάλωση, με τις επενδύσεις επίσης να ενισχύουν το ΑΕΠ, εκτός από την περίοδο 2004-2005. Ωστόσο, οι καθαρές εξαγωγές (εξαγωγές-εισαγωγές), τα περισσότερα χρόνια επενεργούσαν ανασχετικά στην αύξηση του ΑΕΠ, εξαιτίας της μεγαλύτερης ανόδου των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών.

Στο διάγραμμα 3.19 αποτυπώνονται οι μεταβολές των συνιστωσών του εξωτερικού τομέα, δηλαδή των εξαγωγών και των εισαγωγών (αγαθών και υπηρεσιών

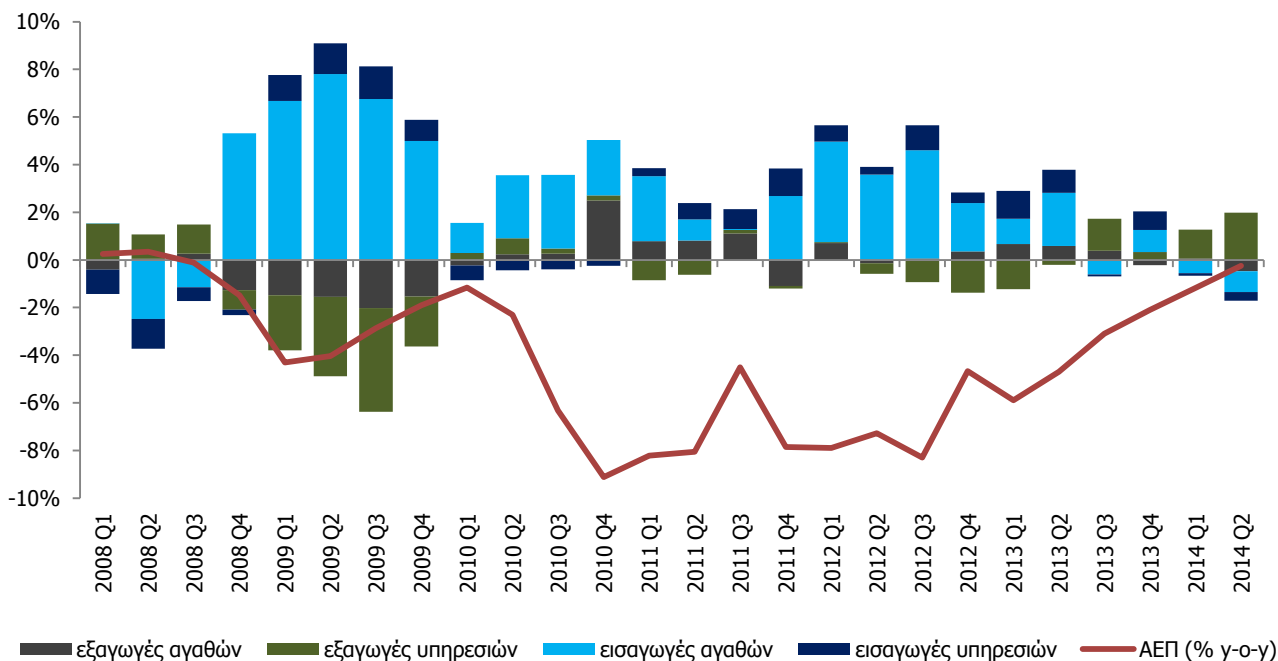
διακριτά), κατά τρόπο που να αποτυπώνεται η επίδρασή τους στο ΑΕΠ (θετική / αρνητική), μετά το 2008. Επισημαίνεται ότι οι εισαγωγές, ως ζήτηση που κατευθύνεται στο εξωτερικό, αφαιρούνται από το ΑΕΠ, γεγονός που επιδρά ανασχετικά στη δυναμική του. Η θετική μεταβολή των εξαγωγών συνιστά ενισχυτική επίδραση στο ΑΕΠ. Μια θετική μεταβολή στις εισαγωγές αντιστοιχεί σε πραγματική πτώση τους, επομένως επίσης επιδρά θετικά στο ΑΕΠ, αφού συνεπάγεται μικρότερη εκροή ζήτησης στο εξωτερικό.

Το 2009, λόγω και της κάμψης στο διεθνές εμπόριο, οι καθαρές εξαγωγές της ελληνικής οικονομίας μειώθηκαν, ενώ θετικά στο ΑΕΠ, και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό, λειτούργησε η μείωση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, αντανakλώντας μια αλλαγή στις τάσεις σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Η ένταξη της ελληνικής οικονομίας στο μηχανισμό στήριξης το 2010 και η μετέπειτα προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής ανέκοψαν τη δυναμική της καταναλωτικής επέκτασης, ενώ ταυτόχρονα οι επιχειρήσεις προσπάθησαν να αντισταθμίσουν τη μειωμένη εγχώρια δραστηριότητα με έμφαση στον εξαγωγικό τομέα. Έτσι, μετά το 2010 τα στοιχεία του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών δεν εμφανίζουν την αρνητική επίδραση που σημειωνόταν στα προηγούμενα χρόνια, ενώ σε πολλές περιπτώσεις λειτούργησαν και θετικά στη διαμόρφωση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές αγαθών λειτούργησαν θετικά στο ΑΕΠ μετά το 2010,

με εξαίρεση τα τέλη του 2011, αλλά και το 1^ο και 3^ο τρίμηνο του 2014, όπου λόγω της αναταραχής στις διεθνείς αγορές οι εξαγωγές κινήθηκαν υποτονικά. Στον αντίποδα, οι εξαγωγές υπηρεσιών λειτούργησαν κυρίως αρνητικά, καθώς σε 8 τρίμηνα από το 2010 εμφάνισαν αρνητικό πρόσημο. Ωστόσο, τα τελευταία τρίμηνα καταγράφεται αλλαγή στην κατεύθυνση των επιδράσεων, λόγω της ενίσχυσης των τουριστικών εισπράξεων αλλά και της βελτίωσης των μεταφορικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές υπηρεσιών να επενεργούν πλέον ενισχυτικά στο ΑΕΠ. Στο άλλο σκέλος του ισοζυγίου, οι εισαγωγές λειτούργησαν την περίοδο 2010-2013 θετικά στο ΑΕΠ, καθώς η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος οδήγησε σε δραστηκή πτώση της ζήτησής τους με αποτέλεσμα να μην αφαιρείται δυναμική από τη διαμόρφωση του ΑΕΠ, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια. Ωστόσο, η θετική συνεισφορά στο ΑΕΠ από τη μείωση των εισαγωγών δεν εκτιμάται ότι είναι μια βιώσιμη στρατηγική, καθώς στην περίπτωση της Ελλάδας αφορούσε κυρίως σε κεφαλαιουχικά προϊόντα, που είναι απαραίτητα για την ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας. Χωρίς ταυτόχρονη ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής σε αυτά τα προϊόντα, με ταυτόχρονη ανάπτυξη εξαγωγικού προσανατολισμού, η συρρίκνωση των εισαγωγών σε αυτές τις κατηγορίες αγαθών είναι πολύ πιθανό να πλήξει τη δυναμική της ελληνικής οικονομίας.

Διάγραμμα 3.19

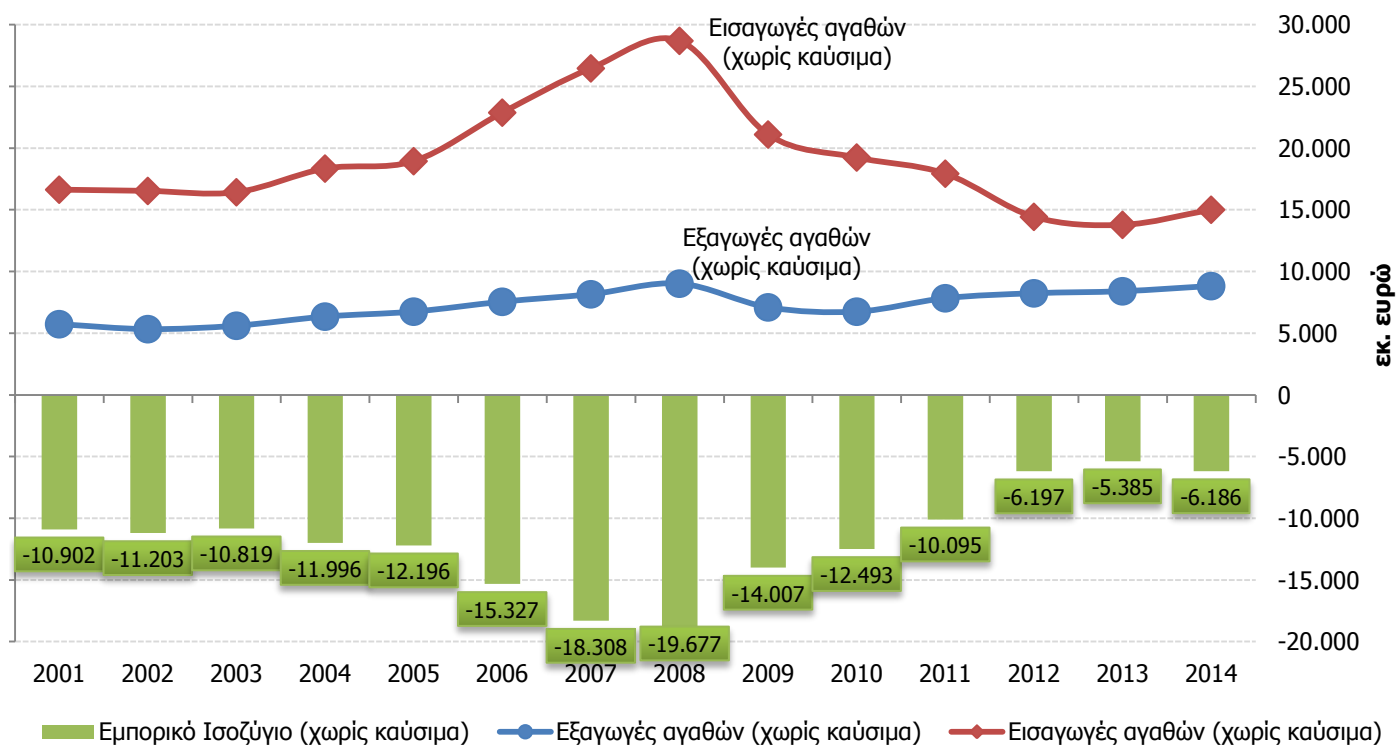
Συμμετοχή Εισαγωγών και Εξαγωγών Αγαθών και Υπηρεσιών στη διαμόρφωση του ΑΕΠ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.20

Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2014 (Ιανουάριος - Ιούλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11

Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών (Ιανουάριος - Ιούλιος) € εκ.

		Ιανουάριος - Ιούλιος			Ιούλιος			
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙΑ+ΙΒ+ΙΓ+ΙΔ)	-5.334,3	398,6	567,4	691,0	2.821,7	1.683,3	
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-12.801,4	-9.784,6	-10.768,1	-1.725,1	-1.517,7	-1.728,8	
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-6.604,4	-4.399,3	-4.582,2	-942,7	-779,0	-1.004,4	
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-6.197,1	-5.385,3	-6.185,9	-782,4	-738,7	-724,4	
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-748,5	-614,0	-1.658,6	-90,7	-63,5	-83,1	
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-5.448,6	-4.771,3	-4.527,3	-691,7	-675,2	-641,3	
	Εξαγωγές αγαθών	12.256,3	13.175,5	13.632,3	1.857,6	2.109,1	2.165,1	
I.A.2	Καύσιμα	4.016,2	4.770,6	4.806,1	615,8	794,3	708,7	
	Πλοία (εισπράξεις)	482,1	317,8	387,3	95,1	33,5	30,4	
	Λοιπά αγαθά	7.758,0	8.087,1	8.438,9	1.146,6	1.281,4	1.426,0	
	Εισαγωγές αγαθών	25.057,7	22.960,1	24.400,4	3.582,7	3.626,8	3.893,9	
	Καύσιμα	10.620,6	9.169,9	9.388,3	1.558,5	1.573,3	1.713,1	
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	7.738,2	8.474,1	10.173,8	2.617,5	2.868,1	3.339,6	
	I.B.1	Εισπράξεις	15.273,1	14.905,9	16.802,3	3.640,3	3.852,4	4.333,3
I.B.2	Ταξιδιωτικό	5.117,6	5.875,5	6.684,2	2.159,3	2.399,8	2.744,3	
	Μεταφορές	8.006,5	6.925,4	7.452,3	1.170,4	1.098,7	1.173,6	
	Λοιπές υπηρεσίες	2.149,0	2.105,0	2.665,8	310,6	354,0	415,5	
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-1.709,3	-2.142,4	-1.608,2	-101,0	-387,0	-248,3	
	I.Γ.1	Εισπράξεις	2.214,6	2.018,5	2.129,0	349,2	280,7	312,4
	Αμοιβές, μισθοί	112,2	123,4	123,6	16,9	19,0	20,8	
I.Γ.2	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	2.102,4	1.895,1	2.005,4	332,4	261,8	291,6	
	Πληρωμές	3.923,9	4.160,9	3.737,2	450,2	667,7	560,7	
	Αμοιβές, μισθοί	278,7	274,5	259,8	36,9	45,8	47,2	
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.438,2	3.851,5	2.769,9	-100,3	1.858,3	320,8	
	I.Δ.1	Εισπράξεις	3.835,3	5.999,6	4.688,8	254,1	2.145,3	525,0
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	3.205,2	5.186,3	4.002,6	163,1	2.044,9	426,1	
	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	630,1	813,3	686,2	90,9	100,5	98,9	
	Πληρωμές	2.397,2	2.148,1	1.918,8	354,4	287,0	204,2	
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1-II.2)	1.218,9	2.798,9	1.852,0	151,3	1.690,6	10,1	
	II.1	Εισπράξεις	1.358,5	3.019,1	2.029,3	172,3	1.723,1	25,6
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	1.313,4	2.969,6	1.986,9	164,6	1.716,1	17,5	
	Λοιποί τομείς	45,1	49,5	42,4	7,7	6,9	8,1	
	Πληρωμές	139,5	220,3	177,4	20,9	32,5	15,5	
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-4.115,4	3.197,4	2.419,4	842,4	4.512,3	1.693,4	
	IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (IV.A+IV.B+IV.Γ+IV.Δ)	4.979,1	-3.411,7	-1.562,4	-1.086,0	-4.175,7	-1.143,7
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	1.414,1	929,6	715,0	2.079,4	644,9	78,1	
	Κατοίκων στο εξωτερικό	-89,8	694,2	-303,9	-48,3	665,8	-5,0	
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	-72.094,9	-8.916,7	3.779,3	-516,9	-1.504,7	-766,2	
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	1.504,0	235,4	1.018,9	2.127,7	-20,9	83,2	
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	75.689,8	4.627,4	-5.571,8	-2.618,4	-3.333,8	-485,6	
	Απαιτήσεις	-40.350,2	-1.845,1	-4.604,5	-721,9	-737,2	-1.304,3	
IV.Δ	Υποχρεώσεις	-31.744,7	-7.071,6	8.383,9	205,0	-767,6	538,1	
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	11.494,0	15.181,6	1.705,3	909,0	-1.565,1	-233,5	
	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**	-30,0	-52,0	-485,0	-30,0	18,0	30,0	
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	-863,7	214,3	-857,0	243,6	-336,6	-549,7	
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***					5.512,0	4.607,0	5.032,0	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

***Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ¹⁷

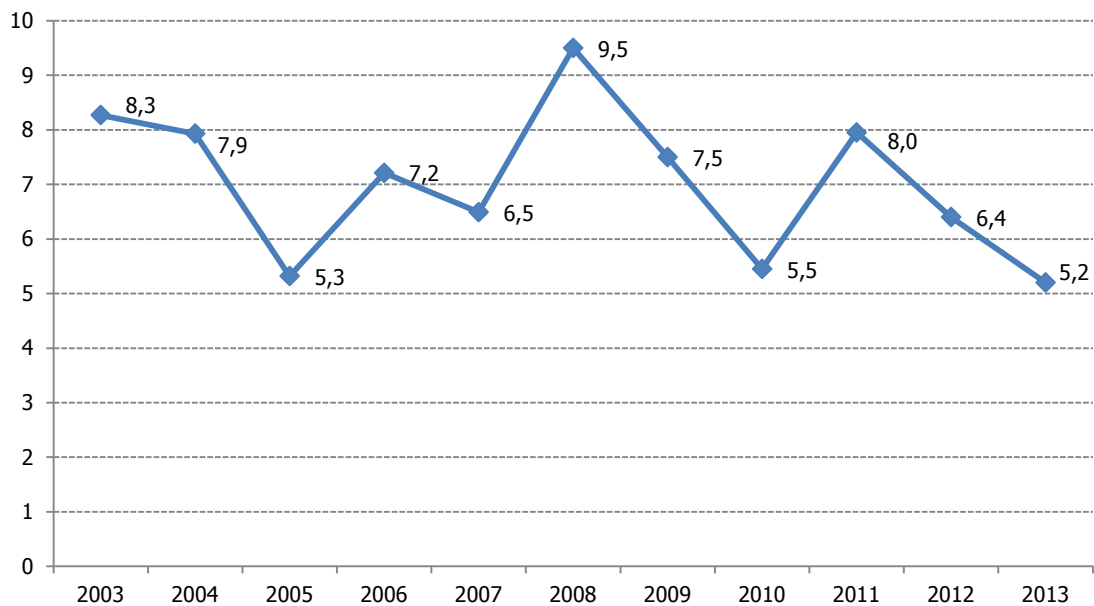
Το IOBE συμμετέχει από το 2003 ως ο ελληνικός εταίρος στο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας (Global Entrepreneurship Monitor, GEM). Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 1999 με τη συμμετοχή 10 χωρών, όμως σταδιακά οι συμμετοχές αυξήθηκαν, με αποτέλεσμα το 2013 να συμμετέχουν στην έρευνα 70 χώρες. Ουσιαστικά, το GEM διερευνά το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας σε περιοχές του πλανήτη που καλύπτουν τα $\frac{3}{4}$ του παγκόσμιου πληθυσμού και πάνω από το 85% του παγκόσμιου προϊόντος. Στην καρδιά της εμπειρικής ανάλυσης του GEM είναι η εξέταση των τάσεων του πληθυσμού στην εκδήλωση νέας επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης. Αξιολογούνται δηλαδή οι επιδόσεις κάθε χώρας στην «επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων», κατά την ορολογία του GEM. Επιπροσθέτως εξετάζονται οι απόψεις του πληθυσμού – ανεξαρτήτως επιχειρηματικής δραστηριοποίησης - απέναντι στην επιχειρηματικότητα, είτε σε προσωπικό επίπεδο, (προσωπικά χαρακτηριστικά) είτε ως αξιολόγηση των αντιλήψεων της κοινωνίας (πολιτισμικά χαρακτηριστικά). Επίσης εξετάζονται τα πιο «ποιοτικά» χαρακτηριστικά των επιχειρηματικών εγχειρημάτων (καινοτομία, ανταγωνισμός, απασχόληση, κ.τ.λ.) που εντοπίζονται στην έρευνα, όπως και τα βασικά χαρακτηριστικά του προφίλ των επιχειρηματιών. Τέλος, δίνεται η δυνατότητα να αναλυθούν και τα χαρακτηριστικά των καθιερωμένων επιχειρηματιών και των αντίστοιχων επιχειρήσεών τους, δηλαδή αυτών που ήδη λειτουργούν μία επιχείρηση για τουλάχιστον 3,5 χρόνια σύμφωνα με τη μεθοδολογία του GEM.

Με βάση τις προκαταρκτικές επεξεργασίες της φετινής έκθεσης που θα δημοσιευτεί από το IOBE στα τέλη του 2014 η «επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων» (Early Stage Entrepreneurial Activity, TEA index), δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας, ηλικίας 18-64 ετών το οποίο βρισκόταν στη φάση εκκίνησης μιας νέας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, περιορίζεται για δεύτερη χρονιά στο χαμηλότερο επίπεδο του από όταν ξεκίνησε η έρευνα το 2003. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, το ποσοστό του πληθυσμού που βρισκόταν σε φάση εκκίνησης επιχειρηματικής δραστηριότητας το 2013 εκτιμάται περίπου στο **5,2%**. Είναι προφανές ότι η δύσκολη οικονομική συγκυρία, η περιορισμένη ρευστότητα και οι αβεβαιότητες που επικρατούσαν και το 2013 στην ελληνική οικονομία, επηρεάζουν καθοριστικά τη διάθεση του πληθυσμού να προχωρήσει σε κάποια επιχειρηματική πρωτοβουλία, παρόλο που οι επιλογές απασχόλησης έχουν περιοριστεί λόγω της ύφεσης και η ανεργία κινείται στο 27%. Θα περίμενε δηλαδή κάποιος ακόμα και για λόγους βιοπορισμού, ένα αρκετά μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να επιλέγει να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά. Ωστόσο, φαίνεται οι μακροοικονομικοί παράγοντες και οι αβεβαιότητες να κυριαρχούν και να λειτουργούν τελικά αποτρεπτικά στην εκδήλωση εντονότερης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από τους πολίτες της χώρας.

¹⁷ Προδημοσίευση της Ετήσιας Έκθεσης για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2013-2014 (προς έκδοση Δεκέμβριος 2014)

Διάγραμμα 4.1

Διαχρονική εξέλιξη της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων στην Ελλάδα
(% του πληθυσμού 18-64 ετών)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων GEM

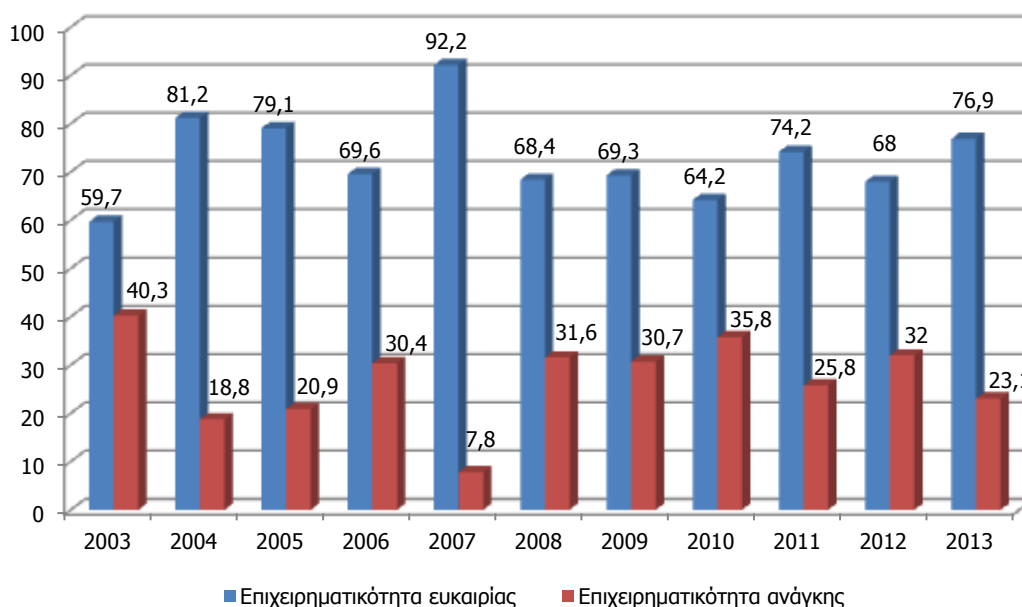
Στο πλαίσιο αυτό, τα κίνητρα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης αποτελούν ένα πεδίο που έχει πάντα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στο ερευνητικό πρόγραμμα GEM γίνεται διάκριση ανάμεσα σε δύο τύπους κινήτρων - και άρα και αντίστοιχης επιχειρηματικότητας - , που είναι πιθανόν να καθορίζουν την απόφαση ενός ατόμου να εισέλθει στον επιχειρηματικό στίβο: α) η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, που αναφέρεται στο κίνητρο της αξιοποίησης μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας που το άτομο εντοπίζει στο περιβάλλον το οποίο κινείται και β) η επιχειρηματικότητα ανάγκης, όπου το άτομο ουσιαστικά ωθείται στην ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας. Στο διάγραμμα 4.2 που ακολουθεί αποτυπώνονται τα διαχρονικά δεδομένα σε ολόκληρη τη δεκαετία της ελληνικής συμμετοχής στο ερευνητικό πρόγραμμα του GEM.

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι το 2013 ενισχύεται η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας και περιορίζεται η επιχειρηματικότητα ανάγκης. Συγκεκριμένα, σχεδόν 3 στους 4 επιχειρηματίες αρχικών σταδίων δηλώνει ότι αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά για να αξιοποιήσει μια ευκαιρία που εντόπισε και μόνο ένας προχώρησε ή σκέφτεται σοβαρά να προχωρήσει σε κάποια αντίστοιχη δραστηριοποίηση λόγω ανάγκης. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας είναι γενικά επιθυμητή σε μια οικονομία, αφού αντανακλά μια ενεργητική επιλογή του ατόμου, η οποία ακόμα και αν εξαρτάται από το κατά πόσο ο δυνητικός επιχειρηματίας πράγματι αξιολόγησε σωστά μια κατάσταση στις αγορές, συνιστά μία ορθολογική επιλογή. Αντιθέτως, η ανάγκη μπορεί να οδηγήσει σε εγχειρήματα που δεν έχουν μεγάλο βαθμό βιωσιμότητας, ενδεχομένως αποτελούν μία συγκυριακή επιλογή και ίσως τελικά να πάσχουν από πλευράς οικονομικού ορθολογισμού.

Όπως φαίνεται από το επόμενο Διάγραμμα, πριν το 2008 το ποσοστό των επιχειρηματιών που δήλωναν ως βασικό κίνητρο την ανάγκη μειωνόταν σταθερά με τον πάροδο των ετών. Από το 2008 και μετά η τάση αυτή αντιστρέφεται, καθώς σχεδόν τρεις στους δέκα επιχειρηματίες ομολογούν ότι στράφηκαν στον επιχειρηματικό στίβο για λόγους ανάγκης. Το γεγονός πάντως ότι το 2013 η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας κινείται στο υψηλότερο επίπεδο της περιόδου της κρίσης, σε μία χρονιά που υποχωρεί έτσι και αλλιώς η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων, αξιολογείται θετικά. Ερμηνεύεται δε ακριβώς από τους παράγοντες που αναφέρθηκαν προηγουμένως: σε μια περίοδο περιορισμένης ρευστότητας και αυξημένης αβεβαιότητας, ακόμα και τα άτομα τα οποία πιέζονται λόγω ανεργίας για να βρουν απασχόληση δεν είναι σε θέση να ρισκάρουν την επιχειρηματική δραστηριοποίηση εάν δεν έχουν εντοπίσει πράγματι μία αξιόλογη ευκαιρία στην αγορά.

Διάγραμμα 4.2

Διαχρονική εξέλιξη κατανομής σε επιχειρηματικότητα ανάγκης και ευκαιρίας
(% επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων GEM

Μια άλλη σημαντική διάσταση που εξετάζεται στο πλαίσιο του GEM είναι η κλαδική ταυτότητα των εγχειρημάτων που δημιουργούνται στη χώρα κάθε χρόνο. Είναι προφανές ότι το επιθυμητό είναι τα νέα εγχειρήματα που εισέρχονται να αναβαθμίζουν την ταυτότητα του επιχειρηματικού συστήματος. Να αναβαθμίζουν το τεχνολογικό και καινοτομικό περιεχόμενο, να είναι ενδεχομένως περισσότερο εξαγωγικά, να αφορούν στην αξιοποίηση της γνώσης, να συνεισφέρουν δηλαδή στην ποιοτική αναβάθμιση του επιχειρηματικού συστήματος της χώρας, στην κατεύθυνση που οι περισσότεροι συμφωνούν ότι συνιστά ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο για τη χώρα, το οποίο βασίζεται στη γνώση. Γενικά, στις περισσότερες χώρες του κόσμου, η πλειονότητα των νέων εγχειρημάτων που δημιουργούνται αφορούν στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών προς τον τελικό καταναλωτή (consumer oriented activities). Ωστόσο, στις αναπτυγμένες χώρες, αυτές δηλαδή που βασίζουν την ανάπτυξή τους

περισσότερο σε διαστάσεις της καινοτομίας, ο ευρύτερος τομέας των υπηρεσιών προς επιχειρήσεις (business to business), είναι σταθερά υψηλότερος¹⁸. Αυτός ο τομέας θεωρείται επιθυμητός ως πεδίο ανάπτυξης νέας επιχειρηματικότητας γιατί ακριβώς δε βασίζεται απλώς σε μια «λιανική» αγορά, αλλά εντάσσεται σε μια λογική αλυσίδα αξίας μιας παραγωγικής δραστηριότητας, καταλαμβάνοντας έναν κρίκο σε μία εθνική ή/και παγκόσμια αλυσίδα αξίας. Επιθυμητά είναι βέβαια και τα εγχειρήματα μεταποιητικού χαρακτήρα, καθώς επενδύσεις αυτής της φύσης συνδέονται με μεγαλύτερες επενδύσεις κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αφετέρου έχουν – κατά κανόνα - και ισχυρότερο πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην οικονομία.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.3., στην Ελλάδα, και το 2013 πάνω από τα μισά νέα εγχειρήματα κατευθύνονται στην διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών στον τελικό καταναλωτή. Ο δείκτης αυτός ήταν διαχρονικά υψηλός στη χώρα μας, ιδιαίτερα μέχρι και το 2008. Από το 2009, δηλαδή κατά την περίοδο της κρίσης, πράγματι έλαβε χώρα μια διόρθωση η οποία ενθυλακώνει ακριβώς τη μεγάλη κάμψη της καταναλωτικής ζήτησης, που αποθάρρυνε τα άτομα από αντίστοιχη επιχειρηματική δραστηριοποίηση. Ωστόσο, έκτοτε και ειδικά την τελευταία τριετία το ποσοστό αυτό ενισχύεται και πάλι.¹⁹ Την ίδια περίοδο πάντως παρατηρείται άνοδος του ποσοστού των νέων εγχειρημάτων που προσφέρουν υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, κάτι που ωθεί το σχετικό δείκτη πλησιέστερα στο μέσο όρο των χωρών καινοτομίας. Όμως αντίθετα, το μερίδιο των μεταποιητικών εγχειρημάτων περιορίζεται, εξέλιξη που όπως αναφέρθηκε δεν είναι γενικά επιθυμητή.

Τέλος ένα από τα ζητήματα που εξετάζει η έρευνα του GEM και το οποίο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη σημερινή οικονομική συγκυρία είναι το κατά πόσο ο πληθυσμός της χώρας – ανεξαρτήτως αν δραστηριοποιείται επιχειρηματικά ή όχι – θεωρεί ότι θα υπάρξουν επιχειρηματικές ευκαιρίες στο περιβάλλον τους κατά το επόμενο εξάμηνο και βεβαίως πώς έχει διαχρονικά εξελιχθεί αυτή η αντίληψη. Η αντίληψη αυτή μπορεί να συνδέεται με προσδοκίες για ολοκλήρωση της ύφεσης και έναρξη ενός νέου κύκλου ανάπτυξης, κατά τον οποίο δημιουργούνται επιχειρηματικές ευκαιρίες προς αξιοποίηση.

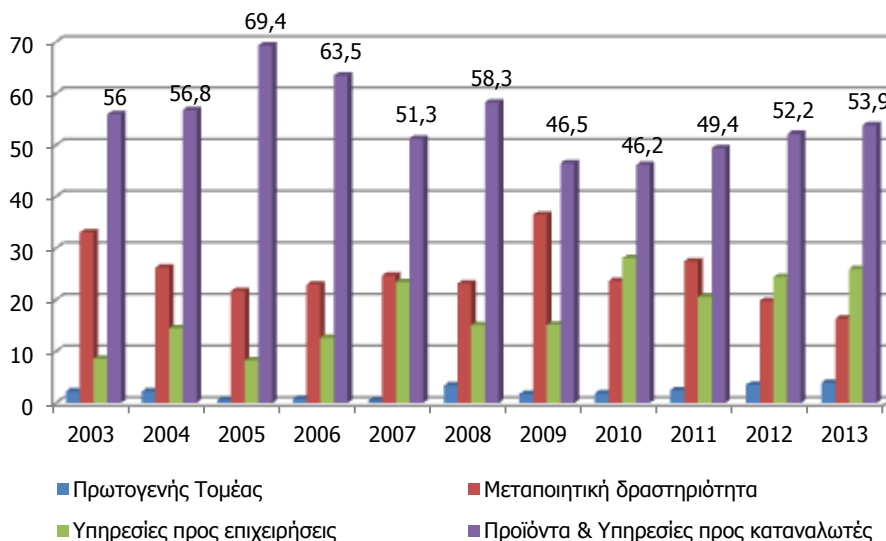
---

¹⁸ Στο πλαίσιο της μεθοδολογίας του GEM και για την καλύτερη ερμηνεία των αποτελεσμάτων των ερευνών, οι εξεταζόμενες χώρες χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Τις χώρες χαμηλού κόστους, αυτές δηλαδή που βασίζουν την ανταγωνιστικότητά τους σε χαμηλά εργασιακά κόστη, τις χώρες βελτίωσης αποτελεσματικότητας, που είναι αυτές που βρίσκονται σε φάση μετάβασης (αναπτυσσόμενες) και τις χώρες καινοτομίας, που είναι οι αναπτυγμένες χώρες, στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα.

¹⁹ και τελικά συγκλίνει και με την εμπειρική αίσθηση που αποκομίζουμε από τον πολλαπλασιασμό των εγχειρημάτων εστίασης, τουλάχιστον στα αστικά κέντρα.

Διάγραμμα 4.3

Διαχρονική εξέλιξη της κλαδικής κατανομής των νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων στην Ελλάδα (% επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων)

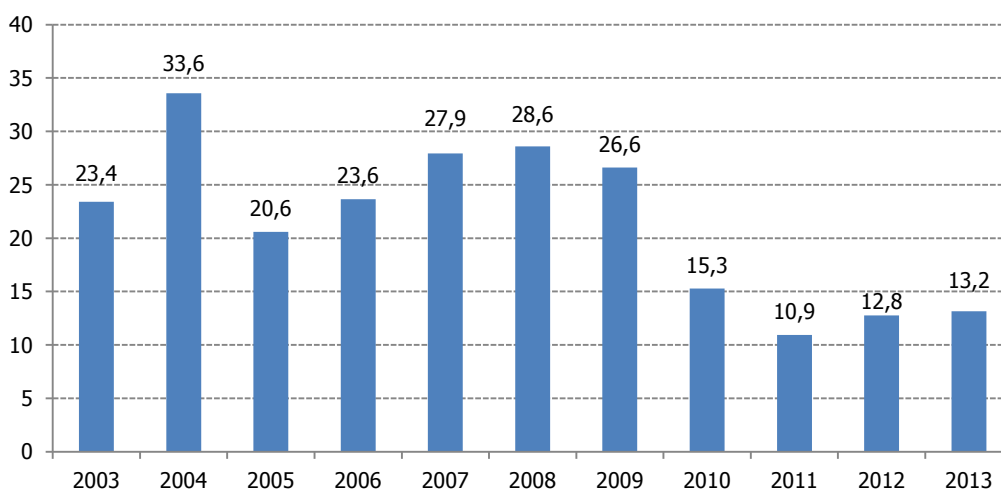

Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία στοιχείων GEM

Από το Διάγραμμα 4.4 είναι φανερό η κάθεται η κλίση του συγκεκριμένου δείκτη το 2010. Ενώ μέχρι τότε σταθερά ένα ποσοστό της τάξης του 20-25% «έβλεπε» επιχειρηματικές ευκαιρίες να υπάρχουν στο ελληνικό περιβάλλον, το ποσοστό αυτό περιορίστηκε σχεδόν στο 10% το 2011. Το 2012 υπήρξε για πρώτη φορά μικρή ανάκαμψη του δείκτη η οποία φαίνεται να παγιώνεται το 2013 στην περιοχή του 13%. Η επίδοση είναι χαμηλή και προφανώς μη επαρκής για να αξιολογηθεί ως καθοριστική για την αλλαγή της τάσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ωστόσο το ότι πλέον - ελαφρώς έστω - περισσότερα άτομα από ό,τι στο παρελθόν διαπιστώνουν ότι υπάρχουν επιχειρηματικές ευκαιρίες γύρω τους, δεν μπορεί παρά να ερμηνευτεί θετικά για τις προσδοκίες σταδιακής εξόδου από την ύφεση.

Διάγραμμα 4.4

Ποσοστό ατόμων που προσβλέπουν επιχειρηματικές ευκαιρίες το επόμενο εξάμηνο (% του πληθυσμού 18-64 ετών)

Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία στοιχείων GEM

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	0,3
Βέλγιο	1,8	2,7	2,9	1	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,2
Βουλγαρία	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9
Γαλλία	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,2
Γερμανία	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,4
Δανία	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9
ΕΕ (28 χώρες)	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2	1,6	-0,4	0,1
Ελλάδα	2,3	5,5	3,5	-0,2 ^(p)	-3,1 ^(p)	-4,9 ^(p)	-7,1 ^(p)	-7 ^(p)	-3,9 ^(p)
Εσθονία	8,9	10,2	7,3	-4,1	-14,1	3,3	8,7	4,5	2,2
Ευρωζώνη (18 χώρες)	1,7	3,3	3	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,7	-0,4
Ηνωμένο Βασίλειο	3,2	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,3	1,7
Ιρλανδία	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	-0,3
Ισπανία	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,2
Ιταλία	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9
Κροατία	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9
Κύπρος	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Λετονία	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
Λιθουανία	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3
Λουξεμβούργο	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	2,1
Μάλτα	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	4,3	1,4	1,1	2,9
Ολλανδία	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,8
Ουγγαρία	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1
Πολωνία	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,6
Πορτογαλία	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
Ρουμανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Σλοβακία	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	0,9
Σλοβενία	4	5,8	7	3,4	-7,9	1,3	0,7	-2,5	-1,1
Σουηδία	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	2,9	0,9	1,6
Φινλανδία	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1	-1,4

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	62,2	60,6	58,4	61,8	66,8	70,2	70,8	72	72,3
Βέλγιο	92	87,9	84	89,2	96,6	96,6	99,2	101,1	101,2
Βουλγαρία	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3	18,4	18,9
Γαλλία	64,6	62	62,3	66,1	77	80,2	83,8	88	91,1
Γερμανία	66,4	65,8	63,1	64,6	72,1	79,9	77,3	78,6	76,4
Δανία	36,8	31,1	26,4	32,6	39,5	41,9	45,3	44,4	43,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	27,2	27	26,7	27,5	33,1	36,8	39,4	43,9	43,8
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ελλάδα	101,2	107,5	107,2	112,9	129,7	148,3	170,3	157,2	175,1
Εσθονία	4,5	4,4	3,6	4,5	7	6,5	6	9,7	9,8
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ηνωμένο Βασίλειο	41,7	42,7	43,7	51,9	67,1	78,4	84,3	89,1	90,6
Ιρλανδία	27,2	24,6	24,9	44,2	64,4	91,2	104,1	117,4	123,7
Ισπανία	43,2	39,7	36,3	40,2	54	59,6	68,6	83,8	91,6
Ιταλία	101,9	102,5	99,7	102,3	112,4	115,3	116,4	122,2	127,8
Κροατία	38,5	35,7	33,3	30	36,6	45	52	56,2	67,4
Κύπρος	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,5	86,6	111,7
Λετονία	12,5	10,7	9	19,8	36,9	44,5	42	40,8	38,1
Λιθουανία	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,8	38,3	40,5	39,4
Λουξεμβούργο	6,2	6,8	7	14,4	15,3	19,5	18,4	21,3	23,2
Μάλτα	65,2	60,4	58,8	59,3	64,6	64,5	66,8	67,9	69,8
Ολλανδία	49,2	44,6	42,5	54,7	56,4	58,9	61,2	66,7	68,9
Ουγγαρία	60,8	64,9	65,8	71,9	78,2	80,8	81	78,4	77,3
Πολωνία	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,9	56,2	55,6	57
Πορτογαλία	65,8	67,2	66	68,9	80,4	90,3	105,2	120,6	124,7
Ρουμανία	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	34,7	38	38,4
Σλοβακία	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41	43,6	52,7	55,4
Σλοβενία	26,3	26	22,7	21,6	34,5	37,9	46,2	53,3	70
Σουηδία	48	43	38,1	36,7	40,2	37,4	36,8	36,9	39,1
Φινλανδία	39,9	38,1	33,9	32,5	41,4	46,6	47,3	51,8	54,7

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,6	-1,5
Βέλγιο	-2,5	0,4	-0,1	-1	-5,6	-3,8	-3,8	-4,1	-2,6
Βουλγαρία	1	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2	-0,8	-1,5
Γαλλία	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7	-5,2	-4,9	-4,3
Γερμανία	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,2	-0,8	0,1	0
Δανία	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,9	-3,8	-0,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,7	-3,2	-4,2	-1,5
ΕΕ (28 χώρες)	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-3,9	-3,3
Ελλάδα	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,7	-10,9	-9,6	-8,9	-12,7
Εσθονία	1,6	2,5	2,4	-3	-2	0,2	1,1	-0,2	-0,2
Ευρωζώνη (18 χώρες)	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,1	-3,7	-3
Ηνωμένο Βασίλειο	-3,4	-2,8	-2,8	-5	-11,4	-10	-7,6	-6,1	-5,8
Ιρλανδία	1,6	2,9	0,2	-7,4	-13,7	-30,6	-13,1	-8,2	-7,2
Ισπανία	1,3	2,4	2	-4,5	-11,1	-9,6	-9,6	-10,6	-7,1
Ιταλία	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,7	-3	-3
Κροατία	-2,8	-2,8	-1,9	-1,9	-5,4	-6,4	-7,8	-5	-4,9
Κύπρος	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,4	-5,4
Λετονία	-0,4	-0,6	-0,7	-4,4	-9,2	-8,2	-3,5	-1,3	-1
Λιθουανία	-0,5	-0,4	-1	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	-2,2
Λουξεμβούργο	0	1,4	3,7	3,2	-0,7	-0,8	0,2	0	0,1
Μάλτα	-2,9	-2,7	-2,3	-4,6	-3,7	-3,5	-2,7	-3,3	-2,8
Ολλανδία	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,3	-4,1	-2,5
Ουγγαρία	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,3	4,3	-2,1	-2,2
Πολωνία	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,5	-7,8	-5,1	-3,9	-4,3
Πορτογαλία	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,3	-6,4	-4,9
Ρουμανία	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9	-6,8	-5,5	-3	-2,3
Σλοβακία	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8	-7,5	-4,8	-4,5	-2,8
Σλοβενία	-1,5	-1,4	0	-1,9	-6,3	-5,9	-6,4	-4	-14,7
Σουηδία	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,6	-1,1
Φινλανδία	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,7	-1,8	-2,1

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	16,8	17,8	16,7	18,6	17	16,6	16,9	18,5 ^(b)	18,8
Βέλγιο	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	:
Βουλγαρία	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	49,3	48
Γαλλία	18,9	18,8	19	18,5 ^(b)	18,5	19,2	19,3	19,1	:
Γερμανία	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	:
Δανία	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19	18,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,8	:
Ελλάδα	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	:
Εσθονία	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5
Ευρωζώνης (18 χώρες)	21,7	22	21,8	21,7	21,4	21,9	22,9	23,4	:
Ηνωμένο Βασίλειο	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1 ^(b)	:
Ιρλανδία	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30	:
Ισπανία	24,3	24	23,3	24,5	24,5	26,7	27,7	28,2	27,3
Ιταλία	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	28,4
Κροατία	:	:	:	:	:	30,7	32,3	32,3	:
Κύπρος	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8
Λετονία	46,3	42,2	35,1	34,2 ^(b)	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1 ^(b)
Λιθουανία	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	30,8
Λουξεμβούργο	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	:
Μάλτα	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24
Ολλανδία	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	:
Ουγγαρία	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5
Πολωνία	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8
Πορτογαλία	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	:
Ρουμανία	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	:
Σλοβακία	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8 ^(b)
Σλοβενία	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4
Σουηδία	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	:
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16

b=break in time series, p=provisional

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=T2020_50

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)				Ιανουάριος-Αύγουστος (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	1,7	3,6	2,6	2,1	2,4	2,3	1,6	-0,1	-0,8
Βέλγιο	2,3	3,5	2,6	1,1	2,7	1,3	0,8	-1,4	-0,5
Βουλγαρία	3,0	3,4	2,4	0,4	2,1	1,1	-1,6	-1,0	-2,7
Γαλλία	1,7	2,3	2,2	1,0	2,4	1,1	0,7	-1,3	-0,3
Γερμανία	1,2	2,5	2,1	1,6	2,2	1,7	0,9	-0,5	-0,8
Δανία	2,2	2,7	2,4	0,5	2,4	0,6	0,4	-1,8	-0,2
ΕΕ-28	2,1	3,1	2,6	1,5	2,7	1,7	0,7	-1,0	-1,1
ΕΖ-18	1,6	2,7	2,5	1,4	2,6	1,6	0,5	-1,0	-1,0
Ελλάδα	4,7	3,1	1,0	-0,9	1,3	-0,3	-1,3	-1,6	-0,9
Εσθονία	2,7	5,1	4,2	3,3	4,4	3,8	0,6	-0,6	-3,1
Ην. Βασίλειο	3,3	4,5	2,8	2,6	3,0	2,7	1,7	-0,2	-1,0
Ιρλανδία	-1,6	1,2	1,9	0,5	1,9	0,7	0,4	-1,2	-0,3
Ισπανία	1,8	3,3	2,4	1,5	2,0	2,2	0,0	0,1	-2,2
Ιταλία	1,6	2,9	3,3	1,3	3,5	1,6	0,3	-2,0	-1,3
Κροατία	1,1	2,2	3,3	2,3	2,8	3,1	0,2	0,3	-2,8
Κύπρος	2,6	3,5	3,1	0,4	3,5	0,9	-0,3	-2,7	-1,2
Λεττονία	-1,2	4,2	2,3	0,0	2,6	0,2	0,6	-2,4	0,5
Λιθουανία	1,2	4,1	3,2	1,2	3,2	1,5	0,3	-1,7	-1,2
Λουξεμβούργο	2,8	3,7	2,9	1,7	2,9	1,9	1,1	-1,0	-0,8
Μάλτα	2,0	2,4	3,3	1,0	3,3	1,2	0,9	-2,1	-0,3
Ολλανδία	0,9	2,5	2,8	2,6	2,7	3,1	0,4	0,4	-2,7
Ουγγαρία	4,7	3,9	5,7	1,7	5,6	2,1	0,2	-3,5	-1,9
Πολωνία	2,7	3,9	3,7	0,8	4,0	0,9	0,3	-3,1	-0,6
Πορτογαλία	1,4	3,6	2,8	0,4	3,0	0,6	-0,2	-2,4	-0,8
Ρουμανία	6,1	5,9	3,4	3,2	2,7	4,2	1,3	1,6	-2,9
Σλοβακία	0,7	4,1	3,7	1,5	3,8	1,9	-0,1	-1,9	-2,0
Σλοβενία	2,1	2,1	2,8	1,9	2,6	2,3	0,6	-0,3	-1,7
Σουηδία	1,9	1,4	0,9	0,4	0,9	0,5	0,2	-0,4	-0,3
Τσεχία	1,2	2,1	3,5	1,4	3,8	1,5	0,4	-2,2	-1,2
Φινλανδία	1,7	3,3	3,2	2,2	3,0	2,4	1,3	-0,6	-1,1

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	125 ^(b)	126	124	124	126	126	129	130	129
Βέλγιο	120 ^(b)	118	116	116	118	120	120	120	119
Βουλγαρία	37 ^(b)	38	40	43	44	44	46	47	47
Γαλλία	110 ^(b)	108	108	107	109	109	109	109	108
Γερμανία	116 ^(b)	115	115	116	115	120	123	123	124
Δανία	124 ^(b)	124	122	124	123	128	125	126	125
Δημοκρατία της Τσεχίας	79 ^(b)	80	83	81	82	81	81	81	80
ΕΕ (28 χώρες)	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100	100
Ελλάδα	91 ^(b)	92	90	93	95	89	81	76	75
Εσθονία	62 ^(b)	66	70	69	64	64	69	71	72
Ευρωζώνη (18 χώρες)	109 ^(b)	109	109	108	108	108	108	108	108
Ηνωμένο Βασίλειο	124 ^(b)	122	118	114	112	108	105	104	106
Ιρλανδία	144 ^(b)	145	146	131	128	128	128	129	126
Ισπανία	102 ^(b)	105	105	103	103	99	96	96	95
Ιταλία	105 ^(b)	105	104	104	104	103	101	100	98
Κροατία	59 ^(b)	60	62	65	63	60	60	61	61
Κύπρος	93 ^(b)	93	94	99	100	97	93	91	86
Λετονία	50 ^(b)	53	57	58	54	55	60	64	67
Λιθουανία	55 ^(b)	58	62	64	58	62	67	72	74
Λουξεμβούργο	254 ^(b)	270	274	263	252	262	265	263	264
Μάλτα	80 ^(b)	79	78	81	84	87	86	86	87
Ολλανδία	131 ^(b)	131	132	134	132	130	129	127	127
Ουγγαρία	63 ^(b)	63	61	64	65	66	67	67	67
Πολωνία	51 ^(b)	52	54	56	60	63	65	67	68
Πορτογαλία	80 ^(b)	79	79	78	80	80	77	76	75
Ρουμανία	35 ^(b)	39 ^(b)	43	49	50	51	51	53	54
Σλοβακία	60 ^(b)	63	68	72	73	74	75	76	76
Σλοβενία	87 ^(b)	88	88	91	86	84	84	84	83
Σουηδία	122 ^(b)	123	125	124	120	123	125	126	127
Φινλανδία	114 ^(b)	114	117	119	114	114	116	115	112

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας) (ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012
Αυστρία	36,1	37,3	38,1	38,3	38,2	38,9	39,1	39,5	39,9
Βέλγιο	45,4	45,8	46,2	46	45,3	45,9	45,8	45,7	45,9
Βουλγαρία	4	4,1	4,3	4,3	4,3	4,5	4,7	4,8	4,9
Γαλλία	43,6	44,9	44,9	44,4	44,2	44,7	45,3	45,4	45,6
Γερμανία	39,9	41,3	42	42	40,9	41,7	42,4	42,6	42,8
Δανία	51,4	51,9	52,2	51,1	49,8	52,4	52,5	52,6	53,4
Δημοκρατία της Τσεχίας	11,7	12,4	13	13	12,8	13	13,3	13,2	13,1
ΕΕ (28 χώρες)	30,2	30,9	31,3	31,2	30,7	31,4	31,8	31,9	32,1
Ελλάδα	19,8 ^(b)	20,8	21,5	22,2 ^(p)	21,1 ^(p)	20,4 ^(p)	19,9 ^(p)	20,2 ^(p)	20,2
Εσθονία	9,2	9,7	10,3	10	10,3	10,9	10,8	11,2	11,4
Ευρωζώνη (18 χώρες)	34,8	35,5	36	35,9	35,5	36,3	36,7	37	37,3
Ηνωμένο Βασίλειο	38,9	39,7	40,8	40,3	39,3	39,8	40	39,3	39,2
Ιρλανδία	44,1 ^(p)	44,6 ^(p)	45,1 ^(p)	45 ^(p)	46,5 ^(p)	48,2 ^(p)	50,1 ^(p)	50,4 ^(p)	48,8 ^(p)
Ισπανία	27,9	28,1	28,5	28,7	29,4	30	30,4	31,5	32,1
Ιταλία	32,4	32,5	32,6	32,4	31,7	32,5	32,5	32,2	32,2
Κροατία	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Κύπρος	20,1	20,4	20,8	21,2	21	21,3	21,2	21,5	21,6
Λετονία	5,9	6,3	7,9 ^(b)	7,3 ^(b)	7,2 ^(b)	7,6 ^(b)	7,9 ^(b)	8,2 ^(b)	8,4 ^(b)
Λιθουανία	7,7	8,2	8,7	8,8	8,3	9,4	10,1	10,3	10,6
Λουξεμβούργο	63,1	63,9	64,9	60,8	59,4	60	59,5	58,2	:
Μάλτα	15,3 ^(e)	15,5 ^(e)	15,4 ^(e)	15,4 ^(e)	14,6 ^(e)	15,2	14,2	14,5	:
Ολλανδία	44,7	45,5	46,2	46,2	45,1	46	46,1	45,6	45,8
Ουγγαρία	10,7	11,1	11,1	11,3	10,9	11	11	11,3	11,5
Πολωνία	8,4	8,6	8,8	9	9,1	9,8	10,2	10,4 ^(b)	10,6
Πορτογαλία	15,6	15,8	16,1	16,1	16,1	16,7	16,9 ^(p)	17 ^(p)	17,1
Ρουμανία	4,6	4,9	5,2	5,6	5,4	5,3	5,4	5,4	5,6
Σλοβακία	10,4	11	11,8	12,1	11,8	12,3	12,6	12,8	13,2
Σλοβενία	18,2	19,3	20,1	20,1	20,1	20,6	21,4	21,3	21,4
Σουηδία	42,7	44	44,1	43,3	42,3	44	44,4	44,9	45,5
Φινλανδία	38,4	39,5	40,8	40,3	38,2	39,4	40	39,5	39,7

b=break in time series, p=provisional, f=forecast, e=estimated

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	13/12	14/13
Αυστρία	74,9	75,2	75,6	75,5	75,9	75,9	76,2	0,0	0,3
Βέλγιο	67,6	67,3	67,2	67,2	67,2	67,5	67,4	0,3	-0,1
Βουλγαρία	65,4	63,9	63,0	63,5	62,6	63,6	65,0	1,0	1,4
Γαλλία	69,2	69,2	69,3	69,5	69,6	69,7	70,1	0,1	0,4
Γερμανία	74,9	76,3	76,7	77,1	76,8	77,2	77,5	0,4	0,3
Δανία	75,8	75,7	75,4	75,6	75,5	76,0	75,9	0,5	-0,1
ΕΕ-28	68,6	68,6	68,4	68,4	68,6	68,4	69,3	-0,2	0,9
ΕΖ-17	68,4	68,5	69,4	69,3	68,3	67,8	68,3	-0,5	0,5
Ελλάδα	64,0	59,9	55,3	53,2	55,4	53,2	53,3	-2,2	0,1
Εσθονία	66,7	70,4	72,1	73,3	72,2	74,2	74,1	2,0	-0,1
Ην. Βασίλειο	73,6	73,6	74,2	74,9	74,0	74,6	76,2	0,6	1,6
Ιρλανδία	65,0	63,8	63,7	65,5	63,7	65,3	66,7	1,6	1,4
Ισπανία	62,5	61,6	59,3	58,6	60,0	58,6	59,9	-1,4	1,3
Ιταλία	61,1	61,2	61,0	59,8	61,3	59,8	59,9	-1,5	0,1
Κροατία	58,7	57,0	55,4	53,9	56,3	57,8	59,4	1,5	1,6
Κύπρος	75,4	73,4	70,2	67,1	70,7	67,3	67,8	-3,4	0,5
Λετονία	65,0	66,3	68,2	69,7	67,3	69,4	71,1	2,1	1,7
Λιθουανία	64,4	67,2	68,7	69,9	68,6	69,9	71,3	1,3	1,4
Λουξεμβούργο	70,7	70,1	71,4	71,1	71,5	70,7	72,2	-0,8	1,5
Μάλτα	60,1	61,5	63,1	64,8	62,7	64,6	65,7	1,9	1,1
Ολλανδία	76,8	77,0	77,2	76,5	77,2	76,6	75,9	-0,6	-0,7
Ουγγαρία	60,4	60,7	62,1	63,2	62,1	63,1	66,5	1,0	3,4
Πολωνία	64,6	64,8	64,7	64,9	64,8	64,6	66,1	-0,2	1,5
Πορτογαλία	70,5	69,1	66,5	65,6	67,0	65,1	67,7	-1,9	2,6
Ρουμανία	63,3	62,8	63,8	63,9	64,3	64,4	66,0	0,1	1,6
Σλοβακία	64,6	65,1	65,1	65	65,2	65,0	65,7	-0,2	0,7
Σλοβενία	70,3	68,4	68,3	67,2	68,1	67,1	68,4	-1,0	1,3
Σουηδία	78,7	80,0	79,4	79,8	79,8	80,0	80,2	0,2	0,2
Τσεχία	70,4	70,9	71,5	72,5	71,5	72,7	73,3	1,2	0,6
Φινλανδία	73,0	73,8	74,0	73,3	74,6	74,4	74,0	-0,2	-0,4

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	13/12	14/13
Αυστρία	42,4	41,5	43,1	44,9	43,6	45,3	47,7	1,7	2,4
Βέλγιο	37,3	38,7	39,5	41,7	40,3	41,6	43,7	1,3	2,1
Βουλγαρία	43,5	43,9	45,7	47,4	46,0	47,4	49,2	1,4	1,8
Γαλλία	39,8	41,5	44,5	45,6	44,1	45,7	47,1	1,6	1,4
Γερμανία	57,7	59,9	61,5	63,5	61,1	63,1	65,2	2,0	2,1
Δανία	58,4	59,5	60,8	61,7	60,9	61,4	62,9	0,5	1,5
ΕΕ-28	46,3	47,4	48,8	50,1	48,7	50,0	51,7	1,3	1,7
ΕΖ-17	45,8	47,1	50,9	52,3	48,6	49,9	51,7	1,3	1,8
Ελλάδα	42,3	39,4	36,4	35,6	36,4	35,9	34,0	-0,5	-1,9
Εσθονία	53,8	57,2	60,6	62,6	60,8	65,3	64,1	4,5	-1,2
Ην. Βασίλειο	57,1	56,7	58,1	59,8	58,0	59,6	60,9	1,6	1,3
Ιρλανδία	50,2	50,0	49,3	51,3	49,5	50,8	52,6	1,3	1,8
Ισπανία	43,6	44,5	43,9	43,2	44,3	43,1	44,0	-1,2	0,9
Ιταλία	36,6	37,9	40,4	42,7	40,4	42,1	45,8	1,7	3,7
Κροατία	37,6	37,1	36,7	36,5	36,7	37,5	36,6	0,8	-0,9
Κύπρος	56,8	54,8	50,7	49,6	50,6	49,3	46,6	-1,3	-2,7
Λετονία	48,2	50,5	52,8	54,8	52,3	55,2	57,3	2,9	2,1
Λιθουανία	48,6	50,5	51,8	53,4	51,6	52,6	55,5	1,0	2,9
Λουξεμβούργο	39,6	39,3	41,0	40,5	40,1	44,8	43,8	4,7	-1,0
Μάλτα	30,2	31,7	33,6	36,2	34,2	35,7	37,9	1,5	2,2
Ολλανδία	53,7	56,1	58,6	60,1	58,4	59,8	60,5	1,4	0,7
Ουγγαρία	34,4	35,8	36,9	38,5	37,2	38,4	41,6	1,2	3,2
Πολωνία	34,0	36,9	38,7	40,6	38,3	39,9	41,7	1,6	1,8
Πορτογαλία	49,2	47,9	46,5	46,7	46,8	47,1	47,8	0,3	0,7
Ρουμανία	41,1	40,0	41,4	41,5	42,4	41,9	43,3	-0,5	1,4
Σλοβακία	40,5	41,4	43,1	44	43,3	44,0	44,3	0,7	0,3
Σλοβενία	35,0	31,2	32,9	33,5	32,8	34,2	36,7	1,4	2,5
Σουηδία	70,5	72,3	73,0	73,6	73,0	73,3	74,4	0,3	1,1
Τσεχία	46,5	47,6	49,3	51,6	49,1	51,4	53,6	2,3	2,2
Φινλανδία	56,2	57,0	58,2	58,5	58,3	59,0	59,4	0,7	0,4

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)						β' τρίμηνο (%)		
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012/11	2013/12	2014/13
Αυστρία	2	-0,7	0,8	1,7	1,0	-0,2	1,2	-0,4	1,2
Βέλγιο	1,8	-0,2	0,7	1,4	0,3	0,1	-0,4	0,5	-0,1
Βουλγαρία	2,6	-2,6	-4,7	-4,2	-1,1	0,0	-1,1	0,9	1,3
Γαλλία	0,5	-1,3	-0,1	0,5	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,1
Γερμανία	1,2	0,1	0,6	1,4	0,8	0,9	0,8	1,3	0,3
Δανία	1,7	-2,4	-2,3	-0,4	-0,5	0,0	-0,7	0,1	0,2
ΕΕ-28	1	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3	0,6
ΕΕ-17	0,8	-1,8	-0,5	0,2	-0,3	-0,3	-0,8	-0,7	0,3
Ελλάδα	0,8	-0,2	-1,9	-6,7	-8,0	-4,0	-9,6	-5,2	0,1
Εσθονία	0,2	-9,9	-4,8	7	2,5	1,0	2,8	2,9	-1,2
Ην. Βασίλειο	0,3	-1,7	-0,7	0,5	1,2	1,3	0,9	1,1	2,8
Ιρλανδία	-1,1	-8,1	-4,2	-2,1	-0,6	2,4	-1,3	1,8	1,7
Ισπανία	-0,1	-6,5	-2,5	-1,5	-4,5	-2,8	-4,6	-3,4	1,1
Ιταλία	0,3	-1,6	-0,7	0,3	-0,3	-2,1	-0,2	-2,5	-0,1
Κροατία	:	:	:	:	-3,1	-3,9	-1,0	5,3	1,6
Κύπρος	2,1	-0,5	0,1	0,5	-2,4	-3,5	-3,8	-5,8	0,1
Λετονία	0,9	-13,2	-4,8	-8,1	2,8	2,1	1,0	2,6	0,0
Λιθουανία	-0,7	-6,8	-5,1	2	1,8	1,3	1,7	1,0	0,9
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	5,0	1,1	6,2	1,0	3,4
Μάλτα	2,6	-0,3	2,4	2,5	2,4	3,0	2,0	2,9	1,3
Ολλανδία	1,5	-0,7	-0,4	0,7	0,7	-0,7	0,9	-0,6	-0,9
Ουγγαρία	-1,4	-2,8	0,3	0,3	1,7	1,6	1,8	1,4	4,8
Πολωνία	3,9	0,4	0,5	1	-3,3	-0,1	0,2	-0,5	1,7
Πορτογαλία	0,5	-2,6	-1,5	-1,5	-4,2	-2,6	-4,1	-3,9	2,0
Ρουμανία	:	-2	-1,4	0,4	1,4	-0,2	1,7	-0,2	-7,1
Σλοβακία	3,2	-2	-1,5	1,8	-1,0	0,0	0,7	-0,3	1,1
Σλοβενία	2,6	-1,8	-2,2	-1,6	-1,3	-1,9	-1,9	-1,8	2,9
Σουηδία	0,9	-2,4	1,2	2,2	0,7	1,0	0,7	0,8	1,3
Τσεχία	2,3	-1,2	-1,7	0,2	-0,3	1,0	0,2	1,3	0,2
Φινλανδία	2,6	-2,6	-0,1	1,1	0,4	-1,1	0,3	-0,7	-0,7

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,4	4,2	4,3	4,9	4,4	4,7	4,9	0,3	0,2
Βέλγιο	8,3	7,2	7,6	8,4	7,6	8,4	8,5	0,8	0,1
Βουλγαρία	10,2	11,2	12,3	13	12,3	13,0	11,5	0,7	-1,5
Γαλλία	9,3	9,2	10,3	10,3	9,7	10,3	10,2	0,6	-0,1
Γερμανία	7,1	5,9	5,5	5,3	5,5	5,3	5,0	-0,2	-0,3
Δανία	7,5	7,6	7,5	7	7,9	6,9	6,5	-1,0	-0,4
ΕΕ-28	9,6	9,6	10,5	10,8	10,4	10,9	10,3	0,5	-0,6
ΕΕ-18	10,0	10,1	0	11	11,2	12,0	11,6	0,8	-0,4
Ελλάδα	12,6	17,7	24,3	27,3	24,1	27,6	26,9	3,5	-0,7
Εσθονία	16,9	12,5	10,2	8,6	10,2	8,3	7,5	-1,9	-0,8
Ην. Βασίλειο	7,8	8,0	7,9	7,5	7,9	7,7	6,3	-0,2	-1,4
Ιρλανδία	13,7	14,7	14,7	13,1	14,8	13,7	11,7	-1,1	-2,0
Ισπανία	20,1	21,7	25	26,4	24,6	26,3	24,7	1,7	-1,6
Ιταλία	8,4	8,4	10,7	12,2	10,6	12,2	12,5	1,6	0,3
Κροατία	11,8	13,5	15,9	17,2	15,3	17,2	17,0	1,9	-0,2
Κύπρος	6,2	7,9	11,9	15,9	11,5	15,8	15,9	4,3	0,1
Λετονία	18,7	16,2	14,9	11,9	15,5	11,8	10,8	-3,7	-1,0
Λιθουανία	17,8	15,4	13,3	11,8	13,7	12,0	11,4	-1,7	-0,6
Λουξεμβούργο	4,4	4,9	5,1	5,8	5,1	5,8	6,1	0,7	0,3
Μάλτα	6,9	6,5	6,4	6,5	6,4	6,3	6,0	-0,1	-0,3
Ολλανδία	4,5	4,4	5,3	6,7	5,2	6,7	7,0	1,5	0,3
Ουγγαρία	11,2	10,9	10,9	10,2	11,0	10,4	8,0	-0,6	-2,4
Πολωνία	9,6	9,7	10,1	10,3	10,0	10,5	9,2	0,5	-1,3
Πορτογαλία	11,0	12,9	15,9	16,5	15,4	16,9	14,4	1,5	-2,5
Ρουμανία	7,3	7,4	7	7,3	6,9	7,2	6,9	0,3	-0,3
Σλοβακία	14,4	13,5	14	14,2	13,9	14,3	13,4	0,4	-0,9
Σλοβενία	7,3	8,2	8,9	10,1	8,5	10,5	9,5	2,0	-1,0
Σουηδία	8,4	7,5	8	8	7,9	8,0	8,0	0,1	0,0
Τσεχία	7,3	6,7	7	7	6,9	6,9	6,2	0,0	-0,7
Φινλανδία	8,4	7,8	7,7	8,2	7,7	8,1	8,6	0,4	0,5

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,6	4,0	4,4	4,9	4,5	4,7	5,0	0,2	0,3
Βέλγιο	8,1	7,1	7,7	8,7	7,3	8,6	9,3	1,3	0,7
Βουλγαρία	10,9	12,3	13,5	13,9	13,6	14,0	12,5	0,4	-1,5
Γαλλία	6,0	8,1	10,1	10,4	9,6	10,4	10,5	0,8	0,1
Γερμανία	6,4	5,8	5,7	5,6	5,7	5,7	5,3	0,0	-0,4
Δανία	8,4	7,7	7,5	6,7	7,8	6,4	6,2	-1,4	-0,2
ΕΕ-28	19,5	13,1	10,4	10,8	10,4	10,9	10,2	0,5	-0,7
ΕΕ-18	9,9	9,9	0	11	11,1	11,9	11,4	0,8	-0,5
Ελλάδα	9,6	9,5	21,4	24,3	21,2	24,6	23,8	3,4	-0,8
Εσθονία	9,1	8,4	11	9,1	11,4	8,4	8,0	-3,0	-0,4
Ην. Βασίλειο	9,0	8,8	8,3	8	8,4	8,3	6,5	-0,1	-1,8
Ιρλανδία	7,5	6,2	17,7	15	18,0	15,7	13,4	-2,3	-2,3
Ισπανία	9,9	15,0	24,7	25,8	24,6	25,7	23,9	1,1	-1,8
Ιταλία	11,6	11,0	9,9	11,5	9,9	11,5	11,6	1,6	0,1
Κροατία	11,4	13,8	16,2	17,8	15,3	18,1	15,5	2,8	-2,6
Κύπρος	16,9	17,8	12,6	16,6	12,3	16,5	17,1	4,2	0,6
Λετονία	7,6	7,6	16	12,6	16,8	12,4	12,1	-4,4	-0,3
Λιθουανία	21,7	18,6	15,1	13,1	15,7	13,5	13,1	-2,2	-0,4
Λουξεμβούργο	21,2	17,8	4,5	5,4	4,5	5,4	6,1	0,9	0,7
Μάλτα	3,8	3,8	5,9	6,6	6,0	6,2	6,2	0,2	0,0
Ολλανδία	6,8	6,1	5,3	7,1	5,2	7,1	7,1	1,9	0,0
Ουγγαρία	4,4	4,5	11,2	10,2	11,4	10,3	7,9	-1,1	-2,4
Πολωνία	9,3	9,0	9,4	9,7	9,3	9,9	8,7	0,6	-1,2
Πορτογαλία	10,0	12,7	16	16,4	15,5	16,9	14,0	1,4	-2,9
Ρουμανία	7,9	7,9	7,6	7,9	7,5	7,8	7,6	0,3	-0,2
Σλοβακία	14,2	13,5	13,5	14	13,5	14,0	13,2	0,5	-0,8
Σλοβενία	7,5	8,2	8,4	9,5	7,9	10,1	8,6	2,2	-1,5
Σουηδία	19,7	21,2	8,2	8,2	8,0	8,3	8,2	0,3	-0,1
Τσεχία	8,5	7,6	6	5,9	5,9	5,9	5,1	0,0	-0,8
Φινλανδία	8,6	8,7	8,3	8,8	8,3	8,8	9,2	0,5	0,4

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,2	4,3	4,3	4,9	4,3	4,8	4,8	0,5	0,0
Βέλγιο	8,5	7,2	7,4	8,2	8,0	8,3	7,5	0,3	-0,8
Βουλγαρία	9,5	10,0	10,8	11,8	10,8	11,9	10,4	1,1	-1,5
Γαλλία	9,7	9,7	10,5	10,2	9,8	10,2	10,0	0,4	-0,2
Γερμανία	6,6	5,6	5,2	5	5,2	5,0	4,7	-0,2	-0,3
Δανία	6,5	7,5	7,5	7,3	8,0	7,4	6,8	-0,6	-0,6
ΕΕ-28	9,6	9,7	10,6	10,9	10,4	10,9	10,4	0,5	-0,5
ΕΕ-18	10,2	10,4	0	11	11,3	12,1	11,7	0,8	-0,4
Ελλάδα	16,2	21,4	28,1	31,3	27,7	31,6	30,7	3,9	-0,9
Εσθονία	14,3	11,8	9,3	8,2	9,0	8,2	7,0	-0,8	-1,2
Ην. Βασίλειο	6,8	7,3	7,4	7	7,4	7,1	6,0	-0,3	-1,1
Ιρλανδία	9,7	10,8	11	10,7	10,9	11,3	9,5	0,4	-1,8
Ισπανία	20,5	22,2	25,4	27	24,6	26,9	25,6	2,3	-1,3
Ιταλία	9,7	9,6	11,9	13,1	11,7	13,1	13,8	1,4	0,7
Κροατία	12,3	13,2	15,6	16,6	15,2	16,2	18,6	1,0	2,4
Κύπρος	6,4	7,7	11,1	15,2	10,6	15,1	14,6	4,5	-0,5
Λετονία	15,7	13,8	13,9	11,1	14,3	11,3	9,5	-3,0	-1,8
Λιθουανία	14,5	13,0	11,5	10,5	11,7	10,6	9,8	-1,1	-0,8
Λουξεμβούργο	5,1	6,3	5,8	6,4	5,8	6,3	6,1	0,5	-0,2
Μάλτα	7,1	7,1	7,3	6,4	7,0	6,6	5,6	-0,4	-1,0
Ολλανδία	4,5	4,4	5,2	6,3	5,1	6,1	6,8	1,0	0,7
Ουγγαρία	10,7	10,9	10,6	10,2	10,5	10,5	8,2	0,0	-2,3
Πολωνία	10,0	10,5	10,9	11,1	10,9	11,3	9,8	0,4	-1,5
Πορτογαλία	12,1	13,2	15,8	16,6	15,3	17,0	14,8	1,7	-2,2
Ρουμανία	6,5	6,8	6,4	6,6	6,1	6,4	6,1	0,3	-0,3
Σλοβακία	14,6	13,6	14,5	14,5	14,3	14,7	13,7	0,4	-1,0
Σλοβενία	7,1	8,2	9,4	10,9	9,3	11,0	10,5	1,7	-0,5
Σουηδία	8,3	7,5	7,7	7,8	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0
Τσεχία	8,5	7,9	8,2	8,3	8,1	8,2	7,5	0,1	-0,7
Φινλανδία	7,6	7,1	7,1	7,5	7,0	7,4	7,9	0,4	0,5

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	39,9	42,9	24,8	17,8	24,6	25,2	27,4	0,6	2,2
Βέλγιο	42,5	45,2	44,7	44,7	44,6	46,3	50,3	1,7	4,0
Βουλγαρία	48,8	48,4	55,2	:	55,6	55,7	58,2	0,1	2,5
Γαλλία	46,4	56,1	40,3	39,3	41,2	40,8	43,8	-0,4	3,0
Γερμανία	41,0	40,6	45,5	36,8	46,8	45,4	45,8	-1,4	0,4
Δανία	20,2	24,4	28	26,9	27,2	28,7	23,1	1,5	-5,6
ΕΕ-28	47,4	48,0	44,6	39,3	44,7	47,1	50,1	2,4	3,0
ΕΖ-17	45,3	56,8	44	41,9	46,6	49,5	53,4	2,9	3,9
Ελλάδα	49,3	59,3	59,3	63,2	57,1	65,1	74,4	8,0	9,3
Εσθονία	45,0	49,6	54,1	:	52,6	48,4	49,5	-4,2	1,1
Ην. Βασίλειο	36,6	41,6	34,8	23,1	35,2	37,3	36,8	2,1	-0,5
Ιρλανδία	40,2	41,5	61,7	57,8	62,5	59	58,6	-3,5	-0,4
Ισπανία	48,4	51,9	44,5	39,9	44	49,3	52,8	5,3	3,5
Ιταλία	20,3	20,8	53	47,8	53,7	56,4	62,7	2,7	6,3
Κροατία	56,9	63,9	64,6	:	64,2	63,3	58	-0,9	-5,3
Κύπρος	45,1	54,5	30,1	28,7	28,4	36,5	50,1	8,1	13,6
Λετονία	41,4	51,9	51,9	:	54,3	48,8	40,2	-5,5	-8,6
Λιθουανία	29,3	28,6	49	:	49,3	42,2	44,3	-7,1	2,1
Λουξεμβούργο	49,3	47,9	30,3	31,9	29,7	24,4	33,7	-5,3	9,3
Μάλτα	46,3	46,2	47,4	:	48,6	40,6	46,1	-8,0	5,5
Ολλανδία	27,5	33,5	34	32,2	35,2	36,1	40,3	0,9	4,2
Ουγγαρία	25,2	25,9	45	:	45,2	47	48,9	1,8	1,9
Πολωνία	31,1	37,2	40,3	:	40,8	42,1	43	1,3	0,9
Πορτογαλία	52,3	48,1	48,7	57,3	47,8	56,2	62,4	8,4	6,2
Ρουμανία	34,9	41,9	45,3	:	45,7	42,8	42,6	-2,9	-0,2
Σλοβακία	43,3	44,2	67,3	:	66,5	70,7	71,5	4,2	0,8
Σλοβενία	64,0	67,8	47,9	:	48	49,5	57,1	1,5	7,6
Σουηδία	24,0	22,2	18,9	23,9	17,3	16,8	17,6	-0,5	0,8
Τσεχία	17,8	18,6	43,4	45,2	44,3	44,4	43,2	0,1	-1,2
Φινλανδία	32,6	33,4	21,4	:	19,4	17,1	19,3	-2,3	2,2

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)				β' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	8,8	8,3	8,7	9,2	8,8	8,8	9,3	0,0	0,5
Βέλγιο	22,4	18,7	19,8	23,7	20,8	23,6	23,3	2,8	-0,3
Βουλγαρία	23,2	26,6	28,1	28,4	28,2	29,0	24,2	0,8	-4,8
Γαλλία	22,8	22,0	24,6	24,8	23,6	25,1	23,7	1,5	-1,4
Γερμανία	9,9	8,6	8,1	7,9	8,1	7,8	7,8	-0,3	0,0
Δανία	14,0	14,2	14,1	13	14,9	12,4	12,6	-2,5	0,2
ΕΕ-28	20,9	21,3	23	23,4	22,8	23,6	22,0	0,8	-1,6
ΕΖ-17	20,6	20,7	22,3	23,9	23,0	23,9	23,5	0,9	-0,4
Ελλάδα	32,9	44,4	55,3	58,6	54,1	59,1	52,2	5,0	-6,9
Εσθονία	32,9	22,3	20,9	18,7	22,9	15,7	17,0	-7,2	1,3
Ην. Βασίλειο	19,6	21,1	21	20,5	21,1	21,2	16,7	0,1	-4,5
Ιρλανδία	27,8	29,1	30,4	26,8	31,1	27,7	25,1	-3,4	-2,6
Ισπανία	41,6	46,4	53,2	55,7	52,5	55,7	53,1	3,2	-2,6
Ιταλία	27,8	29,1	35,3	40	35,1	39,2	43,4	4,1	4,2
Κροατία	32,6	36,1	43	49,8	39,6	51,7	43,9	12,1	-7,8
Κύπρος	16,7	22,4	27,8	38,9	26,5	39,9	37,1	13,4	-2,8
Λετονία	34,5	31,0	28,4	23,2	29,5	22,0	21,8	-7,5	-0,2
Λιθουανία	35,1	32,9	26,4	21,9	26,4	22,4	21,7	-4,0	-0,7
Λουξεμβούργο	14,2	16,8	18	17,4	18,4	16,9	15,7	-1,5	-1,2
Μάλτα	13,0	13,7	14,2	13,5	14,3	13,4	12,8	-0,9	-0,6
Ολλανδία	8,7	7,6	9,5	11	9,3	10,8	10,7	1,5	-0,1
Ουγγαρία	26,6	26,1	28,1	27,2	28,5	27,8	20,7	-0,7	-7,1
Πολωνία	23,7	25,8	26,5	27,3	26,0	27,0	23,9	1,0	-3,1
Πορτογαλία	22,4	30,1	37,7	37,7	37,1	38,9	37,2	1,8	-1,7
Ρουμανία	22,1	23,7	22,7	23,6	22,9	23,7	24,3	0,8	0,6
Σλοβακία	33,6	33,2	34	33,7	33,6	33,9	30,7	0,3	-3,2
Σλοβενία	14,7	15,7	20,6	21,6	19,8	23,5	19,2	3,7	-4,3
Σουηδία	25,2	22,9	23,7	23,4	23,0	23,5	23,2	0,5	-0,3
Τσεχία	18,3	18,0	19,5	18,9	19,8	18,5	16,5	-1,3	-2,0
Φινλανδία	21,4	20,1	19	19,9	18,6	20,1	19,9	1,5	-0,2